

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

AINA.

UMEÅ UNIVERSITETSBIKLIOTEK

3686269

V

Ud Aitonlampan. 3.

Helsingfors. SÖDERSTRÖM & Cos Förlag.

Pris 2 Mark 50p.

Innehåll:

Hen!

En minnesruna.

För kärleks skull.

Samla Naja.

Ur „kampen för
tillvaran“.

Farmor's balskor.

Ovätkommen.

För framtiden.

UNIVERSITETSBIOTEKET
UMEA

86-1696

18²³
395

Nya
Skizzer och Noveller.

VID

AFTONLAMPAN

AF

AINA

[Forssman, *Edels*]

TREDJE HÄFTET.

HELSINGFORS
SÖDERSTRÖM & C:os FÖRLAG
1894.

HELSINGFORS

VICTOR PETTERSSON & C:os TRYCKERI-AKTIEBOLAG

1894.

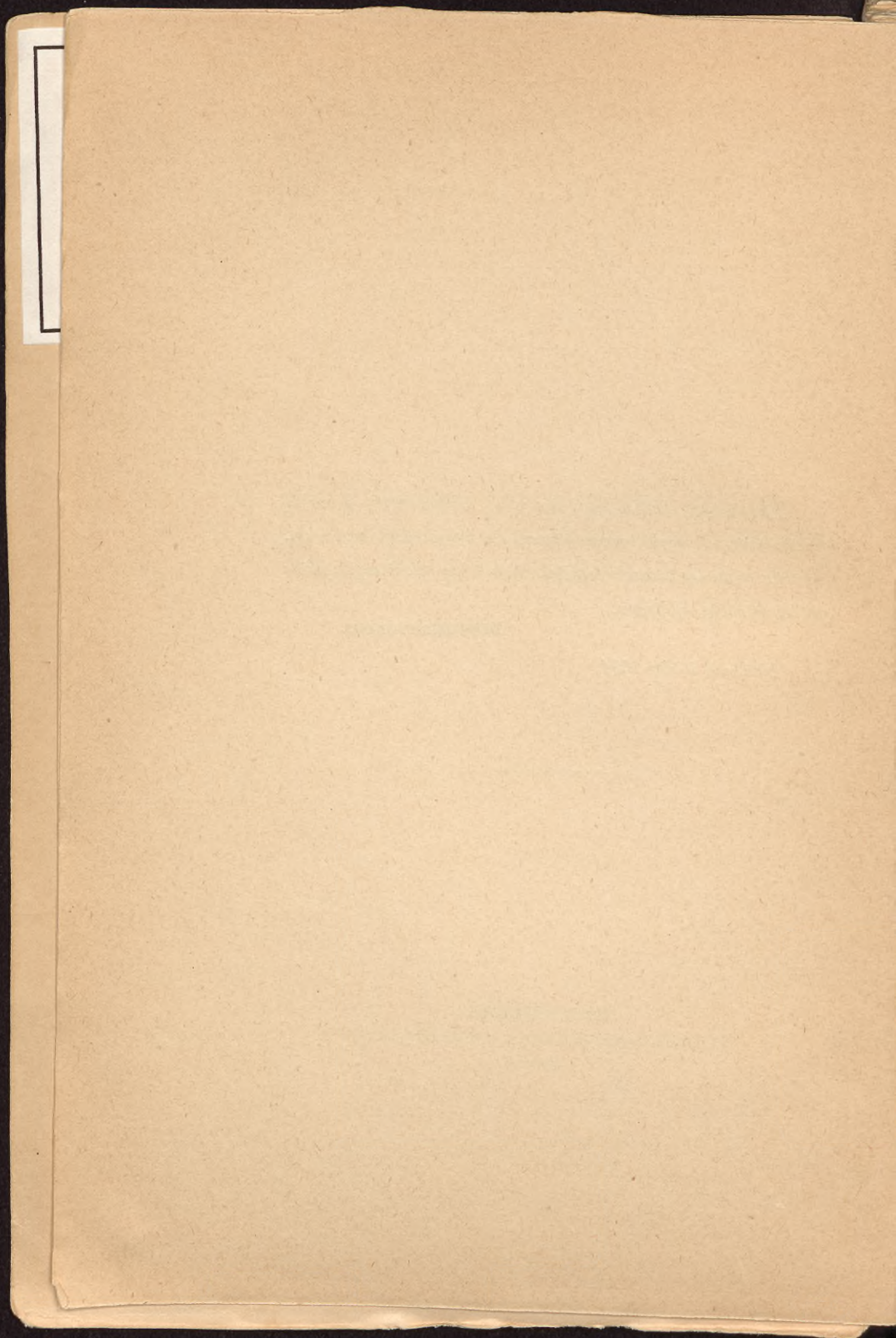

*De vänliga finska hem, där »Vid Aftonlampan» I och II
funnit huld och skydd, egnas härmed det tredje häftet med hopp,
att dess enkla berättelser i familjekretsen kring aftonlampan måtte
blifva välvilligt mottagna.*

Författarinnan.

Falkberg i Maj 1894.

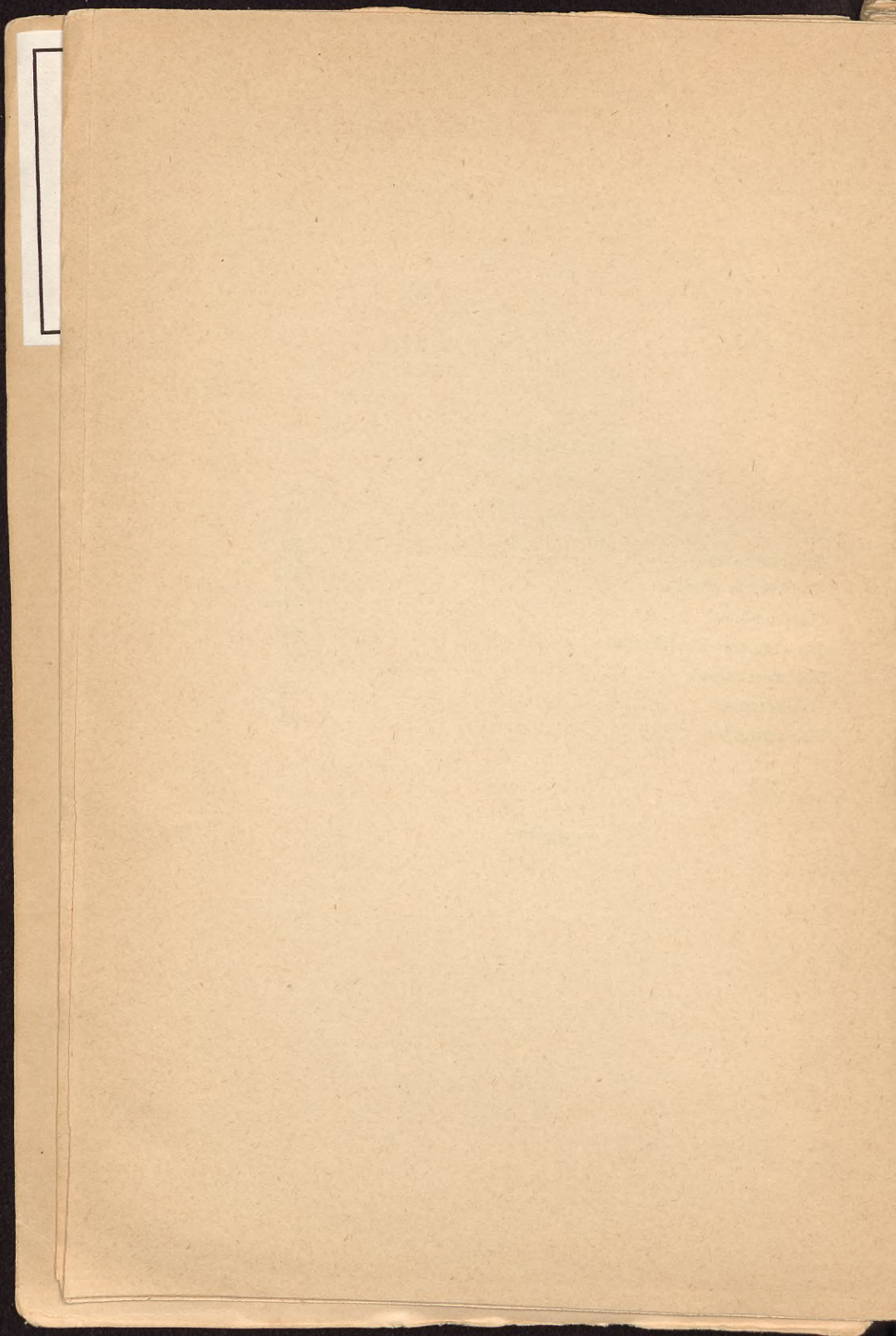
Innehåll.

	Sid.
Hem!	1
En minnesruna	13
För kärleks skull	18
Gamla Maja	39
Ur »kampen för tillvaran»	44
Farmors balskor	51
Ovälkommen	63
För framtiden	82

Hem.

En julberättelse.

---

*Hell dig julafton
Härliga klara —*

Ber om ursäkt, fru professorska, jag såg er inte genast i trängseln — doktorn bugade sig och räckte den unga frun handen till hälsning — här är en odräglig skockning på tåget, folk res som vore de galna och som funnes det ej på hela året någon annan lämplig dag för dem än den tjugufjärde december.

— Ni skämtar, doktor Nord, det är ju naturligt att alla vilja hem för att fira jul!

— Nota bene den som har ett hem, min fru, jag råkar inte höra till de utvalda.

— Nåh, hvarför tränges ni då med oss i dag? — frågade den unga frun och såg upp till honom med sina barnsligt klara ögon.

— Tjänsteplikten, fru professorska, jag skall ut till landet för att titta på ett lik, eftersom en gammal

utsupen gubbstut blifvit funnen liflös i en sandgrop och myndigheterna inte kunnat hitta reda på dödsorsaken.

— Huh, så obehagligt.

— Ja, ursäkta min uppriktighet, ni vet ju från fordom, att jag är en gammal materialist, som tager lifvet och dess förhållanden från den krassaste synpunkten. Ni har säkert ett angenämare mål för er färd, hvart gäller resan med barn och blomma, om man får fråga?

— Vi, åh vi skola fara hem till mamma för att fira jul i mitt barndomshem, och som min man inte hann blifva färdig tidigare, måste vi resa först i dag. Det är en lång väg från stationen till mitt kära Björkvik, men hästar möta oss där och i alla fall äro vi hemma just då granen tändes!

Hvad det låg för ett jubel i hennes röst och huru ögonen strålade som af en omätlig, men fördold inre fröjd.

Doktorn hade satt sig på soffkarmen och lät sin skarpa blick mönstrande öfverfara det friska, ännu skära och ungdomliga ansiktet midt emot honom, som just nu böjde sig utåt fönstret.

— Ser ni, ett så präktigt snöfall — utbrast hon gladt — jorden kläder sig i hälgdagsskrud till den stora festen, och öfver hela vida landet välsignar man det ypperliga slädföret. Den fina rena snön är julens poesi, ser ni, det ligger en sådan stämning öfver rimklädda skogar, där stjärnglansen från vinterhimlen speglar sig i frostens kristaller; släden ilar framåt på de mjuka vägarne som i ett sagoland och bjällrorra

klunga aningsfullt i den tysta kvällen om julfröjden i tusende gömda hem i Finlands ensliga bygder.

Doktorn såg småleende på henne: — Ni diktar ju formligen, fru professorska!

— Åhnej, jag berättar blott, huru det kännes att resa hem — svarade hon — jag har inte varit hos mamma någon jul sedan vi gifte oss — mina minnen stamma alla från skoltiden, då man kom hem till ferierna. Nu har det varit än ett, än annat hinder i vägen för en julresa, främst omsorgen för våra små barn, men hela tiden har jag längtat, o så jag längtat! — Hon knäpte ihop händerna och såg med en obe-skriflig blick bort öfver det förbiilande landskapet: — Ser ni, jag tycker inte att tåget går fort nog för mig. — Hon smålog och nickade åt professorn, som satt på soffan midtöfver, sysselsatt med att roa sin äls-te — en blond femårig pilt — med taflorna i en jul-tidning.

— Min man längtar också ut på landet — sade den unga frun med sin blida röst — han behöfver hvila efter sitt ansträngande arbete och det är en sådan ljuflig ro där hemma. Ni småler åt mig, herr doktor, ni anser min entusiasm löjlig och obegriplig, det kan jag se på er ironiska blick, men förlåt mig, i dag finnes det blott ett ämne för mig!

— Jag skrattar inte, min fru, jag sitter bara och filosoferar öfver den där besynnerliga hemkänslan; det vore i sanning intressant att kunna analysera den.

— Har ni aldrig haft ett hem?

— Låt oss kalla det ett tillhåll, min fru, ett ställe där min djuriska varelse sett sig tillgodo.

— Hemlös, o min Gud! — hon tog häftigt upp den lilla tvååringen, som stödde sig mot hennes knä och tryckte barnet hårdt intill sig — hvad jag beklagar er, herr doktor, ni har saknat det bästa på jorden! Ser ni, den som engång ägt ett godt hem — han må sedan kastas än så vida i världen — så skall han dock ständigt bära minnet af detta hem i sitt hjärta, ständigt längta dit tillbaka och genom alt hvad lifvet bär honom af sorg och glädje, medgång eller svikna förhoppningar skall — ja ända ned i synd och natt och förtviflan, skall minnet af hemmet lysa som en stjärna, då alt annat för honom mistat sitt sken.

— Nu fantiserar ni åter, fru professorska!

— Nej, ack nej, det är sanning alt igenom, jag vet ju själf hvad ett sådant hem betyder; omkring det vira sig mina renaste, skönaste minnen, kring hemmet med modersvård och faderskärlek, med syskonlif och barndomsfröjd. Hvad solen är för blomman, det är ett godt hem för den lilla mänskliga plantan, som endast däri kan fritt utveckla sig till alt hvad den var ämnad att blifva.

— I er tanke är den hemlöse således inte fullt normal?

— Så långt går jag inte — svarade hon skratande — jag ville blott säga, att hans riktning blir skef och många rika anlag outvecklade, äfven skall det fattas honom vissa förutsättningar för att gripa — lyckan till exempel! Han har i barndomen förlorat dyrbara förmåner, som det kan kosta ett långt lifs kamp att återfå, om de alls kunna vinnas.

— Tror ni då, att en sådan där hemlös gökunge

någonsin på allvar bryr sig om att kämpa för den där lyckan ni åsyftar — ett hem? — frågade doktorn ironiskt.

— Jag tänker att eftersom till och med de lägsta djurarter instinktmässigt bygga sig bon, samma känsla äfven borde finnas nedlagd hos människan — svarade hon enkelt.

Doktorn bugade sig: — Jag saknar tyvärr fullkomligt den där instinkten, hvad vill ni då göra med mig, fru professorska?

— Ni misstar er, doktor Nord, den slumrar blott, och när den vaknar engång, skall väl ni som andra sträfvä efter att skapa er ett hem. Löpja blott på lyckans bågare och ni vill gärna tömma den till botten — sade hon glädtigt — de ädlaste, renaste känslor likasom inneslutas i ordet *hem*. Hemmet ammar fosterlandskärleken — säg kan man dö för detta land! Hemmet stärker oss för lifvets kamp och strid och lär oss känna familjebandens hälgd, det lär oss framföralt att älska och återspeglar sist och slutligen ur-bilden af vårt eviga hem — himlen.

Doktor Nord bet med ett satiriskt löje i mustascherna: — Min lifsprincip är hvarje varelses absoluta frihet — sade han — jag vill ej veta af några band och för fosterlandskärleken ger jag inte många öre. Jag är kosmopolit, fru professorska, och håller inte en enda torfva på vår planet så kär, att jag skulle vilja spilla en droppe blod för den. När världen angriper mig, ger jag lika godt igen, och det där urhemmet, som ni syftar på, min fru — fråga likmaskarne om den saken — af jord är du kommen, till jord skall du åter varda.

Den unga frun satt så orörlig och med blicken inåtvänd, som om doktorsn sista cyniska yttrande gått henne spårlöst förbi. Professorns närsynta ögon forskade ifrigt i dagens tidning, och unge John, som såg sig försummad, hade sakta glidit ned från fadrens knä; nu kröp han upp bredvid modren och försökte se ut genom fönstret: — Mamma! — Professorskan spratt till vid ljudet af den barnsliga rösten: — Mamma äro vi framme nu, där stå ju hästarne?

— Nej, min gosse, det här är inte ännu vår station, och de där hästarne äro icke mormors; men de tillhöra kanske någon annan farmor eller mormor, som också sändt efter kära julgäster.

— Mamma berätta om, hur det blir, när vi komma fram, men först om hästarne!

— Din lilla strunt, dem känner du ju bättre än jag.

— Ja, men berätta ändå!

— Nåväl, den förste vi se på perrongen, när vi komma fram till stationen, är Andersson, mormors pålitlige kusk, som står där och småler och sträcker armarne efter lilla Gärda, och borta vid godsmagasinet gnägga Fix och Färdig så smått! Fix har en hvit fläck i pannan och Färdig en vacker ljusgul man, som faller så krusig ned öfver halsen.

— Färdig är Johns häst och Fix Gärdas, den är så sedig, den passar för en liten flicka!

— Alldeles rätt, min gosse, hästarne äro de snällaste och vackraste djur i världen, det ha vi två länge sedan kommit öfverens om, men nu bli de otåliga att vänta längre på oss; vi skynda att sätta oss i släden,

du som är stora gossen i pappas famn och Gärda i mammans, så hoppar Andersson på kuskbocken och sedan bär det af ut på landsvägen, så att snön yr upp omkring oss, hästarne sätta öronen bakåt och kila af alldeles som visste de, huru brådtom vi ha att hinna fram.

— Klingeliklang dingelidang ljuda bjällror! Vi åka genom tysta skogar, förbi folkrika byar och små fattiga stugor, där barnen fröjda sig åt julljusen på bordet och brasan i spiseln, vi åka, vi åka rakt in i drömmarnes rike, min pys, och — när vi vakna stanna hästarne vid mormors gård, vi äro hemma!

— Och sedan, mamma, sedan — den lille hade lagt sina knubbiga armar om modrens hals och blickade förväntansfullt in i hennes klara ögon.

— Sedan, mitt barn — hon såg på gossen med drömmande blick — ser du inte ljusen, John, ljusen i alla fönstren; dörrarne slås upp på vid gafvel, och på tröskeln står mormor själf med utbredda armar för att välkomna oss!

— Och julgranen, mamma?

— Ja, julgranen, den stora präktiga granen står midt i salen med en stjärna allra öfverst — Betlehems stjärnan, du vet, och så otaligt många ljus; de tändas alla på engång, just då vi träda in och bakom granen stå söndagsskolbarnen och sjunga:

Hell dig julafton, härliga klara —

— Mera, mera . . .

— Julbocken med skinnpäl och storstöflar klampar in från farstun och stora snöflingor blänka i hans ludna mössa. Gärda blir skrämmd och gömmer hufvu-

det vid pappas bröst, men du går fram och räcker honom handen.

— John är aldrig rädd!

Modren nickade: — Det är också en snäll bock, han hämtar klappen åt alla, ingen blir glömd, icke ens gamla blinda rote gumman, som sitter i spiselvrån och sjunger julpsalmen med sin sprukna darrande röst. Brasorna spraka så muntert i kakelugnarne, det är så hemvarmt öfveralt och rummen dofta af granbarr och brändt lack — det är jul i luften härinne och ute är det alldeles stilla. Julens engel fläktar sakta sitt »frid på jorden» öfver den slumrande naturen. — Se så, nu signalerar tåget! Vakna upp lilla Gärda, titta ut, John, och se efter Andersson. Farväl, herr doktor — hon vände sig om och rakte honom handen, blid som en solstråle om vintern — farväl!

Doktorn höll hennes hand i sin ett ögonblick och såg på henne med en egendomlig blick: — Tack för edra vackra — sagor — sade han.

Hon skakade på hufvudet: — Det var inga sagor, doktor Nord, jag målade endast ur verkligheten, och snart får min gosse se alt med egna ögon, se att jag talat sanning. Vi ha säkert för hundrade gången upprepat samma berättelse, men nöjet däraf är lika stort för oss båda, det kan ni lita på.

Doktorn smålog skeptiskt: — Små ting för små barn!

— Ack, ni oförbätterlige, som inte kan låta er öfvertygas — det är inte småsaker det, som rör jordens största lycka. Min man borde hjälpt mig att argumentera, jag stackars kvinna har ju blott mina kän-

slor att vädja till. Men det är ändå sant, sant genom alla tider, att ordet *hem* är det skönaste ord, som blifvit nämndt på jorden.

Doktorn skrattade åter, men denna gång helt vänligt: — Prägla in det hos pysen där, han är ännu inte för gammal att lära sig den läxan — sade han smått vemodigt.

— Men hör du, John — doktorn tog gossen på armen — jag ser inte någon kusk på perrongen och inga hästar vid magasinet, tänk om mormor glömt altammans, glömt att det i dag är julafton?

Barnet mätte skeptikern ett ögonblick från hufvud till fot med nästan suveränt förakt, sedan vände han sig till modern och sade: — Mamma, hvad han är dum, John vet nog bättre.

— Tyst, tyst, min gosse — hon lade lätt fingret på den lilla pladdrande munnen.

— Nej, min fru, tysta ej ned gossen, sanningen får man höra renast från barnaläppar — han är i grunden förtvifladt rätt, den lille! Se där, John, där står din Andersson och hästarne med bredvid staketet, din mormor hade i alla fall godt minne ser jag och nu skall du få en glad jul!

— Ja visst, kom med och se — John var genast försonligt stämd.

— Tack för att du ville dela din julfröjd med »dumma farbror» — svarade doktorn med ett godt leende — jag skall följa er i tankarne dit hem — farväl!

De resande stannade kvar på perrongen, medan tåget brusade vidare, men doktor Nord dröjde länge

kvar vid fönstret och blickade efter dem; det tyktes honom plötsligt som om vinterkylan utifrån trängt in i den nyss så varma vaggonen och han drog rysande sin dyrbara päls tätare omkring sig. Var det manne blott kölden därute som isade honom, var det icke snarare saknaden efter någonting varmt och skönt, som han nyss förlorat ur sikte — en älsklig familjelucky, som spridd äfven öfver honom, den ensamme, några strålar af sin milda glans. Hans blick, som förströdt ilat öfver det förbiskyndande landskapet, ljusnade plötsligt och det cyniska uttrycket, som nästan var bofast där, försvann från hans läppar. Han tänkte på alt hvad den ljufva kvinnorösten nyss berättat, det var naturligtvis bara svärmeri altsammans, vackra sagor, men ändå . . . Hans läppar skälfd omärkligt: — Jag vet att jag är en dåre — mumlade han — men jag afundas dem — hemmet!

Och vidare och vidare ilade tåget, solen gick ned och den korta vinterdagen byttes i skymning, medan stjärnorna i stilla majestät tändes på aftonhimlen och lyste upp den snötäckta landsvägen, där släden snabt drogs framåt af mormors lifliga hästar.

Professorn underhöll sig pliktskyldigast med hederlige Andersson om årsväxt och landtmannasysslor, lika fjärran skilda från hans filosofi, som stjärnorna på himmelen, men den unga frun satt tyst vid hans sida och blickade längtansfullt framåt; hon måste vara den första som upptäckte ljusen från det kära Björkvik,

den första som väkte de sovande barnen med jubelropet: — Nu äro vi hemma!

Den stunden kom nog också engång. Lilla Gärda såg sig yrvaken omkring, John däremot satte sig upp helt kapprak och utbrast triumferande: — John ser en liten kvist af julgranen i salsfönstret.

— Se allra först på mormor — ack mamma, mamma — den unga hustrun lade leende, men med tårfyllda ögon sina båda skatter i modrens famn — hvad jag har längtat efter dig och hemmet!

— Ja, hon vill inte riktigt växa fast i de nya förhållandena — sade professorn vänligt — min blomma var för djupt rotad i barndomshemmets mark, men gifve Gud att våra barn engång så måtte lära älska sitt hem, som hon, ty en ädlare, mera öm och god liten varelse än du, lilla hustru, finnes inte på jorden, det tror jag bestämdt —

— Och alt detta vore hemmets förtjänst, menar du?

— Jag har alt skäl till detta antagande, kära svärmor.

— Kanske en god dotter alltid blir en god hustru — hon drog kärleksfullt den unga frun intill sig och kyste henne på pannan, medan barnen stormade in till julgranen, som strålände i all sin glans tyktes jubla dem till mötes att nu var julen kommen.

— Har du en julbock också, mormor? — frågade John.

— Ja, det kan du lita på, min gosse, — och du med, hjärtegryn — en glad jul, mina barn, en riktigt glad jul! Kom fram hit i julljusens sken, min älskade

dotter, jag måste riktigt få se på dig, Gud ske lof du är dig så lik.

— Och du med, min egen mamma.

— Nej, jag har mera silfver i håret och flere rynkor i hyn.

— Dem måste barn och barnabarn få släta ut, du kan inte tro huru min man och jag — för att ej nämna barnen — gladt oss åt denna julresa, åt att få fira julen här med dig i ro och frid tillsammans. Det är så innerligt kärt att hafva alla sina egna samlade nära sig i det gamla älskade hemmet, som du, min mor, gjort så godt och dyrbart för dina barn. Tackåd och välsignad vare du därför! — Den unga frun kyste djupt rörd modrens händer, men den gamla strök smeksamt öfver hennes hår: — Tacka ej mig — sade hon stilla — ett godt hem är Guds gåfva, den bästa vi kunna få på jorden, utom löftet om de många boningarna däruppe. Ser du, min älskade, först där äro vi riktigt hemma!

En minnesruna.

När jag ser tillbaka i det förflutna, framstår så tydligt bland många andra bilden af gamla däjans långa, kantiga gestalt med det breda koppärriga ansiktet och de bottenärliga ögonen. Vacker kunde hon nog inte kallas, men hela det genomhederliga utseendet vittnade om hvad hon var — typen för en sannskyldig trotjänarinna af den goda gammaldagsstammen.

Det är ondt om den sortens folk i våra dagar, redan tidsandan orsakar det, den för med sig sin brådskande oro i alla livvets förhållanden; man har inte tid numera att dröja länge på ett ställe, ombyte och åter ombyte begär det jäktade människosinnet och så bytas platserna om oafslåtliga både bland högre och lägre i samhället.

Gamla däjans tjänade hos ett och samma herrskap »hela sin tid», att flytta tänkte hon aldrig på. Hon var värdinnans pålitligaste stöd i hushållningen på den stora gården, riktigt hvad folkspråket kallar »en betrodd person», men denna gunst skaffade henne tyvärr många fiender bland kamraterna, hvars afundsjuka

icke kunde lida det förtroende man satte till henne. Hon tog dock med filosofiskt lugn slika förtretligheter och lät sig aldrig af hänsyn till den öfriga tjänstepersonalen dragas från pliktens väg.

Kreaturen älskade hon som en mor sina barn och vårdade dem hvarje tid på dygnet — när så påfordrades — med en samvetsgranhet utan like. Ja, i sin kärlek till dem lät hon till och med förleda sig till det enda lilla oskyldiga bedrägeri, som veterligen kunnat spåras i hennes redliga vandel: att gärna packa mjölmätten väl dryga på uttagningsdagarne. Det ägde också ständigt rum en stadig fäjd mellan däjan och foderköraren, hvilken sistnämde i hennes tanke alltid missbytte ladugården till förmån för stallet och klagomålen å ömse sidor upprepades så ofta, att de slutligen begynte blifva föremål för värdsfolkets skämt och löje; ty däjan, ehuru för öfrigt en stillsam kvinna, kunde i fråga om sina djur nog stå på sin kant så väl som någon annan.

Eljes var hon som sagdt fridsam och god som guld. Aldrig må förgätas de rikliga lotter hon utdelade åt barnaskaran, som stimmade kring grytan, där hon ystade sina beundransvärda fetostar, och det tålmod, med hvilket hon kväll efter kväll berättade sagor för de lyssnande småttingarna.

Det utgjorde nämligen ett af vinteraftnarnes mest gouterade nöjen att, medan man väntade på kvällsvarlden och Nukku-Matti hotade att infinna sig, marsehera ut i pigkammaren och sätta sig på däjans högt bäddade säng för att höra henne på sin genuina folkdialekt berätta den oändliga gånger upprepade, men

dock aldrig utslitna historien om »stjydoutran och eigi doutran», medan spinnrockshjulet flitigt surrade kring och tråden blef fin mellan hennes trägna fingrar.

Mest till sin fördel tog sig däjan dock ut i sitt egentliga rike, den stora luftiga mjölkkammaren, som hon med utmärkt ordningssinne höll mönstergilt proper. Det var en värklig ögonfägnad att se de blankskurade hyllorna med sina ändlösa rader af snöhvita mjölkbunkar, sina smakliga, till torkning uppställda ostar och de stora byttorna guldgult prästgårdssmör. Här residerade däjan som en drottning med oomtvistad makt och myndighet och gaf själf ut hvarenda droppe mjölk, som behöfdes för hushållet, på det ingen annan skulle rusta om bland hennes bunkar och byttor. Hon kände sig också helt stolt att få förevisa sina skatter åt besökande och att förse herrskapsbordet med de läckerheter, hvilka stodo under hennes uppsikt och som hon alltid serverade väl upplagda och smakliga på alt sätt.

Trots våra moderna mejerier med sina för hvarje dag förbättrade maskiner för mjölkhushållningen, går minnet dock ej utan en viss saknad tillbaka till forna tiders trefna mjölkkammare, där man tillvarkade alt för gårdens eget behof och aldrig saknade kärnfärskt smör, den yppersta grädde och en filmjök som söker sin like.

Jag tror sannerligen den hederliga gamla dejan skulle vända sig i grafven, om hon såge, huru man i våra dagar sköter en ladugård och huru hvar nogaste mjölkdroppe morgon efter morgon skramlar i väg till socknemejeriet, i fall det ej finnes en slik inrättning

på gården. Nog skulle väl gumman säga som mången annan: — Bonden tager in penningar, men arbetaren får inga krafter af separatomjolk.

Då man på söndagseftermiddagen råkade gå förbi mjölkammardörren, hördes vanligen därifrån ett doft entonigt brummande. Det härledde sig, om man såg efter, från däjan, som vid fönstret bakom den snygga lärtsgardinen läste sin predikan ur en gammal tjock postilla, som var hennes egen högt skattade tillhörighet och som om hvardagarna hade sin plats på hyllan ofvanom vårostarne.

Hon — gamla däjan — var aldrig den som förde sin kristendom till torgs, men hela hennes lif var en vandel efter Guds vilja i trogen pliktuppfyllelse och jag är viss om att läsningen ur postillan var för henne lika mycket en andlig vederkvickelse, som en hälgdagsplikt.

Hvar morgon hon trädde in i den stora ladugården — hennes dagliga värksamhetsfält — nedkallade hon fromt Guds välsignelse öfver sig och kreaturen, hvilkas vård låg henne så ömt om hjärtat, och välsignelsen hvilade äfven öfver hennes arbete. Hon hade »tur» med djuren, sade folk, själf visste hon nog bättre, hvarifrån hjälpen kom.

Däjan hade kommit till prästgården som en ung rask flicka, hon hade gifvit sin bästa ålders kraft åt arbetet för sitt husbondsfolk, hvars aktning och vänskap hon i rikt mått förvärfvat, och för hvilket hon äfven själf hyste den varmaste tillgifvenhet. Nu var hon längesedan öfver livvets middagshöjd, och när vid den aktade husfadrens död det hus blef förskingradt, där

äfven hon, tjänarinnan, funnit ett hem, då ville däjän icke mera på äldre dagar tjäna främmande, utan beslöt att för sina i banken insatta sparpennningar bygga sig egen stuga för ålderdomen.

Sagdt och beslutadt! Stugan blef både grundad och rest, med hvitlimmad spisel och potatiskällare under golfvet, en riktig liten ideal-stuga i hennes tycke och så blef där till och med timrad en hälgdagskammare i farstun, där gamla däjans välhållna och mångbrokiga kattuns och ylle klädningar, stoppade täcken, rosiga sidendukar och duktiga bäcksömskängor kunde exponeras i all sin prydno och tusen gånger fördelaktigare än uppe i det mörka hörnet på prästgårdsvinden, där det utgjort barnens stora förlustelse att betrakta dem.

Hon hade således en liten lugn vrå på gamla dagar, men saknaden efter det förflutna torde aldrig ersats af det närvarandes hvila och oberoende, prästgården glömde hon aldrig och den största glädje, hon kunde erfaras, var att i sin enkla stuga få mottaga sitt forna herrskap. Då sattes kaffepannan gärna på och ungdomen lät sig väl smaka däjans läckra pannkakor, om de också längesedan vuxit från hennes sagor.

Nu hvilar gamla däjän sedan flere år i den fridfulla kyrkogården och på den enkla vården som utmärker hennes graf har hennes gamla husbondsfolk låtit sätta orden: — Du gode och trogne tjänare, öfver en ringa ting har du varit trogen, gå in i din Herres glädje.

Heder och tack åt den goda redbara tjänarinnan och frid öfver hennes minne.

För kärleks skull.

Du ser så ansträngd ut i afton, Hilja, tag dig en smula ledighet, jag är orolig för din hälsa!

— Åh ingen fara, lilla tant.

Det var ett käkt tonfall i rösten och det mörka flickhuvudet höjdes nästan otåligt från skrifarbetet, öfver hvilket det nu flere timmar varit nedlutadt.

— Du har bestämdt extra arbete nu igen, om jag kunde förstå hvad det tjänar till med sådana inkomster du har, tack vare din goda tjänst.

En mörk rodnad flammade upp på Hiljas kinder, och ett häftigt svar sväfvade synbarligen på läpparne, men hon betvang sig och doppade blott med en viss energisk beslutsamhet pennan ånyo i bläckhornet, medan kaptenskan Lind tog sin nyckelknippa och gick ut i matsalen för att ordna tebordet.

Åter rasslade Hiljas penna flitigt öfver pappret ända till sidans slut, men sedan lutade hon sig plötsligt tillbaka i skrifstolen och sträkte på sig. Kaptenskan hade rätt, hon såg värkligen både trött och ansträngd

ut, och ögonen — stora och blå, ehuru något närsynta — hade en matt stirrande blick. Det kom ett litet slapt drag öfver hennes blekröda läppar, medan hon så ett ögonblick hängaf sig åt hvilan, men nästa minut skakade hon åter raskt bort dåsigheten och grep till arbetet på nytt.

Klockan i matsalen slog sinä välljudande åtta slag, teköket puttrade muntert och i dörren stod kaptenskans lilla välfödda gestalt: — Kom nu, min flicka, teet väntar, och herr Grönblad också.

Detta namn tyktes hafva en magisk klang för Hilja, hon sköt genast pappren åt sidan, kastade en hastig blick i spegeln ofvanför soffan och skyndade så in i den hemtrefliga, klart upplysta matsalen.

— Godafton Knut! — Godafton Hilja! — De två ögonparen möttes med en förståelsefull blick öfver matbordet, sedan satte man sig ned och samspråket flöt lätt och otvunget mellan den godlynta värdinnan och hennes två inackorderingar.

Kaptenskan Lind var enka efter en gammal sjöbuss och barnlös, med en förmögenhet, som gjorde henne fullkomligt oberoende i ekonomiskt hänseende, men hennes friska lynne och böjelse för gladt sällskap — enkanneligen ungdom — dref henne att ständigt erbjuda sitt välförsedda bord och sin moderliga omvårdnad åt minst två inackordenter i gången.

Fröken Hilja Ojanen och studeranden Knut Grönblad hade nu bott hos henne mera än fyra år och räknades därför med alt skäl såsom hörande till familjen — inklusive kaptenskan själf och lilla Titti, en ljusgul mops, lika trind och rund som dess matmoder.

Fru Lind bedyrade dageligen att hon höll af Hilja som eget barn och att Grönblad var den hyggligaste gosse hon hyrt rum åt, och när Hilja en dag i djupaste förtroende underrättade gumman, att Knut och hon voro hemligt förlofvade, tyckte kaptenskan, att det var »ett så nått parti» och gaf dem sitt rörliga hjärtas rikaste välsignelse.

Det var nu tre år sedan dess, och mer än en gång blinkade gumman så smått förtroligt åt Hilja i ensamma stunder och frågade, »när de skulle eklatera», men alltid svarade den senare med en lätt rodnad, att Knut var bara student ännu och skulle studera till läkare, som ju var en så lång bana; de hade inte tänkt offentliggöra sin förlofning förrän han blef kandidat.

Kaptenskan var en öppen natur, som hyste stark motvilja för alt hemlighetsmakeri, som hon sade, och långa förlofningar voro i synnerhet hennes pina, men med de ungas angelägenheter hade hon egentligen intet att skaffa, därför måste hon gifva sig till tåls, så svårt det än föll sig att tiga och bevara hemligheten för kamrerskan en trappa upp, som var hennes själs förtrogna. Tre år tyktes fru Lind vara en rätt försvarlig tid, men för Hilja svunno de som en dröm; då man är lycklig räknar man inte dagarne, och dessa tre år hade varit de gladaste i hennes lif.

Öfver hufvud taget hade detta lif just aldrig haft öfverflöd på glädje eller solsken. Hiljas fädernehem var fattigt, och som helt och hållet medellös kom hon efter föräldrarnes död vid tjugo år ut i världen för att söka förtjäna sitt bröd, så godt hon kunde.

Lyckligtvis hade hon en god handstil och skref snabt, hvarför det lyckades henne att till en början skaffa sig något skrifarbete; sedermera genomgick hon en kurs i bokhålleri och hade slutligen tur nog att få en bra plats på ett kontor. Lönen var god och sina kvällar fick hon fritt disponera. Detta oberoende var ju lyckligt nog äfven om hon — som mången annan — kände på sig, att hela hennes existens hängde vid hennes egen hälsa och arbetskraft, men Hiljas lif såsom inackorderad från det ena främmande hemmet till det andra hade en obeskrifligt ödslig prägel. Öfver allt kände hon sig som en främling, isynnerhet som hon var sluten till lynnet och ej tillgänglig gentemot obekanta. Först då hon hamnade hos den välvilliga fru Lind, erfor hon hvad hemtrefnad ville säga.

Emellertid hade hennes ungdom förgått under arbete och ensamhet, denna tid, hvilken ingifver så många förhoppningar och som enhvar vill aftvinga tusende möjligheter, medan man står på dess tröskel och aningsfull blickar in i framtiden. Hilja hade fyllt tjuguuåta år, då hon flyttade till fru Lind.

Huru väl hon mindes den dagen, hon skulle säkert aldrig glömma den, ty det var då hon första gången såg Knut. Han var smärt och blek, litet framåtutad med vackra blå ögon och något tafatt hållning, bondstudent som han var.

Hon kände sig genast sympatiskt stämd för honom, kanske just för att han var blyg och tillbakadragen som hon själf, och snart begynte hans personlighet halft omedvetet utöfva ett visst inflytande öfver henne. Hon började på skämt lära honom hvarjehanda

små regler för ett städadt sällskapsskick och blef helt modig gentemot den, som var ännu skyggare än hon.

Inom kort upptäkte hon äfven, att under studentens blyga yttre dolde sig en ovanligt rik begåfning; utgången från allmogens klass och enkla förhållanden, hade han på egen hand skaffat sig lektyr af alla slag och icke blott läst utan ock förmått bilda sig ett omdöme af det lästa. Han hade tänkt och reflekterat mer än de flesta unga män af hans ålder, utgångna från bildade hem, och mellan Hilja och honom utspann sig till följd däraf långa diskussioner vid middagsbordet angående tidens frågor och den nya literaturen.

Unge Grönblad, som hittils mest hållit sig på sitt rum och högst sällan följt fru Linds vänliga bjudning att »sticka sig in och prata bort en stund om kvällarne», började småningom tillbringa all sin lediga tid inne hos fruntimren, där samspråket tog ny fart eller en intressant bok förkortade aftontimmarne.

Så fortgick bekantskapen och Hilja fann, att lifvet inte alltid för henne skulle svinna bort i skuggan, att det trots det förflutnas pröfningar ännu kunde blifva ljusst för henne. Den första ungdomen var visserligen förbi, men gammal var hon ju icke för det, ännu slog hjärtat så varmt, och bloden pulserade så friskt — nej, nej, hon var ännu ung och spänstig nog för att kunna fånga lyckan, och inom henne jublade tusen röster, hur skönt det dock var att lefva!

När ett år förgått, höll denna glädje dock på att få ett hastigt slut. Knut Grönblad började se betrykt ut och gick och grubblade på någonting, som han inte ville komma ut med. Slutligen fick Hilja ändå hans

förtroende en dag, när de gjort en lång promenad tillsammans. Han hade penningebekymmer. Hittills hade han hjälpt sig fram med att konditionera under somrarna och äfven fått någon handräckning då och då af far där hemma — men nu var gården såld för skuld, han måste afbryta studierna eller låna för att kunna lefva i staden, men till hvem skulle han gå, han hade ju inga relationer.

Hilja hörde honom lugnt till slut, sedan gick hon länge tyst och fundersam, men yttrade därpå en smula tveksamt: — Jag har litet pengar på banken, som jag då och då lagt in af min lön; de ligga nu där utan användning, tag dem och betala mig samma ränta jag får för dem i banken. Ni ser, att det inte är någon skild godhet, tag dem nu bara — tillade hon öfvertalande — jag får göra med dem, hvad jag vill, ty de äro ju själf förtjänta, ser ni, och någon borgen behöfver ni ej skaffa.

Studenten såg på henne med en obeskriflig blick, innan han utbröt i en ström af entusiastiska uttryck öfver hennes storartade ädelmod, hennes hjärtas godhet etc., men slutet blef dock, att han omöjligt kunde motaga ett sådant offer. Hans studie bana blef kanske lång nog, och innan han kunde återbetala skulden, skulle hon länge sedan vara trött att vänta därpå. Han menade allvarligt, ingen kunde hafva tviflat på den saken, eller påbördat honom, att han altför lättvindigt grep efter detta goda anbud att skaffa sig de behöfliga penningarna. Det var sanningsenligt Hilja själf, som nästan trugade dem på honom, och så blef »affären», som hon helt yrkesmessigt uttryckte sig, afgjord. Hilja

tog ut hälften af sina insatta sparpennningar och gjorde sålunda Knut till sin gäldenär. Nästa år strök resten med, och i sin öfversvallande tacksamhet svor studenten henne evig trohet, om hon blott ville bli hans, ty hon var ett ideal, den bästa kvinna i världen.

Naturligtvis tog Hilja inte alla hans öfverdrifna uttryck alldeles efter bokstafven, hon var nyktrare och — fyra år äldre, men det var ju så frestande att låta sig ryckas med af hans hängifvenhet, att få tro sig betydja något för en annan, hon som så länge känt sig allena, att förnuftet till slut ej kunde hålla stånd, och så blefvo de förlofvade.

Ack, hennes dåraktiga hjärta klappade ju så varmt för honom, hon älskade honom icke häftigt och lidelsefullt, såsom man gör det i ungdomens år, utan med den mogna kvinnans djupa, lugna hängifvenhet, denna känsla, som i grunden fordrar så föga, medan den osjälfviskt offerar allt.

Nu hade Hilja någon att lefva för, så lång dagen var tänkte hon på sin Knut, och om natten drömde hon ofta om honom. Nu gingo sparpennningarna inte längre till banken, han behöfde dem alla så väl, ja, med tiden stego utgifterna så, att hon började taga hem extra arbete halft i smyg, för att hon icke skulle behöfva draga på växlar. Knut måste numera för studiernas skull så ofta vara borta om kvällarne, hvad gjorde det då, om hon arbetade — han behöfde ju aldrig ens ana, att hon ansträngde sig för hans skull, ty det var henne så ljuft just att i tysthet få jämna vägen för honom fram till hans höga mål! Ja, hvilken läkare skulle icke Knut blifva, en riktig mode-doktor,

som alla skulle springa efter, isynnerhet fruntimren. Måne hon skulle bli svartsjuk? Åhnej — hon måste småle — nej, nej, aldrig, hon var så säker på honom som på sig själf. Och med sin rika fantasi målade hon sin trolofvades bild i de mest idealiska färger, såsom hvarje älskande kvinna plägar. Han var hennes unga hjälte och hon upptäckte aldrig några små svagheter hos honom, ej håller fann hon skäl att klandra den lätthet, hvarmed han nu mottog och använde hennes besparingar, sedan början engång var gjord; det föll sig så naturligt, att han nu skulle vara den mottagande, i framtiden skulle de nog lika lätt byta roller, menade Hilja.

Den unge medicinaren var värkligen mycket begåfvad och gjorde aktningvärda studier, han var blott icke fullt så idealisk i värkligheten, som i sin fästmöts fantasi, och fann stundom den muntra kamratkretsen angenämare, än en tète-à-tète med Hilja i kaptenskans hörnsoffa — något som han tyvärr inte gjorde sig några skrupler öfver. Man är ju ej mer än människa håller och att så tillintetgöra den individuella friheten vore onatur. Efter Hilja fann en glädje uti att låna honom sina penningar, hvarför skulle han då i manlig stolthet förneka henne en så osjälfvisk fröjd, och då han blef i tillfälle därtill skulle han nog afbetala allsammans med ränta på ränta i framtiden. Han sade detta alt emellanåt lugnande till sig själf, men med hvarje år tyktes honom framtiden i stället för att närma sig, träda alt längre tillbaka. Hvarför tänka på det kommande, då man lefde lycklig och nöjd i nuet. Han hade dessutom ingen tid öfrig för drömmier. Hilja

drömde i stället för dem båda, då hon satt vid kvällslampan och broderade vackra monogram på borddukar och servietter, som hon då och då i all tysthet hade anskaffat till sin utstyrsel.

Den följande sommarn blef Knut af en förmögen kamrat bjuden fri resa till Sverige och Norge, han for med lätt hjärta och roade sig godt, och Hilja mätte de dammiga gatorna i staden och räknade hvarje dag, huru mycket hon skulle kunna lägga ihop åt Knut till höstterminen; att studera kostade ändå bra mycket penningar, men så var då också kunskapen ett fruktbarande kapital, när lärdomsåren engång blifvit genomkämpade.

En dag i augusti kom kaptenskan helt andfädd emot Hilja, då hon en middag tog af sig hatt och cape i tamburen.

— Jag har en nyhet att berätta dig — ropade den goda gumman ifrigt — en stor nyhet, må du tro. Vi få en ny inackordering från första september, min unga brorsdotter från Sordavala. Du minns ju, att jag talat om min bror, kronofogden, som är bosatt där? Flickan är bara sjutton år, ett riktigt barn och skall nu hit för att gå i slöjdskolan och taga lektioner i Gud vet hvad det må vara. Naturligtvis skall hon bo hos gamla faster, som inte sett henne sedan hon var lilla pyret; jag flyttar en hvilstol in i sängkammaren, så blir det helt bra, och lilla Ester är nog lika snäll och förnöjsam, som hennes pappa i sina unga dar, det är jag säker på.

Kaptenskan drog djupt efter andan, hon var synbarligen lättad af att ha fått meddela, hvad som låg henne på hjärtat, och Hilja försökte äfven så vänligt som möjligt deltaga i hennes glädje och planera, huru alt skulle ställas för den väntades trefnad och bekvämlighet.

Då september kom, medförande efter vanligheten lif och rörelse till hufvudstaden med skolornas inströmande ungdom, anlände också kaptenskans gäst och befanns vara en blyg och smärt ung tärna med bruna ögon, pärlhvita tänder och de näpnaste små gropar i kinderna, som kommo fram hvar gång hon log sitt lilla halft skygga, halft förstulna leende.

Hilja tog henne genast under sitt systerliga hägn, kaptenskan uppfann dagligen nya smeknamn för henne, och till och med gamla Titti glömde sitt vresiga humör för en smekning af Esters mjuka hand, med ett ord, den unga flickan blef innan kort hela husets kälggris, som bara behöfde sätta hufvudet på sned och se söt ut för att få alla sina önskingar uppfyllda. Lyckliga lilla Ester!

Hilja såg stundom vemodigt, men utan afund på, huru lätt hon dansade fram sitt unga lif, öfver hvilket ingen sorg ännu kastat sin skugga; rika föräldrars enda afgudade barn och själf leende mot hela världen, intog hon med sitt solskenslynne, sitt öppna väsen och sin ungdomliga täckhet alla, med hvilka hon kom i beröring.

Ja, Ester satte värkligen nytt lif i den på senare tiden något tysta kretsen hos kaptenskan, och när Knut kom hem från sin långresa, tyktes äfven han — som

eljes inte var någon kavaljer — gärna byta ett gladt ord eller skämta med den unga flickan, som hade så lätt för att rodna och kunde skratta så barnsligt förtjusande.

Det var en riktigt angenäm höst de tillbragte, tack vare Ester, menade Hilja, och Knut tog sig numera ofta ledig en kväll för att följa dem på några nöjen, ty Ester skulle naturligtvis roa sig en smula och se sig litet om i världen under Hiljas beskydd, efter fastern kaptenskan aldrig gick ut om kvällarne.

Till julen reste Ester hem, men återvände igen på nyåret, hon trufdes så innerligen bra hos sin rara faster, sade hon; alla voro så snälla mot henne här, till och med gamla Titti, som eljes gärna morrade åt främmande.

Hilja var outtröttlig med att laga hennes fällar och se efter hennes handskknappar och magistern — Ester kallade honom redan så, emedan han just denna termin höll på att tentera — själfvaste magistern slösade bort mången timme af sin dyrbara tid för att förbereda henne till de fasliga lektionerna, som mamma nödvändigt ville hon skulle taga.

Dessa lektioner voro värkligen Esters enda stötesten här i världen, ty hon gömde en liten gåshjärna under sitt gyllene hår och kunde lika litet proppa in någon lärdom däri, som hindra sina rosenkinder att rodna, då Knut såg på henne. Och hans blickar förirrade sig sanningsenligt rätt ofta äfven till »lillans» fagra ansikte, på samma gång han halft omedvetet började upptäcka att Hilja såg en smula, bara en liten smula passerad ut.

Hilja åter tyckte, att hennes Knut nu begynte utveckla sig till alt hvad hon drömt, att han en dag skulle blifva. Han hade lagt ut öfver axlarne och gick med högburet hufvud, han såg frisk och stark ut och hade små mörka mustascher, som klädde honom aldeles ofantligt. Dessutom var han, den förr så skygge och tillbakadragne, numera glad och road af sällskapslifvet; han hade fått ett ledigt sätt att vara och ett litet förbindligt leende, som visade hans jämna hvita tänder — det enda farsarf han ägde. Hilja sade ofta på skämt, att det var ett riktigt yrkesleende, som han gick och öfvade sig på till framtida bruk.

Hon älskade att se honom liflig och språksam, tyckte att hans begåfning då först kom till sin fulla rätt, men när han skämtade med Ester, kunde hon ibland känna sig så besynnerligt vemodig och så gammal gentemot dem, som om hon tillhört en annan generation. Ester hade aldrig fått något förtroende i fråga om deras förlofning, och »lillan» var icke psykolog, hon såg sällan mer än till ytan af tingen och trodde människorna på deras ord och uppsyn. Till våren skulle de ju också äntligen eklatera, då Knut gjort undan sin examen, som han nu arbetade på »aldeles förtvifladt» — sade han själf — det var ju det enda sätt, hvarigenom han kunde bevisa henne sin tacksamhet, att han var trägen med studierna. Men så strängt tog han det i alla fall icke, eftersom han hvarje dag hann slentra bort en timme eller par med Ester på Esplanadgatan.

Hilja, som aldrig valde den fashionabla middags-tiden för att promenera, men som var tvungen att gå

tvärsigenom Esplanaden, då hon kom hem från kontoret för att äta, såg dem mången dag gå där fram och åter glada och eleganta i människostimmet och alt för ifrigt konverserande för att varseblifva hennes gestalt, som obemärkt dök upp och försvann ett ögonblick i hvimlet. De sågo så främmande ut, där de gingo långsamt flanerande i solskenet, och hvar gång hon såg den synen på nytt, stack det ofrivilligt till i hennes hjärta. Det var ju inte riktigt som det borde vara, tyckte Hilja; hon hade bort gå där i Esters ställe och därtill ännu med sin hand på Knuts arm, så att hela världen skulle fått se, att de två tillhörde hvarandra. Men när hon tänkte sig själf bland det glada, lysande sällskapet med sin gamla paltå, som redan hvitnade smått i sömmarne, och sin billiga hatt, måste hon erkänna att Ester i sin splitternya moderna vårtoalett passade mycket bättre där och gjorde Knut större heder. Ja, kanske skulle han till och med blygts för hennes tarfliga yttre, tänkte hon med en viss bitterhet — hon kunde inte köpa något nytt vårplagg i år, ty Knut behöfde paltå, och herrkläder äro så grufligt dyra.

Nåh, lika godt! Fru doktorinnan skulle nog en dag hafva råd att kläda sig, så att hennes make, den framstående läkaren, inte behöfde skämmas att visa sig i sällskap med henne.

Hvarför fylles hennes ögon plötsligt med tårar vid dessa framtidstankar och hvarför kändes hennes hjärta så beklämdt? Ack, hon visste det ej själf, visste blott, att hon numera aldrig utan smärta kunde drömma

om framtiden, att den skymdes för henne af moln och skuggor.

Stackars Hilja, hon ville ej ens för sig själf medgifva, att fröet till en misstanke utan hennes vilja blifvit nedlagdt i hennes hjärta, där det nu grodde och skjöt fart, och utan att hon märkte det gick hon hela dagen i en nervös spänning af lyssnande och aktgifvande, som blekte hennes kinder och borttog sömnen från hennes fuktiga ögon, då hon lade sitt hufvud på kudden om kvällarne.

Så förgingo några ångestfulla veckor, tils äntligen en solljus dag i maj Knut kom hem och vid middagsbordet helt nonchalant berättade att »nu var han magister».

Hilja tykte, att hennes hjärta upphörde att klappa. Således stodo de dock slutligen vid målet, det så länge åtrådda och efterlängtade; men att han kunde komma fram med den stora betydelsefulla nyheten så här banalt vid bordet och inte först glädjas i enrum med henne däråt, det hade hon ej riktigt lätt att förlåta honom. För henne betydde ju denna examen nästan ett helt lufs lycka, för den hade hon uppoffrat alt dessa långa arbetsdryga år; männen togo ändå hjärteangelägenheter bra mycket annorlunda än kvinnorna, tänkte hon bittert, medan hon likasom de andra höjde sitt glas och drack honom till i kaptenskans krusbärsvin, som alltid i en blink kom fram vid högtidliga tillfällen.

--- För din lycka, Knut! sade hon med skälvande läppar.

— Tack! svarade han förströdt och utan att se på henne.

Om kvällen stod Hilja ensam vid sitt fönster. Ester var bortbjuden på ungdomsdans, och kaptenskan hade gått upp till sin förtrogna, kamrerskan Wester i öfre våningen. Hon stod och tänkte på, huru mycket hon gladt sig åt just denna dag, huru schön och ljus hade den ej syntts henne i hoppet och nu i verkligheten så arm, så mörk och bedröflig — då gick det plötsligt i Knuts dörr. Han kom ut i tamburen och tog sin eleganta, ljusa värpaltå från hängaren.

Hilja hade sett honom gå bort strax efter midnatten, men visste ej, att han senare kommit tillbaka.

— Skall du bort i kväll, Knut? — frågade hon och tillade halft tveksamt — jag tycker vi skulle haft så mycket att tala om just i afton!

Han mumlade någonting om en öfverenskommelse med kamrater, men hängde dock paltån åter på sin plats och kom in till henne.

— Minns du, huru gärna vi förr tillsammans drömde om den dagen, du skulle tagit din examen? — sade hon vekt och rakte honom handen.

— Naturligtvis minns jag det — han såg ned på gatan, och hans ögon hade ett egendomligt kallt och främmande uttryck.

— Jag stod här och tänkte på vår framtid, Knut — fortfor hon — den har under alla de flydda åren tindratt som en klar, men oupphinnelig stjärna på vår himmel; nu kunna vi gripa stjärnan med handen, vår framtid är alldeles inpå oss! Skola vi i morgon växla ringar, säg? — Hennes röst sjönk ned i en nästan

ångestfull hviskning, medan blicken hängde vid hans stelt hopprässade läppar. Det var som om hans tankar dvalts långt, långt borta, och som om han först nu vid hennes frågor tvingat dem tillbaka.

— Hvarför icke i dag lika gärna som i morgon — svarade han kärft.

Ett ögonblick stirrade hon på honom med händerna krampaktigt trykta mot hjärtat, sedan bröt den fram, den där frågan, som så länge redan legat och bränt på hennes sargade hjärta: — Knut, Knut du älskar mig inte mer, jag ser att det är slut mellan oss?

Han rykte häftigt till: — Jag har aldrig tänkt bryta mitt ord, Hilja, det svär jag dig.

— Jag förstår, du har kallnat — hon böjde sitt hufvud som under tyngden af ett förkrossande slag.

— Nåväl, med en lögn vore vår framtidslycka illa grundad — svarade han litet otåligt — sina känslor, ser du Hilja, dem rår man inte för, men som hederlig karl står jag vid mitt löfte!

Hon smålog sorgset: — Tack för det — jag löser dig dock nu därifrån; käre Knut, jag är tyvärr altför fordrande och vill inte bygga mitt äktenskap på något mindre än ömsesidig kärlek. Tack för de goda och rika stunderna i det förflutna, Knut, jag var mycket lycklig då, fast det var bara drömmar allsammans.

En ensam tung droppe gled långsamt nedför hennes bleka kind, utan att hon gjorde någon rörelse för att stryka bort den. Knuts blick föll därpå, och med ens var det som om denna enda tår smält den köld,

som isat sig kring hans hjärta; med minnet fullt af den mångåriga ömhet, denna kvinna slösat på honom, grep han hennes båda händer och öfverhöljde dem med kyssar, medan hans ånger och ruelse gaf sig luft i en ström af lidelsefulla ord.

Hilja stod fortfarande stilla och lät tyst denna storm brusa hän öfver sig, men ju mera han talade sig varm och dref upp sina känslor, tils de vackra ögonen glänste i fuktigt skimmer, dess mera förstenad kände hon sig. Till slut kunde hon blott draga bort sin hand ur hans och vinka åt honom att lämna henne: — Inte mera nu, Knut, jag är så trött — sade hon matt. — Du behöfver ej urskulda dig för något som du aldrig begått. Du har ej varit trolös mot mig, ty nu ser jag det så klart, att hvad jag tog för kärlek var blott tacksamhet. Nej, nej, tala inte om »mina bortkastade penningar», dem kan du nog betala igen i framtiden, men hör du, Knut — hon grep honom hårdt om armen — hör du, jag vill inte ha den skulden gäldad med något annat än dina egna själförfärfvade penningar, inga andra, minns det.

Hon hade plötsligt gripits af den besynnerliga tanken, att det skulle vara ett skriande hån, om han återbetalade hennes uppoffringar med — en rik hustrus hemgift. Man hinner stundom med en hel tankeserie i ett ögonblick.

— Farväl Knut, nu måste du gå!

Då dörren slöts efter honom, gömde hon sig bakom gardinen och såg, huru han gick nedåt gatan med sin raska, elastiska gång. Ack, hon kunde ej misstaga sig,

hon kände att han gick där med lätt hjärta, då den svåra stunden nu var förbi.

Hon tryckte fingrarna mot sina brännande ögon och tänkte på, huru innerligt gärna hon än engång velat stryka undan hans krusiga hår och kyssa den vackra, höga pannan. I hennes kärlek till honom gömde sig en nästan moderlig ömhet — men nu var alt förbi, och hon var åter ensam, så ensam som hon ännu aldrig känt sig i hela sitt lif.

Där borta på skrifbordet låg en stor packe arbete och väntade, men numera hade hon ju intet mål att sträfvat för, bara sig själf att tänka på, alla hennes uppfringar hade varit förgäfvade.

Men voro de värkligen utan värde? Hon stannade ett ögonblick inför den frågan, som nu plötsligt uppsteg inom henne.

Om Knut blef hvad hon alltid hoppats, en skicklig, framstående läkare, så gälde ju detta för mänskligheten nu lika mycket som förr, fastän hon icke skulle få dela hans framgångar. Under de långa årens tysta trofasta försakelse hade hennes kärlek renats från självviskhetens slagg och i denna stund, när hon stod där, sviken och ensam, slog den ut i skönaste blom. Heta tårar trängde fram i ögonen, lättande det betryckta hjärtats kval, och när hon lade sig om kvällen somnade hon för första gången på länge lugnt som ett barn.

Hon vaknade några timmar senare, då Ester kom hem. Den lilla varelsen trippade så försiktigt på tå och var så rädd att väcka henne, att Hilja blef helt rörd. Hvad hon såg söt ut, när hon kammade sitt rika hår framför spegeln. Hilja strök ofrivilligt öfver

sin stubbade lugg. Knut kunde inte tåla kort hår hos fruntimren, men hon hade klipt sin fläta för att hinna göra snabb toalett om morgnarna. Hon hade inte som »lillan» god tid att kläda på sig och gå omkring halfva dagen i morgonrock med spetsar och sidenrosetter, men så såg hon inte heller så finhyllt och välvårdad ut som Ester med sin oförlikneliga hy, sina pärltänder och rosenröda fingerspetsar.

Hon suckade och vände bort hufvudet.

— Ack är du vaken, Hilja — utbrast Ester — jag elaka flicka, som stält lampan så, att skenet lyser dig rakt in i ögonen, förlåt, förlåt!

— Gör ingenting, lilla vän, hade du roligt i kväll?

— Åh alldeles förtjusande, får jag sitta en liten stund på din sängkant och berätta, innan jag smyger mig in till faster?

Det kunde Hilja inte neka, ingen kunde förvägra, hvad Esters purpurläppar bad om, och då hon till godnatt lade armarna kring hennes hals, tryckte Hilja henne hårdt till sitt bröst. Gud ske lof, det fanns ingen bitterhet mot den lyckligare lottade i hennes sorgsna hjärta.

Kort efter sedan Ester vid terminens slut lämnat hufvudstaden för att resa hem, försvann också magister Grönblad, och en vecka senare erhöll kaptenskan ett kort, där det under deras sammanflätade namn stod tryckt det betydelsefulla ordet »förlofvade».

Gumman blef alldeles förbryllad: — Nåh, men Hilja — utbrast hon — hvad betyder det här, det var ju du som skulle ha honom?

— Nej, lilla tant, vår trolofning var bara en dröm — sade Hilja sakta — nu är det verklighet — och då fru Lind skref ett lyckönskingsbref till »min bror kronofogden», bifogade hon dessa rader till Ester:

Blif lycklig, lilla vän, och mycket god mot honom.

— Var det inte ett lustigt uttryck — sade »lillan», som med brudars vanliga hänsynsfullhet mot sina forna väninnor visade brefvet åt fästmannen — god mot dig, Knut. Är jag då en stygg häxa, efter hon måste förmana mig att blifva snäll?

Knut såg litet brydd ut och hade synbarligen inte något svar till hands:

— Ser du, min älskling, Hilja är en utmärkt bra kvinna, började han.

— Ja, ja, jag vet nog, att hon är en krona och alt det där — svarade lilla Ester näbbigt — men tycker du inte, att hon ibland är en smula pedantisk å la gammal guvernant? Mamma säger, att gamla flickor alltid bli mer eller mindre criginella, och så Knut — har hon brouillerad hy, icke sant? — Lillan höjde så frestande sitt fina ansikte mot honom, att han måste ge henne rätt och bekräfta sanningen af hennes påstående med minst ett halft dussin kyssar på »den sammetslenaste rosenhy i världen.»

Men där hemma i hufvudstaden mätte Hilja åter de tröttsamma gatorna. Hon arbetade lika flitigt som förr, dock icke för sig allena; när man själf genomgått ett stort lidande, får man ögonen upp för sorg och nöd i olika skepnader. Hon höll hufvudet uppe med lugn värdighet och ingen, som mötte henne, kunde spåra att en storm nyss härjande ödelagt hennes jor-

diska lycka. Och detta yttre lugn var ej blott ett sken, hon kände sig värkligen stark och beredd att kämpa lifvets kamp till ett godt slut. Det var hennes osjälfviska kärlek, som bar henne igenom, denna kärlek, som fördrager allting och lider allting, emedan den är af gudomligt ursprung.

Gamla Maja.

Det är i det hela ganska litet jag känner om gamla Maja. Då jag såg henne, var hon redan en bräcklig gumma med rynkor i huden och darrande röst, och om hennes förflutna vet jag blott, att hon i andligt hänseende ända från ungdomen varit klent utrustad — så mycket strörre ve då öfver den, som kommit en sådan stackars varelse på fall och sedan lämnat henne att ensam kämpa sig fram med ett barn utan namn. Gamla Majas hela lif hade synbarligen utgjort en enda lång kedja af förödmjukelser, armod och slit för brödet, sämsta tjänsten i gårdarne — ty till bättre hade hon ej förmågan. Så skredo åren framåt.

Sonen växte upp, fick sitt bröd hos andra från åtta års ålder och hade nu som man förtjänat ihop till egen stuga, tak öfver hufvudet för sig själf och sin talrika familj. Där fanns då slutligen äfven en vrå för farmor och sofvel, när man hade något i huset — brödet fick hon från fattigkassan.

Och så börjades då gamla Majas släp på nytt i annan form — omsorgen och vården om barnbarnen,

när svärdottren gick på arbete i gårdarne. Många voro de, och vaggan måste ständigt gå; de gamla armarne ville stundom digna under bördan af yngsta pilten, och öronen tröttnade på barnskriket i den trånga stugan, men farmor hade ingen annan tillflykt. Om dagen stimmade barnen alltid omkring henne, och under natten räknade man på att två eller tre af dem skulle finna värme under farmors slitna täcke i den smala väggsängen. Det var ondt om sofplatser för de många och knapt om födan äfven — mjölkttären hann sällan till mer än en skål välling åt lillan — och farmor kom för resten sist vid de utmätta måltiderna, hon var alltid en för mycket i svärdottrens tycke.

Gamla Majas glädjestunder i denna värld voro således fåtaliga, men den som har litet att minnas, den samlar troget upp hvarje smula, samlar kring någon solglimt i sitt fattiga lif all sin kärlek, alla sina tankar — så var det med gamla Maja.

Hon ägde ett stort minne från sin ungdoms, sin förnedringstid, som hon gömde på såsom sin dyrbaraste skatt, och den som slösade en smula vänlighet på den barnsligt jollrande gumman fick utan svårighet höra historien om gamla Majas stolthet.

Se, det var den tiden, då Isak stackare kom till världen och då hon grät alla dagar och folket såg snedt på henne för skammens skull. Nog visste hon, att hon varit ringa och oansenlig förr, men nu blef hon riktigt föraktad, ingen ville rätt kännas vid henne, så illa som hon stält för sig. Gossen måste dock föras till dop och kristendom och modren gå till prosten för att kyrktagas, då den tiden var inne, hon hörde

ju till församlingen i alla fall. Hon trodde aldrig hon skulle orka gå fram den långa vägen till kyrkan, ty benen sviktade under henne, så rädd var hon för den dom prosten skulle hålla öfver henne, som var en så stor synderska och hade handlat så illa både mot Gud och människor. Slutligen kom hon dock fram, det var ännu god tid före gudstjänstens början, prosten uppehöll sig i sakristian och klockaren bad henne komma dit in. Darrande som en brottsling trädde den arma Maja öfver tröskeln och vågade ej lyfta sin blick upp till den högreste och värdige själaherden, som stod där allvarlig i sin ämbetskrud vid fönstret.

Klockaren framlade hennes ärende och drog sig sedan åt sidan, men prosten steg fram och började genast den enkla förrättningen. Maja hörde väl orden, dock utan att fatta deras mening, du store Gud, hvad hon var för en eländig varelse!

— Herren vände sitt ansikte till dig och gifve dig en evig frid — ljud prostens fulltoniga stämma. Maja vågade litet höja på hufvudet, och nu började prosten tala till henne både allvarligt och mildt på engång; hvad han sagt, det mindes hon ej mer, ingenting annat än detta enda; — Stig upp och synda icke härefter — och därvid rakte han henne handen. Ja han, prosten själf, som var så stålig och vördig, han höll sig icke för god att räcka handen åt den stackars fallna; alla andra hade förkastat henne, men icke han, från hvars läppar hon just väntat sin strängaste dom — det var så stort, så ofattligt, att Majas hjärta blef öfverfullt.

En sådan söndag hade hon aldrig förr upplefvat, och om hon inte förstod hela den vackra predikan, så var det uppbyggelse nog för henne att veta, att det var prostens, som stod däruppe i predikstolen, och i den stunden föreföll han Maja helt visst som en Herrans ängel, sänd rakt från himlen för att trösta och upprätta henne. Och hon hade rätt, hvad är väl en verklig själaherde i själfva värdet, om icke en Guds budbärare, och blott då han fattat sitt höga kall rätt, då kan han med aposteln säga: — Vi äro sändebud i Kristi ställe.

Mer än fyratio år hade förgått sedan den där tirdiga söndagsmorgonen i kyrkan, år fulla af armod och nöd, som skrynklad Majas engång runda kinder och grånat hennes tunna hår; mycket hade bleknat bort för den gamla, men minnet af prostens enkla sannt människovänliga handling stod kvar, friskt som en evighetsblomma.

Den slöa blicken fick lif på nytt, och rösten blef klarare, då hon talade därom, det där handslaget hade aldrig för henne förlorat sin betydelse af en upprättande handling, det var och förblef hennes fattiga tillvaras enda, stora minne.

Gamla Maja är nu död, trött af år och möda lade hon sitt hufvud tili ro, och barn och barnabarn delade hennes torftiga kvarlåtenskap med anständig belåtenhet; ingen sörjde öfver att farmors plats var tom, ty barn hafva ett kort minne och svärdottren gladde sig åt, att det nu blef bättre rum i stugan; det var den gamla naturlagen — det öfveråriga måste bort för att lämna utrymme åt det unga lifvet. Hvarken kors el-

ler vård utmärker stället på de dödas tysta gård, där gamla Majas stofthydda bidar uppståndelsens morgon, men vi tro, att på Kristi nåd hennes själ funnit sitt väsens urkälla och i de saligas församling fått återse honom, som härnere följde sin Mästares förebild i kärlek för sin fallne broder. Vi tro, att den trogne själaherden mött sitt stackars förirrade får i den eviga härligheten och att, om de utvaldes lycka kan förhöjas, tacksamhetens suck från frigjorda läppar skall utgöra en bland de skönaste ädelstenarne i hans krona.

— Alt hvad I hafven gjort en af dessa minsta, det hafven I ock gjort mig.

Ur „kampen för tillvaran“.

I det nybygda skolhuset sken timret blankt mot tallskogen, det hade ett visst ödemarkstycke, som hela U—niemi socken för öfrigt, långt från stora världens stråkvägar som den var belägen. En af dessa fattiga bygder, på hvilka vårt land är så rikt, där frosten hvar år härjar bondens gröda, men där han dock — alla vidrigheter till trots — hänger vid den ärfda torfvan med all sin medfödda sega ihärdighet.

Till höstterminens början hade man med knapp nöd fått bygget färdigt, så att den nya lärarinnan, fröken Paulina Marttila, kunde flytta in; stockarne, sent fällda, dröpo ännu af fukt, och mossan i springorna luktade unket, men det tänkte hon inte på, vetandets första unga såerska, den första, som kom med »ljus åt vårt folk» till U—niemis ödemarker. Hon kom så käck och förhoppningsfull, som man blott är det i lifvets vårdagar, och så redo att gladt taga upp kampen för tillvaran, ty nu voro ju det förflutnas mödor öiverståndna och framtiden låg banad och klar för hennes strålande blick.

Eget hem hyresfritt och sexhundra mark i reda pengar. — Paulina tyckte aldeles som gubbarne i U—niemi att det var nästan storartadt, nu kunde hon med blinda farmor och lilla syster Mia lefva bekymmerfritt. De hade inte någon annan i världen att lita till än henne och hade motsett den dag, då deras seminarist skulle erhålla en lärarinneplats såsom målet för alla sina förhoppningar.

Nu voro de slutligen efter en lång och besvärlig resa vid detta mål, och trots ödemarkstycket, fuktiga väggar och rykande kakelugnar föreföll det enkla skolhuset dem alla tre som det ståtligaste palats i världen.

Hvad Paulina var ifrig att få begynna sin nya värksamhet och med hvilken energi hon tog sig an sina små råa och oftast okunniga elever, hon tyckte den korta höstdagen inte ville hinna till, så nitisk var hon, och om kvällarne skref hon sina journaler och granskade blå böcker så samvetsgrant som trots någon.

Hon arbetade såsom många före henne, såsom mången, mången ung man och kvinna den dag som i dag är i landets undangömda vrår, tyst, energiskt och tålmodigt. Hon hoppades, försakade och lade in hela sitt unga hjärtas kärlek i väcket att utså sanningens och vetandets gyllene sådd i barnasinnen, och så byttes omärkligt hösten till vinter och vinter till vår af Paulinas första år som lärarinna. Mycken erfarenhet både bitter och ljuf hade det skänkt henne, men modig som förr stod hon redo att begynna en ny termin.

Så gick tiden, och under de flyende dagarne fick den unga lärarinnan genomgå hvad hundra och åter hundra i hennes ställning pröfvat på. Hon fick se

likgiltighetens rimfrost och misstänksamhetens vinterköld snöga ned öfver sina rikaste förhoppningar; hennes varmaste sträfvanden blefvo mottagna med ovilja, och hvad hon velat bäst, tyddes som lumpen egennyttan. Hon kämpade äfven igenom tider af modlöshet och misstro till sin kallelse ända därefter, att hon trodde U-niemi skulle funnit sig lyckligare utan henne, men sedan kommo åter andra tider, då små solglimtar begynte skina genom molnen och ett och annat frö spirade upp ur den karga jorden.

Det var icke ungdomsdrömmarnes rika skörd, som hon engång väntat att få inhösta, endast några bleka blommor och tvinande frukter, men hon hade redan lärt att nöjas med litet och fordra föga för hvad hon gaf. Om äfven den första hänförelsens låga icke mer slog högt mot skyn, lyste den inom henne med en mildare, nästan hälgad glans, ty under strider och mödor hade kärleken till arbetet vuxit.

Så småningom fick hon glädjen att utdimittera den första uppsättningen af elever, dessa små, som under hennes ögon vecklat ut sina blad som blomknoppar i sommarsol och hvilka under läxans allvar och i lekens glam fäst sig vid sin lärarinna med barnomens varma om än lätt flyktade hängifvenhet, och när nya skaror nu strömmade till skolan, var det med annat sinne både hon och eleverna möttes, de började förstå hvarandra.

Och så som vildmarken i barnens hjärtan stilla omvandlades till en plantskola för det goda, så hade ock skogen kring folkskolan fått gifva vika för odlarens trägna möda. Unga björkar och rönnar sköto upp

kring gårdsplanen och under fönstren hade Paulina små bänkar med dill och persilja, örter och bönor, kantade af anspråkslösa blommor, hvilkas väldoft trängde in genom de öppna rutorna och fägnade blinda farmor, som satt där så fålig i gungstolen, bidande den stund, då hennes skumma blick skulle klarna i evighetens glans.

Men ute i köket gick lilla Mia och sjöng glad som en lärka. Hon lärde sång i skolan och hade första klassen under sin uppsikt. För hvarje år växte också hon mera in i skolans lif och gärning och det var systemens glädje att uppfostra denna unga kraft till samma kall hon själi valt, liksom det var hennes ständiga omsorg att spara hvarje slant till den tiden, »Mia kunde komma in vid seminarium». Ingenting syntes henne för tungt att offra för det så kärblifna arbetet, men hon tänkte aldrig på att mäta eller räkna hvad hon gaf, det fanns ju hundradetals kamrater, som voro villiga att göra detsamma som hon; hon var blott stolt att i ödmjukhet få vara »en i ledet». Det var så härligt att få lägga in all sin kraft i arbetet, så länge det fanns någon kraft att gifva, men alt som tiden skred framåt, började en smygande mattighet stundom bemäktiga sig den unga lärarinnan. Hon försökte energiskt skaka den ifrån sig, hon kallade sig pjåkig och gjorde sig bittra förebråelser för denna svaghet, men omsider efter en lång kamp måste motståndet vika och Paulina erkänna, att hon inte mer var frisk och stark som förr.

Utom omsorgen för skolan tillstötte äfven personliga bekymmer. Den gamla farmodren föll i en lång-

varig och svår sjukdom, och vården om henne tog både tid och hälsa i anspråk; all energi Paulina ägde anlätades till det yttersta och när farmodren efter ett långt lidande afsomnade, kände hon att det var en plikt för henne att i hufvudstaden rådfråga en skicklig läkare, innan hon började en ny termin. Resan var ju nog kostsam, och hon var ej van att tänka på sig själf, men nu kunde saken ej mera undvikas.

Så blef den långa färden under oro och bekymmer företagen, och blyg och rädd gick hon en dag uppför trappan till den ansedde läkarens bostad.

Den berömda mannen var mycket vänlig mot henne, med godhet och sannt mänsklig sympati lät han henne berätta sin enkla historia, och bättre än långa beskrifningar gaf denna honom nyckeln till det hemliga lidande, som tärde den unga lärarinnan. Hans undersökning var långvarig och samvetsgran och slutomdömet, att hon behöfde absolut hvila och hög diet, hälst någon längre tids vistelse i ett privat sjukhem under omsorgsfull läkarevård.

Kunde hon då inte genom några andra medel återfå hälsan? Paulinas klara ögon blickade bönfallande upp till honom; hans föreskrifter voro ju henne hardt när omöjliga att efterkomma. Läkaren såg vänligt på henne: — Då en mekanisms många fina och invecklade delar af långvarigt begagnande blifvit utnötta, måste man låta maskineriet stå en tid för att insätta nya — sade han. Så kan man visserligen ej förfara med den mänskliga organismen, man kan icke skapa nya nerver till exempel, men man kan stärka de gamla och öka blodtillförseln — ni förstår ju mig? —

Paulina smålog resigneradt: — Jag förstår, att om jag inte kan följa edra råd, går det klenst för mig att återfå krafterna. —

Doktorn nickade, han kunde ej motsäga henne, utan föreskref ett stärkande medel, och så skildes de. Betrykt gick den unga lärarinnan nedför den mattbelagda trappan i den stora praktfulla vestibylen, sorgen var hon till mods, men tack vare ungdomen inom henne sken dock genom misströstans moln en liten strimma af hopp, som lyste henne på hemvägen.

Doktorn åter stod länge vid fönstret och följde den unga främlingen där nere i människovimlet på gatan med vemodig blick. Han visste, att hennes dom var skrifven — antingen döden eller obotlig slöhet, framför hvilken den förra måste anses som en sällhet. För hennes sjukdom fanns ingen hjälp, men en omsorgsfull behandling hade möjligen kunnat uppskjuta afgörandet eller förmildra fasan. Som det nu var, måste han låta henne aningslös gå sitt oundvikliga öde till mötes, han hade ej mod att blotta sanningen i all dess fruktansvärdhet och det var säkert äfven bäst så för henne.

Med en tung suck tänkte han på, att hon blott var en af de många, som slitit ut sig i arbetet att rödja mark för kunskapens sådd, på samma gång de kämpade för sin egen och de sinas knappa existens, som frusit i kalla dragiga skolrum och förbittrats genom ogena skoldirektioner och ovänligt bemötande. Huru mången yngling med insjunket bröst och hektisk rodnad på kinderna, hur mången ung lärarinna med förstördt nervsystem och inre lidanden hade icke sökt hans hjälp, och med hela den sympati, den ömma med-

känsla för mänskligt lidande i hvarje dess form, hans hjärta bar på, egnade han i detta ögonblick sitt deltagande åt dessa otaliga pionierer, hvilka i landets öde bygder ofta ensamma, utan bildadt sällskap och tillfälle till god lektyr eller någon annan andlig vederkvickelse, gladt offrade hälsa och lifskraft för folkupplysningens sak, den de egnat sin ungdoms rika varma entusiasm. Han tänkte på dem alla, kända och okända, och å allas deras vägnar, hvilka aldrig slösat en tanke på detta trofasta — mången gång tacklösa — arbete i det tysta, hembar han dem tyst en djup, vördnadsfull tacksägelse.

* * *

Paulina Marttila har åter börjat sin skola, hon egnar den all sin tid, alla sina tankar och hela sin kraft. Hon känner sig ännu så ung och lefnadsfrisk de stunder den smygande sjukdomen icke gör sig påmind och hvarför skulle hon icke arbeta till det sista . . .

Att falla för plikten, hvad skönare lott

Mig gifvas må,

Det är för mitt hufvud ett örongått

Att hvila på . . .

När den lilla käcka lärarinnan engång dukat under och sommarens blommor lika väl som vinterns drifsnö täkt hennes ensliga graf, gro kanske de kunskapsfrön, hon i trohet sådde, och i U—niemi folkskola växer upp en plantering Herren till pris. Det som i kärlek värkas, skall Guds kärlek alltid vända till välsignelse.

Farmors balskor.

Nej men en så lustig sko, och se här är den andra — ack, hvad de se besynnerliga ut, hvem har kunnat gå med dem? — Den unga flickan, som låg med öfverkroppen så godt som inne i en gammal järnbeslagen koffert, höjde upp ett par gamla hvita atlas-skor, broderade med paljetter och svartnad silfvertråd.

Ja, jag undrar hvems de varit — menade systemen — tag ned dem i alla fall, Enni, de kunna kanske användas i tablån; låt se, här hafva vi nu alt hvad vi behöfva! — Hon blickade belåtet på en hop klädesplagg, som låg kastad öfver hennes arm; rosiga sidenkjolar, gamla frackar, ofantliga hattar etc., alla tydligen härstammande från den väldiga ekkofferten.

— Nu kunna vi gå ned, Enni, här på vinden får man ändå inte rätt syn på färgerna. — Nästa minut dansade lätta steg utför trapporna och rakt in i farmors kammare, som var den hemliga mötesplatsen för medlemmarne i familjekomplotten, en komplott, som hade till syftemål att bereda pappa en surpris på hans födelsedag med tablåer och lefvande bilder.

— Farmor, farmor, se hvad vi hittat! — Flickorna bredde ifrigt ut sina skatter, vände och draperade dem på tusen sätt; till sist tog Enni skorna: — Tänk dig farmor, ett par så besynnerliga och små, små skor, de lågo aldeles i botten af den gamla koferten däruppe.

— Barn, barn, det är mina skor, mina gamla balskor, som jag bar, då jag var sjutton år och första gången med bland de fullvuxna på ett stort släktbröllop. Gif mig dem, Enni? — Farmor grep dem hastigt och trädde nästan smeksamt sina vissnade fingrar in under det gulnade silket. — Kära gamla skor — sade hon — hvilken här af minnen de väcka till lif. —

— Värkligen! — Enni stödde sin blomstrande kind mot farmors stolkarm och såg uppmärksamt in i det kära bleka ansiktet, som nu färgades af en svag rodnad — sjutton år, farmor, det är längesedan du var så ung?

— Ja barn, femtionio år, det är alt en lång tid.

— Och hvad du måste haft små fötter?

— Man sade så den gången — smålog den gamla med sitt skälmska leende — men du har knappast större, mitt barn, försök själf?

Den unga flickan satte sig ned på pallen vid farmors stol och profvade de besynnerliga skorna med allvarsam betänklighet. Sällsamt, de passade fullkomligt, ja, de sutto som om de varit gjorda till den lilla mjuka foten, som helt ledigt rörde sig under det tjocka sidentyget. De voro nätta ännu, de gamla skorna, och det låg något nästan kokett i deras form, som väkte flickans uppmärksamhet: — Jag tycker om dem — sade hon slutligen.

— Det gjorde också din farfar, mitt barn — farmor smålog åter — han tyckte mycket om dessa skor, ja, jag tror nästan att det var de, som allra först drogo hans blick till mig. —

— Åh farmor! — Ja, Enni, den tiden svängde man icke i dansen såsom nu, man gick helt sirligt på tåspetsarne och höll upp klädningen i sidan — då måste ju alla se, huru man förde sina fötter, om man dansade väl eller illa. — Ennis intresse spändes, hon hade tusen frågor på läpparne, men i detsamma kommo mamma och alla kusinerna, både Johan och Eva och Sofi och Otto, och så blef där stor rådpläging med många små utbrott af yster munterhet och skämtsamma hyssningar, som blott gäfvö anledning till nya skrattparoxysmer.

Men hvad skulle Enni föreställa i tafvelgalleriet? Där funnos redan många bekanta namn på förslag, men hon kunde icke bestämma sig. Då reste mamma sig och yttrade: — Jag vet något, som säkert skall glädja pappa mer än något annat, låt Enni blifva farmors porträtt, farmor i den här blommiga silkeskjolen med litet puder i håret, så att det ser blondare ut, ty farmor var ju mycket blond? —

— Det var jag, och så skall Enni hafva mina gamla balskor och pärlbandet med rubinlåset, då blir bilden fullständig — sade den gamla.

— Pappa har alltid tykt att Enni — mera än någon af oss andra — liknat farmor — menade syster Elise, »skönheten», som kusin Johan alltid skämtsamt kallade henne.

Farmor såg pröfvande på den unga flickan — Pappa har kanske rätt, men huru jag såg ut vid sjut-

ton år, det kunnen I blott få veta af den lilla bilden i farfars medaljong. — Efter den skall Enni kostymeras — sade Elise bestämdt — men nu måste vi en-hvar gå till vår del af arbetet. Du Johan skall ju arrangera om ramarne, det är väl icke för mycket begärdt af en blifvande arkitekt? —

— En gillande blick ur skönhetens öga skall blifva arbetets lön — deklamerade den oförbätterlige Johan.

— Strunt! — Intet skämt nu — Elise talade i sin ståtligaste herskarinneton. — Otto bör gå och laga sig en peruk. —

— Du store barberare! —

— Tyst, nojsa inte med en lagerkrönt man — Johan lade högtidligt fingret på läpparne, men Elise gaf kusinen en hotande blick.

— En peruk — sade farmor — hvad skall då Otto blifva?

— Vi hade tänkt oss Axel Oxenstjerna, som pappa alltid så beundrat. —

— Tänk om Otto skulle föreställa farfar? —

— Ja ja, farfar — utropade alla på engång — det blir en ypperlig tafla. — Då alla de öfriga bilderna förevisats, skall man arrangera familjeporträtterna, farmor och farfar, präktigt, utmärkt! —

— Farmor har alltid de bästa ideerna — utbrast Elise och lutade entusiastiskt sitt hufvud mot farmors skrynkliga händer, dem hon ömt kyste.

— Ja det blir utmärkt — försäkrade alla nu åter. Endast Enni teg, ty kusin Ottos blick sökte nu såsom ofta förr hennes med det där besynnerliga uttrycket,

som alltid jagade hennes unga varma blod upp till kinderna. — Präktigt! — sade också han. — Godt och väl! — menade Elise. Nu var då allt klart och man fick ej längre dröja med de erforderliga förberedelserna, ty i morgon inföll ju redan den stora dagen. De unga åtskildes således och mamma gick till sina husliga värf; den rara mamma, som trots tusen omsorger ändå alltid hade tid att glädjas med sina barn, särskildt då det gälde att bereda pappa en öfverraskning.

Sist af alla blef Enni kvar, hon satte sig åter ned på pallen vid farmors fötter och drog långsamt af sig de gamla skorna. — Här har du dem åter, farmor! —

— Tack — den gamla behöll dem en stund i handen — hvad jag var lycklig, då jag bar dem första gången — sade hon -- måtte de också bringa dig lycka, mitt barn — kom och tag dem i morgon; till dess skall jag behålla dem här och låta dem berätta mig en gammal historia. —

Enni gick, och farmor stälde de små högklackade skorna i bredd på fönsterbrädet, och där stodo de med sina spetsiga tår så käcka, som om de velat säga: — Beundra oss nu af hjärtans lust, vi förtjäna det nog. — Den gamla smålog, hon såg det altsammans så tydligt, så som man endast i ålderdomen ser tillbaka i minnets fjärrglas, och där stod hon åter som den unga smärta flickan med det blonda högt uppsatta håret och rosigt siden öfver styfkjorteln; ett pärlband med lås af rubiner bar hon kring halsen och på fötterna silkesstrumpor och splitter nya skor, små fina fransyska skor af hvit atlas med silfverbroderier.

Ack, hvad hon var betagen i dem, aldrig i sitt lif hade hon ägt något så vackert och därtill voro dessa skor så lätta, som om man haft alldeles intet på sina fötter. Hon måste dansa en liten piruett framför spegeln i salongen, innan de foro. — Det var första gången hon följde ut med sina föräldrar; det var på en stor familjefest, ett bröllop inom släkten, där det inte fanns andra främmande än brudgummens bror, en ung officer i den vackra blågula uniformen, men han var också den ståtligaste man hon sett.

Efter den dråpeliga bröllopsmåltiden skulle man dansa och den unge officeren bugade sig för henne, det var en menuett, och hon kände sig så stolt, som om en kung bjudit henne handen. Mycket talades ej, ty man måste noga gifva akt på stegen och se till, att man kunde göra sina komplimanger rätt artig, men hvar gång hon såg upp, såg den vackre krigaren rätt in i hennes ögon, och hennes hjärta slog så förunderligt vid den blicken.

Många danser dansade de sedan med hvarandra, men huru det nu gick till, så föll den lilla atlasskon af, just som de höllo på med angläsen. Naturligtvis blef ungmön både blek och röd vid en så förskräcklig händelse, men den ståtliga officeren gjorde knäfall i en vrå, kyste skon — den minsta och sötaste i världen, sade han — och stack den helt behändigt på foten igen, innan någon ens kunde ana, hvad som hänt. Den stunden glömde de aldrig.

En tår droppade ned från farmors öga, hon tog den ena lilla skon och undersökte den noga, nej, icke denna, men den andra! Se här hade en manlig hand

skrifvit på det hvita sämskskinns fodret: »Du lilla kvinnotoffel regerar oftast världen i stort, huru mycket mer då den lilla världen — en mans hjärta».

Hon böjde sig ned och kyste ömt den lilla rosetten af silfvertråd; just här hade hans friska läppar engång hvilat, hans, den älskades, som sedan blef hennes make och lefnadsföljeslage under många år framåt i tiden. År fulla af lycka, om vägen ock stundom gick genom mörka dalar. Ja, mycket hade de gått igenom tillsammans — det fanns minnen från »våra striders, våra segrars dar», den tiden, när farfar drog med i kriget och farmor satt hemma, en bäfvande ung maka och moder.

O ja, mycket, mycket hade de lefvat igenom, sol och skugga väfde sig troget ihop, men ljuset var alltid öfvervägande, ty det kom från kärlekens evigt friska urkälla. Nu var ålderdomen längesedan kommen och trött af lifvet hade farfar lagt sig till ro, men här satt farmor allena — väl icke ensam, ty hon var ju kärt omhuldad af barn och barnabarn, men dock allena i sina minnen, dem ingen kunde dela med henne.

— Kära, kära små skor — hon strök dem sakta med handen — tack för er historia, nu måste ni äfven hviska mig något om framtiden. Det bästa lif vi gamla hafva kvar är att lefva på nytt i barn och barnabarn. — Små skor, hämtan lycka åt min lilla Enni, den ljufvaste solstrålen i min lefnads afton.

Festdagen var inne. Genast på morgonen blef den lycklige pappa uppvaktad med sång samt begäf-

vad med en vacker broderad länstol. Mera hedrad kunde man aldrig blifva, tänkte den hedersmannen, som lefde i lycklig okunnighet om alle de små intriger man spunnit omkring honom, och man roade sig — pappa till ära — rätt tappert med sång och glam och lekar tils stämningen blef riktigt festlig. Så förgick tiden och kvällens skuggor började sänka sig; då smög sig småningom en efter annan af de unga bort, och i den nyss så lifliga salongen blef det helt oförmodadt en viss förväntansfull tystnad. Enligt gammal landtlig sedvänja hade nämligen släkt och vänner samlats till huset för att lyckönska värden och alla, utom han — dagens hjälte själf — begynte ana att »det var något i görningen».

Men ute »mellan kulisserna», hvilka närmast utgjordes af flickornas rum och matsalen, där prestationerna skulle äga rum, rådde det mest oroliga lif. Alla skreko och pratade om hvarandra i ett kaos af maskerad-dräkter, kulörta lyktor, hattar med plymer, tafvelramar och pappersdekorationer.

— Hör hit, Elise, ser jag nu värkligen ut som en riddare från medeltiden, nåh hvad tycks? — Åh, kära du, det är inte så godt att veta! — Enni, hvar är Marie Antoinettes halsband? — Ack, Johan, bränn för all del inte upp excellensens peruk — Sofie, du ser skrämmande högtidlig ut som grand tanten! — Så ljud det oafbrutet bakom scenen med små utbrott af skratt, och öfveralt hördes Elises röst, förmanande, hotande och skrattfull ömsom; hon var själen i det hela, och under tiden stälde gårdsdrängen Kalle enligt ungherrarnes order upp dekorationerna med gapande

mun och undrande blickar: — Kors herrskapet skapade sig precis som riktiga komianter!

Ändtligen började trasslet reda sig, första tablån arrangerades under Elises stränga kommando: — Litet mera åt höger, se så där ja — Johan är bäst i profil, hatten på sned, så att plymen kommer till sin fulla rätt, nu är alt bra, nu får ridån gå upp — Tablån var mycket lyckad, det voro de öfverhufvud alla, sade den välvilliga publiken i salongen, och pappa, som satt i sin nya länstol på hedersplatsen, applåderade af alla krafter och ropade: »bravo, bravo», så att det ekade i väggarna. Det var tacksamt att ställa till något för honom; han uppskattade alldeles förträffligt både historiska bilder och genretaflor och tykte lika bra om båda slagen.

Före sista tablån blef det en längre paus; te omkringbjöds och man öfvade litet oskyldig kritik man och man emellan, men bakom de stängda dörrarne arrangerades de båda familjeporträtterna med största omsorg.

Elise hade kostymerat Enni alldeles efter bilden i medaljongen, inte en buckla eller lock var glömd; den blommiga sidenklädningen var fyrkantigt uringad, och på flickans runda hals låg pärlbandet med rubinlåset. Hon var värkligen riktigt förtjusande, den lilla uppenbarelsen från en förgången tid, när hon i de små högklackade skorna trippade in i matsalen. Men hvem var det som där kom henne till mötes? Icke kusin Otto, nej, ja, naturligtvis var det han, fastän nästan oigenkänlig i den blågula uniformen med värja, hatt och allsammans; endast de vackra ögonen kände Enni

igen, de sågo åter så besynnerligt på henne, när han tog hennes händer, ledde henne fram till rampen och sade: — Lilla älskade farmor, hvad du är söt och tänk sådana små, små fötter!

— Tableau vivant utan ramar — hviskade Johan bakom dem och nickade åt Elise, sedan ropade han hurtigt: — In nu med er i ramarne, bilder från förflutna dar! — De följde lydigt den skämtsamma uppmaningen, men Ottos ögon voro länge gensträfviga, de ville blott vända sig mot hans täcka moitié och icke åt publiken.

— Färdigt, färdigt, ridån upp! —

Det blef en ljudlös tystnad därute i åskådarnes krets, inga dånande handklappningar, inga ljudliga bifallsrop — nej, enhvar såg från de ungdomsfriska bilderna inom de gyllene ramarne bort till den gamla frun, som nu satt i pappas länstol med hopknäpta händer och ögonen fulla af tårar, och det var som om ingen vågat störa stundens högtidlighet, då minnet höll vakt öfver drömbilderna från den lyckliga ungdomsdagen.

Sonen hade lagt sin arm ömt och stödjande kring den gamla och barn och barnbarn bildade grupp omkring henne, då stego plötsligt bilderna ur sina ramar; den unge farfar fattade den unga farmors hand och ledde henne fram till den gamla och så bröt stormen lös, den glada stormen af lyckönskningar till den vackra tablån och hjärtliga tacksägelse från alla håll; men hela tiden stod Enni lutad öfver farmors länstol och såg ut som om hon ännu icke återvändt till verkligheten.

— Min lilla flicka — sade pappa hjärtligt och slog sin arm omkring henne — ni hade sparat det bästa till sist. Altsammans var vackert och roligt, och jag är er alla mycket tacksam, men farmors porträtt, det var mig kärast ändå. — Tårarne stodo honom i ögonen, han drog henne intill sig och kyste ömt den vackra öppna pannan: — Jag har alltid sagt, att Enni påminte om farmor, men aldrig trodde jag hon skulle vara så lik hennes bild vid sjutton år. —

— Ja, hon var alldeles som ett värkligt porträtt — sade en gammal välment onkel, och som det skulle vara en artighet, neg Enni tacksamt för honom.

— Gud ske lof, att hon inte är en bild — hviskade kusin Otto i farmors öra — utan en lifsvarm förtjusande flicka, såsom du var, farmor, då farfar friade och fick ja — den lycklige.

Farmor smålog: — Gack du och gör sammaledes, min käre Otto — sade hon med sitt skälmska löje — det hade Enni icke fått i arf, det var och förblef farmors eget. Glädjen stod högt i tak den kvällen för de unga och farmor hade längesedan dragit sig undan till sin stilla kammare, när de sista gästerna efter hjärtliga tacksägelser reste sin väg.

Tidigt nästa morgon — farmor var alltid vaken med solen — smög en liten hvit gestalt in och knäböjde vid hennes bädd: — O farmor, farmor, jag är så lycklig — hviskade Ennis röda läppar — jag, jag, — vi blefvo förlofvade i går, Otto och jag! Det är altsammans som en skön dröm, och jag har ej vågat sofva på hela natten af fruktan att vakna. — Lilla fjolla, och likväl — farmor reste sig i bädden och

trykte det täcka hufvudet intill sig — ack mitt barn, mitt barn, det sällaste på jorden är att älska och vara älskad och ingen dröm är skönare än denna strålande värklighet. Herren vare evigt tackad för denna välsignade gåfva på vår arma jord, den gör själfva mörkret ljusst och fattigdomen rik. — Nu har du, min lilla Enni, fått smaka, hvad jag kände den där dagen, när jag första gången bar mina kära, små hvita skor. — Ja, älskade farmor, kan du tro det — i går glömde jag efter tablån att taga af dem, jag gick i dina skor hela kvällen och så — så kom lyckan.

Oväkommen.

Doktor Lindfälts hem var ett af de elegantaste i hufvudstaden, öfverfullt af vackra möbel, dyrbara konstverk och all den lyx rikedom och öfverförfining i förening kunna åstadkomma.

Det fanns icke en nyck i modeväg, som icke fru Alice Lindfält kunde tillåta sig, om det sedan gälde toaletten eller hemmets prydande, ty det var hon som fört förmögenheten i boet, och hennes fint bildade estetiske man riktigt bar henne på händerna, sade man i deras umgängskrets, som var vidsträkt nog.

Hos dem kunde man träffa personer ur snart sagdt alla samhällssfärer, från aristokraterna, societetens grädda, till att börja med. Där såg man de mest kände och framstående musici i staden äfvensom konstnärer både från artistvärlden och teatern, utom vanligt enkelt folk, som inte gjort sig särskildt bemärkta, men alla trufdes bra tillsammans, tack vare värdinnans förtjusande gläd-tighet och goda takt och värdens spirituella personlighet.

Då man en vinterafton samlades i den väl upp-lysta och af blommor doftande våningen, där husets fru sväfvade omkring som en god fé i det magiska

skenet från purpurfärgade lampkupor, glömde man gärna frosten och kölden därute, och stormens gny på de snöhöljda gatorna smalt hän i tonernas harmoni, som utströmmade från den öppna flygeln, där den ena virtuosen aflöste den andra.

— Här fattas intet för att göra trefnaden fullkomlig — var ett yttrande, som i detta hem blifvit så ofta uttaladt, att det nära nog förvandlats till ett axiom. Man fann sig isynnerhet så väl i doktorinnans röda rum, ett litet kabinett, som hon älskade att kalla »min drömvrå», och där skymningspratet kring kaminen flöt så oändligen behagligt och hemtrefligt, medan kaffeångan från den lilla spritkokaren aromatiskt blandade sig med hyacinternas doft.

Alla voro sålunda ense om att intet fattades i detta förtjusande hem, alla utom en liten blyg landtfru, som en kväll helt djärft vågade yttra, att där saknades — barnajoller.

Stackars gås, som kunde komma fram med ett så absurdt påstående, men så var hon också från landet och prästfru till på köpet, naturligtvis hade hon insupit mannens gammaltestamentliga ideér.

Värdinnan själf smålog en smula medlidsamt, då yttrandet blef framfört till henne. Stackars kusin Anna förstod inte bättre, hon tillbragte själf sin mesta tid i barnkammaren och visste alls ej, hvad det vill säga att lefva — lefva fullt och rikt — men det kunde fru Alice riktigt af hjärtat. Det gafs icke ett nöje, där hon ej var den första, ej en modesport, som icke hon skulle öfvat med passionerad ifver. Tanterna skakade på hufvudet och sade, att hon var excentrisk och

kokett, men ungdomen fann henne själf afundsvärd och hennes toaletter förtjusande. Hvad hennes man beträffade, ansåg han sin hustru som ett ideal bland kvinnor, och ingenting kunde rubba henne från den piedestal, där han i sitt hjärta stält henne; de voro så nöjda med hvarandra som det gärna är möjligt och allmänt ansedda att vara det lyckligaste äkta par i världen. De hade råd att hålla sig en villa i italiensk stil och till och med att låta den stå tom och outhyrd, om det en sommar föll fru Alice in att längta efter säsonglifvet vid någon modern badort. Stundom reste de också utomlands och tillbringade några månader ömsom i Rom, på Rivieran eller i världsmetropolen Paris; intet band ju deras oberoende, ty doktor Lindfält hade egnat sig åt litterär värksamhet, och hans hustru fasthölls ej vid hemmet, såsom den lilla lappkvinnan i sagan, af trollmakten — ett band ur barnets linda.

Hon hade ofta som flicka yttrat: — När jag gifter mig, vill jag inte ha några barn, de äro det mest prosaiska och disharmoniska i äktenskapet; nu hade de varit gifta sex år, och det såg ut som om den unga fruns önskan skulle gå i uppfyllelse. Man fann ju äfven deras lycka mest fullkomlig så, ingen saknade prästfruns åtskrattade »barnjoller», men det kom ändå, det hade blott bidat sin tid.

Aldrig hade en moder med mindre glädje hälsat ett barns tillkomst än fru Lindfält; hon var så otålig redan vid blotta tanken därpå, att hon i flere månader förut förbittrade lifvet för sin omgifning och kom sin tålige Robert att nästan hysa agg mot den oskyldiga orsaken till denna husliga vantrefnad.

Alltid äfven vid tillfälliga sjukdomar en otålig patient, betraktade den unga frun sitt närvarande klena tillstånd som ett hårdt öde, en svart orättvisa, hvilken gaf henne anledning att vara så retlig som möjligt mot alla människor. Det var således å alla parters sida den eljes i de flesta hem med glädje motsedda tilldragelsen — en liten världsborgares ankomst — i detta hälsades med köld och liknöjdhet.

Blixt och dunder, störtregn och stormbyar, ett oväder i riktigt stor stil utmärkte dagen, då den lilla ovälkomna gjorde sitt inträde i världen; själfva naturen tyktes mottaga henne med hotfull uppsyn, och skyarne gräto strömmar af tårar öfver hennes ankomst.

Stackars lilla varelse, ingen hade en öm blick för henne. Modren vände otåligt bort hufvudet — det var ju barnet, som orsakat henne alla de lidanden, hon nyss genomkämpat, och som nu gjorde henne så döds-trött och förstörd, att hon kände, som om hälsa och krafter aldrig mer skulle återvända, och dem förutan var det ju icke något värdt att lefva.

Doktorn åter, som blifvit både skakad och störd ur sin intellektuella världs lugn, kastade blott en halft förtretad, halft likgiltig blick på den lilla fridstörerskan, när hon första gången presenterades för honom. Hade det hälst varit en pojke, men en liten flickunge . . . Han stälde för resten alla små människobarn i gemen vida under djuren, hvilka redan i de första ögonblicken efter födelsen själfva kunde sörja för sin existens.

Det var som skulle den nyfödda genom någon hemlig instinkt förnummit, huru ogärna man mottagit

henne och som om hon därför velat så litet som möjligt påminna om sin tillvara. Hon var det snällaste lindebarn man kunde få se, sof för det mesta och låg när hon var vaken helt stilla, blickande omkring sig med ett par stora blå ögon, som sågo märkvärdigt frågande ut. Naturligtvis kunde hennes kristningsdag under ofvanberörda förhållanden icke te sig som någon särskild festlighet, den försiggick därför i all enkelhet och betydde för far och mor i det hela inte annat än att lille Margy numera icke gick namnlös sin värld till mötes.

Hon fick en amma i pompös stil med musslinsmössa och spetskantade förkläden, som var så pålitlig att fru doktorinnan, när hon blef frisk igen, lugnt kunde återgå till forna vanor och sysselsättningar. Barnkammarn låg längst bort i korridoren, man kunde inte höra ett ljud därifrån in i sängkammarn, allra minst den tåligen Margys sakta kvidan efter mat, när amman fördröjde sig vid sin rikliga middag eller pratade bort en stund med någon »hyggelig gosse», som hälsade på i köket.

Då några månader gått och den lilla puppan begynte morna sig ur sin dvallika tillvara, kunde Margy hela timmar ligga och stirra på sina små knutna händer eller rosenröda tår, som så gärna sträfvade att komma bort ur lindebanden, och i nästa stadium af utveckling satt hon kapprak i sin korgvagn, tummande på en gummiring, som hon med famlande fingrar gärna förde upp i sin lilla tandlösa mun. Den ensliga barnkammarn var hela hennes värld, hon visste inte att där utom i de vackra eleganta rummen sällskapslifvet längesedan återgått i de gamla spåren, nu som förr

koncentrerande sig kring värdinnans älskvärda person. Alt var sig så likt, att man alldeles glömde bort den lilla främlingen, som kommit med stormbyarne och som ingen i huset tyktes fråga efter — ingen utan gamla faster Karin, en syster till doktors far, som han till följd af hennes små tillgångar ofta inbjöd till sitt hem, sedan hon flyttat till staden, och som man »trots hennes tråkighet» var skyldig att visa en smula gästvänskap, sade doktorinnan.

Faster Karin försummade aldrig vid sina besök att titta in till »lilla ovälkommen», som hon gärna titulerade den nya familjemedlemmen, men hon behöll för sig själf sina intryck från barnkammarn, viss om att de icke skulle intressera hvarken värdsfolket eller det öfriga sällskapet. Hon brukade också hvarje solig stund i all vänlighet föreslå amman, som fortfarande värdade flickan, att föra barnet ut i middagsvärmen, ty hon hade en stark tillit till solens förmåga att bringa hälsa och färg till de små människovarelserna likaväl som till markens blommor, och om jungfru Tilda, som visste sin betydenhet, råkade vara i humör, fick Margy på sig en broderad kappa, som satt trångt i ärmarne och en hufva från Paris, som skymde för de nyfikna barnaögonen, och så bar det af ut på de fashionablaste gatorna; det gälde ju främst att synas och därför skulle alt vara modernt och elegant, trefnad och bekvämlighet kommo i andra rummet.

När Margy blef stor nog att kunna vackla omkring på sina egna små knubbiga ben, fördes hon gunstbenäget till någon offentlig trädgård, där hon fick leka på sandgången, medan sköterskan virkade spetsar

till sin utstyrsel, ty hon hade nu säker förhoppning att få fira bröllop om ett år eller par.

Margy satt så förnöjd och gräfd i sanden med en gammal träsked och tog sig då och då en mun full, så att det knastrade i de nya pärltänderna. Stundom kom också Tildas fästman och språkade med henne, då blef lilla »ovälkommen» helt och hållet utan tillsyn och trillade och vaggade framåt vägen i fara för mötande bicyklisterna och snabba fotgångare, hvilka i brådskan inte hade öga för en sådan liten pygmé. Modig var hon, den oskyldiga varelsen, och icke det allra minsta blyg. Hon rakte sin lilla hand åt hvem som hälst och såg så trohjärtadt på hvarje främling, att ingen kunde vägra henne en vänlig blick. Hon var den hjärtligaste lille tös i världen och så förtroendefull, som man blott är i den ljuftva ålder, då hjärtat ännu ej anar, att synd och onska bygt sig bo på jorden.

En dag kom en fin, ytterst välklädd herre vägen fram genom trädgården; han gick med händerna på ryggen, knutna kring en elegant spatserkäpp och stirrade förströdt mot skyarne, ja, så förströdt att han alls icke varseblef en liten flicka i vidunderlig hufva, som satt vid vägkanten, men som nu genom hans förvållande blef knuffad åt sidan och med ett lätt anskri gjorde kullerbytta ned på gräslindan.

Doktor Lindfält, ty det var han, väktes bestört ur sitt begrundande öfver redogörelsen till nästa dags tidning öfver Ibsens nyaste arbete och upptäckte då den lilla hjälplösa varelsen, som sprattlade med två små gula skor i luften därnere på gräsmattan. Det förstas af sig själf att han ögonblickligen sprang de par tre

stegen för att lyfta upp flickan, som energiskt sträfvade att komma på fötter igen. Han skakade grässtråna från hennes långa gula lockar och satte med ovan hand den missklädande hufvan åter till rätta: — Du är rask du, som inte började gråta — sade han — jag undrar hvems lilla flicka hon kan vara? — Barnet stod med sitt lilla smutsiga finger innanför de röda läpparne och stirrade oafbrutet på sin räddare, men plötsligt ljusnade hennes täcka ansikte och munnen jollrade helt tydligt: — Pappa! —

Doktorn rykte till och spände de närsynta ögonen i flickungen, nu kände han igen henne, det var ju ingen annan än lilla »ovälkommen» därhemifrån, men hur var hon här allena på villostråt? Han såg sig omkring åt alla sidor, men någon sköterska stod ej att upptäcka inom synkretsen: — Hvar är Tilda? — han kände sig minst lika hjälplös som den sprattlande Margy nyss, men barnet räddade honom ur förlägenheten genom att sträcka ut fingret mot närmaste häck och utropa: — Där! —

Doktorn grep genast efter hennes hand utan att bry sig om att de dammiga små fingrarna fläckade ned hans fina ljusa handskar och tog beslutsamt vägen i den anvisade riktningen, där han också värkliken stötte på jungfru Tilda, som satt och virkade för brinkära lifvet och ej varseblef sin husbonde, förrän han skrek en dundrande tillrättavisning i hennes öra.

Naturligtvis hade sköterskan tusende ursäkter till hands, men doktorn var ej nu i lynne att höra på dem, utan tillsade henne blott barskt att hädanefter se bättre efter flickan; därpå beredde han sig att gå, men

vände sig ännu en gång impulsivt om och vare sig nu att Tildas förtörnade uppsyn ej bådade godt för stackars Margy, eller flickans egen bedjande blick bevekta honom, alt nog, doktor Lindfält tog hastigt sin lilla dotter vid handen och mumlade: Det är ju snart middagstid, jag går direkte hem och kan därför taga barnet med mig.

— Minns han nu ändtligen, att han har ett barn — mumlade den förargade tjänarinnan så pass högt, att orden tydligt nådde husbondens öron och gånge honom mycket att tänka på, medan han vandrade vägen framåt, sträfvande att rätta sina steg efter Margys.

Huru ofta hade icke den lilla blifvit försummad såsom i dag och därigenom utsatt för otaliga olyckshändelser, utan att någon annat det. Han såg ned på den späda varelsen vid sin sida, huru värnlöst är icke ett sådant litet kryp, då icke en skyddande hand leder dess gång i trygghet. Ve öfver den opålitliga tjänarinnan, till hvilken de satt så stort förtroende, hvar var hennes pliktkänsla — så ropade det högt inom honom, men i detsamma återklingade för hans öron de hånfullt uttalade orden: — Minns han nu ändtligen att han har ett barn — och med djup blygsel måste han erkänna att försummad föräldraplikt varit ett dåligt föredöme för barnets vårdarinna.

— Pappa — hviskade en bedjande röst — pappa, Margy tött. — Stackars liten — med en tafatt rörelse lyfte han flickan på sin arm och smög sig så hemåt genom bakgatorna, smått skamsen inför sig själf och de mötande för den ovana situationen, i hvilken han befann sig.

För sin hustru nämde han ej ett ord om detta äfventyr, mest för att ej skaffa Tilda flere förebråelser; han hade blifvit betydligt mildare stämd mot henne i känslan af sin egen skuldmedvetenhet.

Nästa dag gick Margy åter ut med sköterskan och sedan ännu många andra dagar, utan att doktorn kom och såg efter om hans förmaningar blifvit efterföljda; det såg väckligen ut som om han lika litet som förr bekymrat sig om sin lilla dotter, men när han satt vid skrifbordet fördjupad i någon intressant konst-kritik eller en spirituell literär uppsats, för hvilka hans namn hardt när vunnit ryktbarhet, ilade tankarne stundom helt plötsligt tillbaka till en viss solig middagstund, då han vandrade hemåt med ett guldkokigt hufvud vid sitt bröst och två små mjuka armar förtroendefullt lindade kring sin hals, och mången gång ertappade han sig själf lyssnande efter en jollrande barnröst i korridoren.

Småningom började han utan att medgifva det, passa på när Mary tog sin promenad för att genom den halföppna dörren kunna se, huru hon kläddes på i tamburen, och ibland kom han till och med ut, skämtade med barnet och frågade Tilda ett och annat om flickans befinnande etc. samt hvarför hon måste gå ut med en så vidunderlig hatt, men då svaret ljöd, att den var alldeles modern och att doktorinnan själf bestält den, gick han helt tyst tillbaka in till sig. Några dagar senare uppenbarade han sig emellertid helt oförmodadt i barnkammaren med en påse apelsiner åt Margy — det var så hälsosamt — försäkrade han; sedan blef det en vana, att han stack sig in där med

eller utan snask åt Margy, i båda fallen lika välkommen och alltid hälsad med samma strålande förtjusning.

Tilda var mäktigt förvånad öfver detta sakernas tillstånd, men när hon en morgon fann doktorn på knä i en vrå, föreställande en »nell gammal homma», som Margy uttryckte sig, kände hennes häpnad inga gränser.

Fru Alice, som gjort ett besök i Petersburg för att köpa sig en ny pälskappa, blef ej mindre förvånad att vid hemkomsten finna Margy installerad i en hög barnstol vid middagsbordet, högst egenhändigt serverad af sin far, som redan tyktes hafva inhämtat en viss färdighet i barnskötsel, så vant bar han sig åt.

— Ser du, Alice, jag hade tomt efter dig och måste därför skaffa mig bordssällskap i vår lilla dotter — sade han nästan urskuldande.

Doktorinnan skakade sitt vackra hufvud med en ogillande blick: — Jag har aldrig kunnat tåla att hafva barn vid bordet, de äta som små grisar.

— Åh, vår lilla Margy uppför sig redan som ett förståndigt fruntimmer — försäkrade doktorn, som beslutat att uppbjuda alt, innan han gaf tapt och såg sin lilla granne återförvisad till barnkammarn.

Hans hustru, som för första gången mötte motsägelser från mannens sida, försökte att helt och hållet ignorera orsaken till sitt missnöje, öfvertygad som hon var, att Robert nog nu som förr skulle gifva vika för hennes uttalade önskan. Emellertid höll doktorn i sig och under detta parlamentering intog husets lilla dotter en allt säkrare ställning vid sin faders sida, till hvilken hon slöt sig med sitt lilla ensamma hjärtas hela varma hängifvenhet. Hon hade ju törstat efter

ömhet som blomman efter solljuset, och nu strålade hennes täcka ansikte dagen lång af lycka.

Modren såg stundom med undran på far och dotter, som så gladt jollrade med hvarandra och tyktes trifvas så väl tillsammans, och det hände att hennes hjärta vid denna syn erfor en besynnerligt smärtsam känsla af ensamhet, på samma gång hon retligt försäkrade, att »Robert gjorde alldeles för mycken affär af barnet.»

— Skulle han inte vara betagen i sin vackra flicka — menade faster Karin, som var på besök — ser du inte huru klara ögon Margy har och sådana vackra blonda lockar och för resten är hon den snällaste lilla varelse, jag någonsin sett.

— Jag har alltid tykt att Margy varit en liten ful unge — sade fru Alice buttert — hennes ögon äro alldeles för runda för att vara vackra och ditt beprisade blonda hår reducerar jag ohjälpligen till en veritabel linperuk. Nej, du må säga hvad du vill, mig pinar det att se huru Robert skämmer bort flickan och vill att hela huset skall rätta sig efter henne, snart blir väl också mitt röda rum förvandladt till barnkammare. —

— Aj, aj, Alice, hvad den där sinnesstämningen lutar åt den fula känslan svartsjuka — svarade faster med sitt goda leende — du är van att vara obestridd den första i ditt hem och i din mans hjärta och fruktar nu en rival, men var ej rädd, nog håller han dig lika kär, fast han försöker ersätta, hvad ni båda försummat mot lilla »ovälkommen».

— Ja, ett fasligt pjäsk och pjunk är det, sade doktorinnan med en spetsk knyck på sitt vackra huf-

vud, men hon hade nästan tårar i ögonen, och fastän Karin, som i all tysthet var en skarp iakttagare, lade under sina dagliga besök hos familjen — hon bodde nämligen nu en trappa upp i samma hus — märkte till, huru fru Alice ständigt med oroliga blickar följde man och barn i deras förhållande gentemot hvarandra. Det hände till och med att hon en dag vid middagsbordet böjde sig fram mot Margy för att knyta på henne servietten; — Kan jag inte hjälpa barnet, Robert?

— Mycket gärna, min vän, men jag fruktar Margy är vanare vid mig. — Och så var det äfven. Hvar gång modren ville taga hand om henne, smög flickan bort till fadren och gömde hufvudet vid hans bröst; hon hade där funnit en trygg hamn och begärde nu ej mer.

Doktorn strök sakta hennes krushår ur pannan och satte henne sedan på sitt knä.

— Hvad du ser sentimental ut, Robert — fru Alice försökte skämta, men gråten satt tydligen i hal-sen — jag vill visst inte locka Margy ifrån dig, ty du är ju rent af jaloux om henne.

Han svarade ej, utan tog tyst till sin tidning, ty han anade, att under detta utbrott af bitterhet dolde sig de första gryende symptomen till den länge slumrande moderskärleken och han kände att, då denna känsla engång vaknat i hans hustrus hjärta, skulle han beundra henne mer än någonsin och finna tusende orsaker till att idealisera henne.

Med en känsla af inre belåtenhet och hoppfull för framtiden gick han denna afton in i barnkammarn, ty Margy hade fått den envisa ovanan att icke vilja

somna om kvällarne, inuan pappa sagt godnatt och hört hennes aftonbön. Nu satt hon redan upprätt i bädden med knäpta händer och, då doktorn kom, bad hon med sin späda röst den enkla gamla bönen, som säkert från tusende och åter tusende barnamunnar under tidernas lopp uppstigit till Fadren i himmelen:

Gud, som hafver barnen kär,
Se till mig, som liten är — — —

Doktorn hade också knäpt samman sina händer enligt Margys lärdom och han, världsmannen, för hvilken bönen längesedan var ett främmande tungomål, lyssnade nu med stilla andakt till sin lilla dotters jollrande röst.

— Godnatt, Margy, godnatt min älskling — han böjde sig ned för att kyssa hennes panna — hvad du är het! — utbrast han. — Tilda har hon feber, jag tycker Margy en smula hängt hufvudet hela dagen? Säg, är du riktigt frisk, min lilla vän?

— Jo, pappa, baja lite tött!

— Näh, sof då och hvila dig, liten, och vakna upp i morgon pigg som ett vinterny — han strök henne ömt öfver den rosiga kinden och gick, men när hon somnat, kom han tillbaka och hörde med oro den halfkväfda hosta, som gjorde hennes sömn mindre djup än vanligt. Tilda försäkrade emellertid, att det blott var en vanlig katarr, och hon var ju på sitt sätt en auktoritet, dock kunde han ej underlåta att ännu under natten tyst smyga sig genom korridoren för att lyssna utanför barnkammardörren. Äfven under sömnen erfor han flere gånger en ångestfull känsla och

då slutligen mot morgonen någon häftigt tog i låset, for han förskräkt upp: — Hvad är det, Tilda? — Margy är sjuk — hviskade sköterskan — det sorlar och pipar så besynnerligt i hennes hals. — I en blink var doktorn i kläderna och inne hos barnet, som låg i sin bädd med feberrosor på kinderna, medan under ett svårt anfall af hosta ett egendomligt galande ljud framträngde ur den lilla strupen: — Hvad kan det vara, det låter så hemskt!

— Statsrådets lilla gosse, som jag skötte före Margy, dog i strypsjukan, och då pep det också så där i halsen på honom — sade Tilda darrande.

— Professorn måste genast efterskickas, gif bud därom i köket — doktorn sjönk med skälfvande knän ned vid Margys bädd. Hans hustru sof ännu, han tänkte på, att hon borde väckas, men benen buro honom icke vidare, han var som förlamad.

Då professorn så snabt som möjligt anlände, konstaterade han blott, hvad de förut fruktat. Margy hade fått ett anfall af strypsjukan, denna barnkamrarnes lömska fiende, och att fara förelåg ville han ej förneka.

Af rörelsen i huset så ovanligt tidigt på morgonen hade fru Alice emellertid vaknat och ringde för att få veta, hvad som händt. Doktorn förmådde nu gå till henne, och så fort hon fick se hans förstörda utseende, visste hon att det rörde Margy.

— Är flickan sjuk eller — kanske död!

— Det förra, men Gudi lof ännu icke det senare, och där det finnes lif, finnes ju också hopp — svarade han.

— Hvem är nu hos henne?

— Faster Karin, som genast skyndade ned, då hon på en så ovanlig tid hörde prat och buller från barnkammarn; som du vet ligger hennes sofrum just ofvanför. Stackars lilla Margy har skoftals svåra plågor, som det är ett lidande att åse; om du fasar därför, så vet du att faster nog vårdar henne ömt, Tilda är äfven så tjänstvillig.

Den unga frun vände sig bort utan att svara, men doktorn hann knapt återvända till sjukrummet, innan hon äfven var där och utan att yttra ett ord steg faster Karin upp och lämnade åt modren sin plats vid barnets hufvudgärd.

Tre dagar varade den fruktansvärda kampen med få och korta mellanskof af lindring. Doktorn var alldeles utom sig och hans förtviflan gjorde honom till en föga lämplig sjukvårdare, men så mycket outtröttligare var hans hustru. Hon lämnade knapt för en minut sjukbädden och fullgjorde med redig besinning alt som professorn förordnat för den lilla patienten. Ej ett ögonblick tyktes hon tänka på sig själf, hon tänkte hvarken på föda eller sömn utan späjade blott oafslåtligen efter minsta skiftning i sjukdomens förlopp, likasom hon instinktmässigt bäst tyktes förstå lämpligaste metoden att lätta det sjuka barnets plågor. Och detta alt gjorde modren, tydligt medveten om, att lilla Margys blick, då den stundom var redig, alltid sökte fadrens eller faster Karins, aldrig längtansfullt höjde sig till henne.

Doktorn kunde se huru en outhärlig smärta timme efter timme tecknade alt djupare linjer i hans hustrus vackra, hittils ej af sorg och lidande märkta anlete,

och huru hennes tårlösa ögon uttryckte en veklagan, för hvilken läpparne saknade ljud.

På tredje dagens afton hade professorn förutsagt en kris. Längre redan hade far och mor stumma suttit vid bädden och betraktat det lilla kära ansiktet, som småningom likasom stelnade bort, medan en blåaktig blekhet spridde sig öfver de barnliga dragen. Andedräkten ljöd rosslande och mödosam och den nästan brustna blicken hade icke på länge med igenkännande fäst sig på de kringstående. Plötsligt reste sig då modren och gick med nedböjdt hufvud ur rummet; doktorn blickade ett ögonblick efter henne, sedan reste sig äfven han och följde henne. Längre fick han dock söka förgäfvets, men slutligen fann han henne i det förr så trefliga, nu kalla och dystra röda rummet. Hon hade kastat sig ned på golfmattan och gömt hufvudet i den mjuka divanen, medan hela hennes kropp konvulsiviskt darrade:

— Alice, älskade hustru, låt mig dela din sorg — bad han — den är ju gemensam för oss båda. — Intet svar. — Gråt ut hos mig, din make, tro mig det blir lättare så — han satte sig på divanen och försökte lyfta upp hennes hufvud, men när han såg in hennes ögon, fann han inga tårar.

— Robert, man talar om helvetets kval, det är några af dem jag lider — sade hon med skälfvande läppar — du har älskat vårt barn, du har förstått vinna dess kärlek, medan det ännu var tid — jag har försummat det och nu — är det för sent. Gud tager henne bort och det måste kallas ett rättvist straff för en ovärdig moder. — Hon dolde åter sitt ansikte; då

genljödo plötsligt i det tysta rummet snabba fotsteg; det gälde en kallelse till sjukrummet och föräldrarne ilade hand i hand ditin, beredda att mottaga sitt barns sista bristande blick, men vid bädden satt den trogna faster Karin och log sitt blida löje:

— Vår lilla Margy sofver alldeles lugnt nu — sade hon — andnöden är borta och krisen lyckligt öfverstånden.

— Alice, Alice, vår älskling kommer sig! — utropade doktorn jublande. — Gud, som vi glömt i vår lyckas dagar, har dock tänkt på oss i sorgens stund och räddat vårt barn. — Hans hustru svarade ej, hon låg redan på knä vid bädden med pannan trykt mot barnets matta hand och glädjetårar strömmade öfver hennes bleka kinder.

— Jag är så tacksam, Robert, att hon får lefva — hviskade hon slutligen — säg mig blott, hvad skall jag göra för att draga vårt barns hjärta till mig? —

— Du skall älska henne — sade doktorn sakta.

— Ack Robert, det har jag redan länge gjort!

På morgonen vaknade Margy utan plågor och med redig blick. Modren knäböjde åter vid sängen, fadren stod vid fotändan och faster Karin satt på sin gamla plats vid hufvudgården. Barnets ögon blickade långsamt och allvarligt från den ena till den andra, sist stannade blicken hos modren och som om det bönfällande uttrycket i detta bleka ansikte kommit någon osynlig, hittills stum sträng i barnahjärtat att vibrera, räckte hon båda armarne emot henne och sade helt sakta: — Mamma, tag Margy!

Och modren lät ej bedja sig två gånger, med out-

säglig ömhet trykte hon flickan till sitt hjärta och öfverhöljde det ljufva barnaansiktet med kyssar.

Fadrens blick omslöt ömt den lilla gruppen, och faster Karin sade stilla: — Gud vare lof, nu är lilla »ovälkommen» hälsad af hjärtat välkommen åter till det nya lif, som hon från denna dag skall begynna.

För framliden.

I.

Det skulle komma en ny folkskollärarinna till orten, den förra hade sökt och erhållit plats i sin hemtrakt; lyckligtvis fanns det aspiranter i dussintal till hennes befattning, så att det var ej något att oroa sig för, menade kommunalnämndens ordförande, en frodig, högröstad rusthållare, som i myndig ton förde ordet på kommunalstämmorna. Han hörde för resten till den gamla stammens folk, som i det längsta motsatt sig en högre folkskolas inrättande i kommunen, men när denna slutligen dock kom till stånd, bevisade »rike Östergården», som han gemenligen kallades, sin anti-pati mot alt, hvad till skolväsendet hörde på det mest konsekventa sätt. Sålunda stod han till exempel ständigt i harnesk mot både läraren och lärarinnan, och det fanns ej att uppvisa ett tillfälle, då icke Östergården skulle protesterat, när de vid kommunalstämmorna uppträdde med något andragande.

Det hade flere gånger kostat den förra lärarinnan, fröken Frisk, tårar och sömnlösa nätter, ty hon var en stackars klen och öfveransträngd varelse med utpinade

nerver; annorlunda förhöll det sig däremot med läraren, herr Karl Rautio. Hos hans kraftfulla natur låg där i botten något af stålets outslitliga spänstighet, han var bondson af förmögen släkt, väluppfödd och härdat ända från barndomen, men med enkla lefnadsvanor. Det fanns hos honom ingenting af världsmanuens eleganta smidighet, men när man såg den atletiska gestalten, tänkte man ofrivilligt på den unga resliga furan, som, djupt rotad i hedens ljung, djärft reser sin krona mot höjden, redo att trotsa vinterstormens ilar. Hans anletsdrag voro långrifrån vackra, men karaktäristiska; det blonda håret föll yfvigt öfver en bred, tänkande panna, ögonen hade en skarp, klok blick, som dock kunde uttrycka mycken vekhet och godlynthet, och något lugnt och förtroendeingifvande hvilade öfver mannens hela personlighet.

Han var också nästan afgudad af sina elever — det var den andra uppsättningen gossar, som nu frekventerade skolan — om också föga omtykt af de konservative inom kommunen, hvilka i den nitiske läraren envisades att se blott och bart en representant för alt nytt, som, i deras tanke nämligen, var förkastansvärdt. Huru många nyväkta förslag hade icke genom deras försorg blifvit kvädda i lindan, huru mycken bitterhet, motstånd och förbiseende hade icke Karl Rautio fått vidkännas och däraf lärt att den bana, han valt, var tämligen törnig, dock var han ju ännu ung och ägde ett obrutet mod. Ja, det låg kanske i hans lynne en viss seghet, som lät förutse, att äfven när ungdomselden en gång mattades, mandomskraften ihärdigt skulle fullfölja arbetet, ty det var icke en svär-

misk hänförelse, som drifvit honom in på lärarebanan, det var en inre, varm och hängifven känsla för det folk, ur hvars egna leder han utgått.

Därför kunde ock det mest sarkastiska bemötande sällan rubba hans jämnmod. Han visste, att det är svårt att bryta med det gamla, från fädren ärfda åskådningssättet, utan att känna sig förvissad om det nyas förträfflighet, och med största samvetsgrannhet sökte han städse undvika alla konflikter, som kunde skada den stora sak, åt hvilken han egnat alla sina krafter. Fröken Frisk kunde alls icke förstå hans lugn gentemot deras motståndare; själf var hon eld och lågor vid minsta angrepp mot den kära skolan, hennes käpphäst, som hon ovist förde ut i stridshvimlet vid både lämpliga och olämpliga tillfällen.

Herr Rautio skänkte sin kollega all möjlig aktning för hennes nitiska intresse, men mången gång skaffade detta dem både förtretligheter af olika slag och förde ingalunda den sak framåt, hvilken hon så hetsigt förfäktade. Dock var det med saknad han sagt fröken Frisk farväl, hon hade i alla fall varit en redlig och trogen kamrat, och man kunde ju ej veta, huru hennes efterträderska skulle förhålla sig. Förhållandena i Honkala voro nämligen ganska stridiga, socknen var styckad i partier, en del för, en del mot skolväsendet, de öfriga förhöll sig passiva, försänkta i ett visst slött lugn, som hälst lät världen lefva, hur den kunde.

Några herremän — yngre possessionater — uppträdde visserligen energiskt till skolans försvar, när sådant kom i fråga, men i skoldirektionen sutto endast

bönder, och några gamla, rika godsägare på orten vårdade sig ej ens så mycket om folkbildningen, att de önskat erhålla ambulatoriske lärare för sina underhåfvandes barn, ingrodde som de af gammalt voro i den föreställningen, att skolorna skulle förvandla allmogens ungdom till idel herrar och fröknar.

Så stodo sakerna i det goda Honkala, som var en tämligen välburgen socken inåt landet, där man hade många timmars väg till närmaste järnvägsstation och kände ångbåtskommunikationen endast till namnet. Prosten var gammal och låg efter ett slaganfall förlamad till sängs; såsom adjunkt hade han en nyssblifven ung och blyg präst, som nu bjöd till att blifva varm i kläderna på stället; kapellanen stod afgjort på de konservatives sida och hyste synbarligen stark misstro till Rautio för det allsmåktiga inflytande han hade öfver sina elever.

Läraren själf uppträdde däremot ytterst hofsamt i fråga om prästerskapet, som han ända från barndomen lärt sig vörda. Hans hemtrakt var äfven lycklig nog att äga en själasörjare, som med ädelt nit befordrade sin församlings upplysning äfven i världslig kunskap; med honom hade Rautio mången gång haft innehållsrika samtal rörande skolfrågor, och det var den unge mannens tysta framtidshopp att en gång såsom lärare få värka på sin hemort, när tillfälle därtill blott yppade sig. Tilsvidare sökte han nu gagna så mycket han förmådde på sin närvarande plats och med saktmod bryta fördomarnas skrankor i Honkala.

Då han stod vid sin hyfvelbänk — han var nämligen en snäll slöjdare — och raskt handterade såg

och hyfvel, medan de fina papperstunna spånorna yrde omkring honom, ilade tanken gärna till barndomshemmet i Kalliola, där modren satt som en förmögen bonde-enka på det bördiga Rautjärvi hemman. Det hade gått i arf från far till son i många led redan, alla hade de varit redbara, sträfsamma bönder, som klokt odlat sin jord och dessutom skött åtskilliga förtroendevärf inom socknen med omsorg och duglighet. Karl var den förste, som brutit med de gamla vanorna, då han slog in på studievägen. Detta kom sig dels af gossens från tidiga år visade håg för boken, dels af påverkans från fadrens sida. Denne, som alltid varit klen till hälsan, hade nämligen aldrig haft någon böjelse för jordbruk.

En af dessa grubblande, inåtvända naturer, hvilka genom omständigheternas makt icke kunnat få rätt på eller egna sig åt det kall, däråt deras begåfning skulle sträkt sig, lefde han fram sitt lif alltid i viss mening otillfredsstäld och oftast oförstädd af sin omgifning. Passivt hade han öfvertagit fädernegården och lika passivt arbetade han där något tiotal år plikttroget, men intresselöst. Då bröts plötsligen den knapt fyratio-årige mannens hälsa af en reumatisk sjukdom, som för hans återstående dagar förvandlade honom till en hjälplös krympling. Nu kunde han ej mera se om gården, hvilken från denna tid så godt som öfvertogs af hans hustru, en driftig kvinna, hvars starka hand och praktiska blick snart drefvo upp ställets intäkter till dubbelt mot förr.

Bunden vid sängen begynte den lame mannen nu egna sin lediga tid till läsning af alla de böcker och

tidningar, han kunde öfverkomma, och som han ägde ett klart omdöme och godt förstånd, blef det honom snart tydligt, att han som jordbrukare aldrig varit på sin rätta plats. Det var för sent att sörja öfver en förfelad kallelse, när han nu låg där vanför och bruten, men han kände, att en upplyst själ skulle förmildra kroppens lidande och mottog därför begärligt sin vänlige kyrkoherdes anbud att förskaffa honom god lektyr.

Från denna tid fattade han äfven det fasta beslutet, att ende sonen Karl, som synbarligen fått läslusten i arf efter honom, äfven skulle få tillfredsställa den, och modren, hvilken hyste en djup beundran för sin mans andliga öfverlägsenhet, gillade i allo hans åsikter. Sålunda kom det sig, att Karl blef satt i skolan.

Kanske hoppades modren i tysthet att en dag få se sin gosse på predikstolen — denna bondkvinnans högsta ärelystnad i fråga om en läskunnig son — men alt efter som Karl växte upp, blef det tydligare, att han ej hyste någon kallelse för det prästerliga; fastmer uttryckte han en brinnande längtan att få inträda vid seminarium och fullbordade därmed sin fars innerligaste önskan.

— Han skall blifva, hvad jag ej blifvit — tänkte krymplingen, i det hela hans bräckliga gestalt skakades af en djup inre rörelse — han skall göra vägen ljus för många, hvilka, såsom far hans, famlat i töcken om sitt lifsarbete. Lärdomen väger icke mycket, men jag vet att alt, som jag uträttat här i världen, skulle blifvit dubbelt bättre gjordt, om — jag vetat litet mer.

Detta och mycket mer hade fadren under stilla

stunder i sjukrummet anförtrott Karl; han tyckte, att han nu gärna ville dö, när han dock likasom skulle lefva upp i denna son, som genom sitt upplysta vetande stod så vida öfver honom och därigenom skulle kunna gagna så mycket mer.

Sedan par år hvilade nu den lidande mannen i jordens sköte, och hans driftiga enka skötte fortfarande gården, som numera tillhörde henne och sonen gemensamt; Karl behöfde sålunda icke afbryta sin bana eller det arbete, han så hängifvet egnat sig åt.

Hans lilla enkla hem i Honkala vittnade genom sin rikhaltiga boksamling och det af tidningar och tidskrifter täkta skrifbordet om sin egares smak för studier, och det inre rummet hade han inrättat till slöjdekammare; där stod han som nämndt ofta fördjupad i tankar, medan han lät hyfveln gå tils hela golfvet var fullströdt af spån, gamla Katrina — hans hushållerska och trotjänarinna — till stor förtret, ty hon var det personifierade ordningssinnet. För öfrigt hyste hon en obeskriflig beundran för sin unge husbonde, som hon sett uppväxa från pojkkåren; han var riktigt ett mönster för hyggliga ungar, försäkrade hon med stolthet, och till och med hans motståndare Östergården kunde, huru gärna han än önskat det, ej motsäga detta omdöme.

II.

Skolhuset i Honkala låg något ensligt, det påminde nästan om ett nybygge, uppfördt som det var midt inne i en granskog, som för detta ändamål blifvit upp-

rödd och uthuggen. Det var nu dit de styrande efter tusen strider lyckats placera det. I verkligheten såg det ut, som om de icke fäst minsta afseende vid läget, det vill säga, huruvida det var tillgängligt eller ej för dem, som skulle besöka skolan, snarare föreföll det att hafva blifvit byggt blott och bart för att vara — ur vägen. Om denna dolda tanke legat till grund därför, hade verkligheten dock icke motsvarat den, ty barnens ifver att besöka skolan bevisade nogsam — alla vidriga omständigheter till trots — att det uppväxande släktet hyste andra tankar om vetandet än den äldre generationen, och ett ständigt växande antal pappor och mammor sågo ju äfven i Honkala saken an med blidare ögon, sedan deras barn meddelat dem sitt intresse för skolan och sina lärare.

Snygt rödmåladt med hvita fönsterposter tog sig det stora huset ej illa ut mot granskogens mörka fond, dock var det hela litet dystert, åtminstone för den, som kom från den bördiga slättbygden med sina vidder och löfdungar.

Det var en af de sista dagarna i augusti, himlen hade ända från morgonen varit öfverdragen af en grå molnslöja och på eftermiddagen började ett fint tätt duggregn sila ned från de tunga skyarne. Detta till trots, stod Rautio och slöjdade med fönstret öppet; han kunde därifrån se ut öfver den stora jämna gårdsplanen, som han med gossarnes tillhjälp befriat från stenar och trädstubbar, och bort mot skogen, vid hvars rand vägen slingrade sig fram. Den såg ännu i synnerhet sommartiden, då gräset gärna grodde igen däröfver, ganska nyanlagd ut; lärarens blick ilade nu flyktigt

dit öfver och i samma ögonblick svängde ett åkdon förbi den lilla utskjutande bärgsudden, just där den gamla granens kvistar nästan sopade vägens sand. Två personer sutto i den rankiga kärran — ett fruntimmer i guttaperka regnkappa bredvid körsvennen på det obekväma framsätet. Rautio blef uppmärksam — par dagar förut hade en uppsättning möbler hämtats hit från stationen; de utgjorde den nya lärarinnans bohag — således antog han såsom alldeles säkert, att det var fröken Vinter själf, som nu anlände.

Kärran skramlade vidare in genom gårdsporten och rundtomkring gräsplanen, där läraren planterat vackra buskgrupper, fram till trappan. Han hade dragit sig tillbaka och betraktade i skydd af gardinen med ett visst intresse det, som tilldrog sig därute.

Nu knykte skjutskarlen i tömmarne och hästen stannade. Det var ett stackars kräk, helt vått och sloköradt af det fallande regnet; körsvennen i sin gråa jacka drog hufvudet in mellan axlarna, han ville tydligen skydda sig mot den envisa vätan, som oafbrutet dröp in under hans rockkrage. Fruntimret höll ett ljust paraply öfver sig och från spetsen af hvarje båge hängde en lång klar droppe, som alltjämt hotade att falla ned; kappans kapuschong hade hon dragit öfver sitt hufvud, så att Rautio ej kunde varseblifva hennes ansikte, men då hon lätt hoppade ur åkdonet, såg han att hon var liten och smärt och hade lifliga rörelser.

Madam Andersson — mannen var till yrket byggmästare, och hustrun höll noga på sin värdighet — trädde nu med små trippande steg ut på gården. Hon bodde i köket på lärarinnans sida och hade skött frö-

ken Frisks hushållning. Hennes rödhylta ansikte var idel huldhet och solsken, hon neg och neg idkeligen för att hälsa den resande välkommen och genom sin sockrade artighet försäkra sig om rättigheten att få stanna kvar hos den nya lärarinnan. Mycket bestyrksam visade hon sig äfven uti att taga hand om res-effekterna, hvilka skjutspojken langade ned åt henne — en fin målad koffert, en dito kappsäck, ett par små vackra korgar och en broderad resplaide; alt såg fint och modernt ut, icke något tarfligt resgods sådant staccars fröken Frisk bestod sig.

Det var ej utan att Rautio helt nyfiket granskade den lilla rörliga gestalten, som från nedersta trappsteget kommenderade både madamen och pojken med lifliga gester; ändtligen var alt inburet, den främmande vinkade körsvennen till sig och räknade skjutslegan i hans hand, tydligen fick han också något däröfver för egen räkning, ty mössan kom af i en handvändning och det något slöa ansiktsuttrycket ljusnade upp. — Tack för du körde så snält och ordentligt — ljudet in till lyssnaren bakom gardinen; det var en frisk, klangfull flickröst. I nästa ögonblick hade den unga damen försvunnit inom sin egen dörr. Rautio drog igen fönstret och grep åter till hyfveln, men medan han jämnade och glättade en brädstump, sysslade tankarna alt fort kring den nykomna därinne på andra sidan. Huru såg hon egentligen ut och huru manne hon väl skulle blifva såsom kamrat i arbetet, undrade han. Hans hittills hysta begrepp om folkskollärarinnor i allmänhet inskränkte sig till hvad han lärt känna och uppfatta i beröring med det fåtal af dem, han mött

på sin väg. De flesta föreföllo honom vara intelligenta, beslutsamma kvinnor, varmt hängifva folkskolesaken, några tämligen nervösa — exempelvis fröken Frisk — alla mer eller mindre själfständiga, vana att gå sin egen väg och oftast något hastiga i sättet gentemot »skapelsens herrar.» Han såg i detta ögonblick helt tydligt för sig ett litet uppträde från prästgårdens tambur, då pastor Stähle — den unge adjunkten — artigt skyndade till med fröken Frisks kapp, men af henne helt kort affärdades med ett kärft: »Tack, jag hjälper mig hälst själf.» Han trodde det var betecknande nog för seminaristernas starkt utpräglade själfständighetskänsla och tänkte på, huru naturligt det fallit sig för honom att kamratligt umgås med fröken Frisk och lärarinnan från grannsocknen, hvars stubbhår och glasögon alltid påminte honom om en klasskamrat i skolan. Antagligen var det dock de gemensamma intressena, som fört dem så okonstladt tillsammans, eljes förstod han sig ej mycket på, huru man borde umgås med fruntimmer, ty han hade sällan haft tillfälle att sammanträffa med några bildade kvinnor utom lärarinnorna. I prästgården, där han var en gärna sedd gäst, fanns endast den gamla, vänliga prostinnan — hennes många döttrar voro gifta och flugna ur boet för länge sedan.

Det blef skumt i rummet, han satte sig vid skrifbordet för att vid dagens sista glimt expediera ett bref, men måste snart tända lampan. Då han fälde gardinen, såg han till sin förvåning Katrina stå ifrigt sampråkande med madam Andersson ute på gården.

Det rädde annars en viss köld mellan dessa två.

Katrina var afgjordt emot alt hvad giftermål hette och Anderssonskan, som ofta stod under toffeln, när hennes byggmästare kom hem med en liten florshufva, var henne särskildt en nagel i ögat. En kvinna borde åtminstone haft den stoltheten att icke låta sig kuggas af en sådan ynkrygg till karl, menade hon; också hyste Katrina ett suveränt förakt för sin antagonists ordningssinne och kallade henne gärna — madamtiteln till trots — »den slarfvinga käringen», då hon bara kunde komma åt.

Det var således ej underligt, om läraren förvånades öfver de två kvinnornas förtrolighet denna kväll, men han fick snart förklaring därpå. Den goda Katrina kunde trots afvogheten mot grannen icke underlåta att stundom skatta åt den kvinliga dygden — nyfikenheten; hon lämnade sällan sitt kök utom för att gå i kyrkan, då däremot madam Andersson var en riktig skvallergumma, som hade reda på alla socknens nyheter, och fastän hon hällre bitit tungan af sig än erkänt det och alltid var full af motsägelseanda, lät hushållerskan dock locka sig att då och då lyssna till madamens berättelser, hvilka sedan plockvis serverades hennes husbonde, om han var böjd för samspråk.

Också denna kväll gjorde gumman sig ärende in för att få prata, och naturligtvis rörde sig alla hennes medelanden kring den nya lärarinnan. Anderssonskan, som alltid tog munnen full, visste redan mer om den unga fröken än om hon varit hennes köttsliga mor, påstod Katrina. — Usch, att man intet skämdes att så där utspionera folk strax första dagen! Fröken Vinter kom direkte från Helsingfors, där hon hade sitt

hem hos släktingar, hon var så fin som en prinsessa, det var annat det än fröken Frisk, som icke hade en enda duglig trasa att sätta på sig, och hvad hon var glad sedan, riktigt som en lärka. Genast hade hon talat med Anderssonskan om uppässningen och sagt, att hon icke förstod sig mera på köket och att hus-hålla än fågeln i skogen, det var nog ett värkligt fint fruntimmer, det kunde madamen taga på sin ed. Så pratade Katrina, ända tils hennes unga herre steg upp från matbordet för att återtaga sin skrifning. När han en timme senare med ett raskt penndrag satt sitt namn under brefvet, reste han sig för att gå till sängs; det var nu tyst i hela huset, men regndropparna föllo alltjämt och nattvinden svepte om hörnet. En rymlig förstuga åtskilde de båda skolsalarna; här hängde barnen upp sina ytterplagg och utför den breda trappan stormade dagligen under terminen den glada skaran ned på lekplatsen. Rautio erinrade sig plötsligt, att ett fönster i denna förstuga stått öppen tidigare på dagen; då det nu begynt blåsa, skyndade han ut för att stänga det; när han återvände, hörde han ekot af lätta fotsteg i flielcornas toma skolsal på andra sidan och i nästa ögonblick klingade i glada, jublande toner en liten italiensk visa genom tystnaden: — In questa sera tutta stellata — drillade den lekande rörsten därinne — Dal verde monte pieno di fior — Det främmande språkets smekande tonfall ljödo honom sällsamt till mötes.

»Glad som en lärka» hade madamen sagt, ja, det tyktes hon värkligen vara, denna unga främling. Fröken Frisks magra, nervösa skugga skulle således icke gå igen, godt och väl, men förstod väl denna främ-

mande sångfågel också vikten och det djupa allvaret i det kall, hon åtagit sig. Man leker sig tyvärr icke in däri och — man uppfostrar icke håller folkets barn med italienska barcaroler.

III.

Följande morgon uppgick solen strålände klar. Rautio, som alltid steg tidigt upp, hade gått för att taga sig ett bad i det närbelägna träsket; vägen dit gick genom skogen, en liten slingrande stig, fullströdd af barr, där man åt ömse sidor såg marken långt in mellan granarnes slokiga grenar täkt af björnmossa och mattgräs. Det var lärarens älsklingspromenad, han tyckte om tystnaden under träden, hvilkas kronor nästan bildade hvalf öfver gångstigen, och när skogen sedan glesnade, låg det lilla träsket där mörkt och stilla med denna vemodiga stämning utbred öfver sig, som så ofta utmärker vårt lands tusende små gömda insjöar.

Hans egen hemtrakt var rik på vatten, och kanske var äfven detta ett skäl till att göra stället angenämt för Rautio, men denna plats var ock nära nog det enda vackra på vida omnejder i det tämligen flacka och fula Honkala. När han uppfriskad efter det kyliga morgonbadet återvände hem, såg han midt på gårdsplanen en kvinlig gestalt, omgifven af flaxande och kuttrande dufvor.

Det var den nya lärarinnan, som roade sig med hans favoriter, de tama fåglarna, och lät dem plocka ärter ur sina utsträckt händer. Hon skrattade som ett barn hvar gång dufvorna i sin ifver att gripa efter

födan med näbben berörde hennes fina hud och öfver hela hennes varelse låg, där hon stod badad i morgonglans, någonting barnsligt, täkt och tilldragande.

Hennes lilla hufvud täktes af kortklipt brunt hår, ögonen voro äfven bruna, och i den runda hakan fanns en skålmsk liten grop. Hon var enkelt klädd i en svart ylleklädning med en trikotjacka, som ledigt slöt sig kring den fina bysten, och under den något korta kjolen framstack en välformad skospets, som hela tiden rörde sig fram och åter på sandgången.

Läraren, som med en enda blick uppfångat allt detta, ehuru han dock först efteråt erinrade sig alla små enskildheter och då förundrade sig öfver att de så tydligt stannat kvar i hans minne, ansåg som sin skyldighet att vid förbigåendet stanna och presentera sig. Han gjorde det helt kort, men kände i detsamma att hans bugning aldrig varit klumpigare eller hans röst sträfvare, än då denna unga dam vände sig om och fäste sina klara ögon med en kyligt granskande blick på honom.

Hvad hennes sätt däremot föreföll honom ledigt, ja, det var till och med en helt liten smula vårdslöst, när hon räckte honom handen och sade sitt namn med den där klangfulla rösten, som från gårdagen ännu genljöd i hans öron. Hon gjorde några anmärkningar om trakten och den vackra morgonen och återgick därpå till sysselsättningen med dufvorna, hvarvid det kyliga uttrycket i hennes rörliga ansikte växlades till ett litet blidt leende.

Han stod en stund bredvid henne utan att komma sig till att yttra något, bugade sig sedan och strök af

in till sig med det dunkla medvetandet att hafva burit sig ganska tafatt åt.

På eftermiddagen gick madamen till byn och bestälde häst åt sin fröken, som skulle göra besök i prästgården. Rautio stod och såg henne åka ut genom gårdsgrinden, och när kärran försvunnit bakom bärgsudden, tyckte han en minut, att hela gården var alldeles tyst och utdöd. Han kunde ej förstå denna känsla, ty han hade ju ännu i går varit ensam herskare här, alt sedan han återvändt från sommarferien i hemmet, utan att hafva erfarit någonting liknande. Tystnaden måste i alla fall härleda sig från saknaden af en glad, frisk röst, som med musikalisk begåfning gnotat snart sagdt hela dagen i rummen på andra sidan — »profvat akustiken», som fröken Vinter själf skrottande kallade det. Han hade på förmiddagen smågnatat öfver »den eviga sången», men nu saknade han den likväl. Han försökte klargöra för sig det intryck, den nya lärarinnan gjort på honom, men kunde det ej, kanske erfor han en känsla snarlik missbelåtenhet. Den kom sig väl däraf, att han nu, för första gången stäld gentemot en fint uppfostrad ung flicka från en sfär vidt skild från den, däri han uppvuxit, såg sin egen yttre människa i en ny gestalt, såg alla de små kantigheter och brister i sättet, som sällan kunna afnötas annorlunda än genom en vårdad uppfostran ända från barnaåren.

Han blygdes ingalunda öfver sin härkomst och var ej häller böjd att knota mot ödet, som icke satt honom att växa upp i andra förhållanden, men han kände sig som nämdt halft omedvetet illa berörd och

vredgades på samma gång öfver att finna egenkärle-
kens rot så djupt grundad i sitt inre.

En lång skogspromenad på kvällen återstälde dock fullkomligt jämnvikten i hans sinne; en människa med ett stort mål i sikte, för hvilket hon ständigt arbetar, skall sällan länge låta sig förströs eller förstämmas af småsaker. Visserligen kan man äfven för en ädel sak nitälska ovisligen, dock ligger i hvarje sträfvan, omfattad med hela vår energi, för visso ett stålsättande mot det ondas makt, ett höjande åtminstone i moraliskt hänseende.

Fröken Vinter återkom ej till kvällen, hon hade blifvit bjuden att kvardröja öfver natten hos den vänliga prostinnan, som alltid så moderligen antog sig alla unga, isynnerhet om de stodo allena och voro i behof af välvilja. Rautio återsåg henne först i kyrkan, ty den följande dagen var en söndag; hon satt bredvid prostinnan med en ljusgrå filthatt på det käkt uppburna hufvudet.

Det var kapellanen, pastor Virolin, som predikade. Han var en föga begåfvad talare, som likväl envisades att extemporera, hvaraf följden blef, att hans predikan vanligen utgjordes af idel omsägningar eller omtugande af kända bibelspråk. Skolläraren, som vant sig att betrakta både kyrkan och prästerna med vördnad, besökte flitigt gudstjänsterna, och som pastor Virolin alltid uppträdde såsom hans motståndare på nästan de flesta områden, hade Rautio särskildt föresatt sig att mot honom visa största möjliga hänsyn, hvarför han icke häller underlåt att gå i kyrkan, då kapellanen predikade, så föga han än tyckte om dennes föredrag.

I dag föreföll detta dock honom tarfligare än någonsin; talaren påpekade dessutom med särskildt eftertryck fåfängligheten af all värdsilig lärdom, en lärdom, som blott förleder människorna till synd och dårskap och drager dem från den enda rätta vägen. En och annan af församlingsborna begynte därvid vända sig om och kasta förstulna blickar åt lärarens bänk; få kände ännu den nya lärarinnan, men när Rautio såg dit öfver, märkte han, att hon likasom trotsigt höjde hufvudet och stolt blickade omkring sig. Hon var ännu ung och främmande på orter, tänkte han, huru kunde hon känna alla de stridigheter, som rådde där; det var tyvärr ej genom en stursk uppsyn, man vann terräng här — knapt nog genom hofsamhet och tålmod. Ute på kyrkogården efter gudstjänstens slut vinkade prostinnan vänligt åt honom. — Jag kan inte förmå vår unga fröken här att vända om med mig till prästgården, sade den vänliga gumman, hon säger, att hon vill förbereda sig till morgondagens lektioner; ni går ju hem genom skogen som vanligt, käre Rautio, tag nu hand om fröken Vinter, så att hon icke förvillar sig.

Läraren bugade sig.

— Kommen nu snart att hälsa på i prästgården, uppmanade hon vänligt och steg sedan upp i åkdonet, vinkade en afskedshälsning åt de två unga, som snart från den dammiga landsvägen skyndade in i den svala, skuggiga skogen. Här var det tyst och lugnt, blott svagt trängde ljudet af de på vägen rullande hjuldonen till vandrarne öron; enbuskarna sträkte sina taggiga grenar efter dem och luften doftade af kåda

i den heta middagssolen. Rundt omkring dem blommade ljungen vackert röd, fröken Vinter böjde sig ned och plockade några kvistar.

»Äfven ljungen har sin fägring, och sin doft har ödemarken», sade hon.

Rautio såg hastigt upp och mötte den lifliga och uttrycksfulla blicken i hennes klara ögon, och med ens kände han sig löst ur det tvång, hvilket genast gripit honom, då han befann sig allena med den unga flickan — han blef helt tillgänglig och meddelsam.

— Det måste vara en besynnerlig ort, detta Honkala, sade Elli Vinter skrattande, prostinnan har berättat mig ett och annat om edra strider.

— Värkligen!

— Ja, och i dag blefvo vi ju offentligen utpekade från predikstolen, icke sannt?

— Nog var det kanske meningen, svarade han med ett godmodigt leende, jag är dock tyvärr förhärdad mot sådana pilar.

— Det var rent ut skamlöst! utropade lärarinnan med blixtrande ögon. Är det sålunda man söker tillvinna folkskolan och dess arbetare allmogens aktning och förtroende? Den där prästen var för öfrigt en riktig stympare, hvad predikan beträffar, jag satt hela tiden och förargade mig öfver hans bråkande organ, det var just den äkta gamla predikaretonen.

— Då hade fröken inte stor nytta af sin kyrkogång, fruktar jag?

— Tror ni då värkligen att någon människa kunde hafva uppbyggelse af en sådan svada?

— Nog är pastor Virolin mycket omtyckt af gumorna.

— Puh, sådana fromma själar ger jag inte ett öre för, de gå inte i kyrkan för att ära Gud, utan för att himla sig för prästen!

Rautio måste skratta, det låg någonting så oemotståndligt humoristiskt i hennes radikala yttranden, och hennes öppenhet kom honom att känna sig helt förtrolig med henne.

— Jag går aldrig mer och hör på den här Virolin, han var för odräglig, förklarade lärarinnan och stötte omildt undan en torr grankvist med sin fina skospets.

Rautio blef plötsligt allvarlig. — Pastor Virolin har dock som människa många goda sidor, sade han, och jag vet att han äfven är en samvetsgrann själaherde. —

— Är han icke er antagonist? Det är verkligen ädelmodigt, att ni tager hans försvar! —

— Vi strida för saken, icke mot personer, svarade han. Dessutom bör man ju alltid så vidt möjligt äfven se saken sådan den ter sig från motståndarens synpunkt. Pastorn är en välmenande om ock något inskränkt kristen och fruktar alt, som kan vilseleda den hjord, han åtagit sig att sköta, hvartill han i främsta rummet räknar världslig kunskap. Är det då underligt, om han motstår oss, hvilka väl med skäl torde kallas dess banérförare bland folket.

— Nej, men äro icke de allra flesta präster emot folkbildningen? — så skulle jag tro.

— Långt därifrån, fröken, jag har talat med många upplysta män inom prästerskapet och hos dem funnit

ett varmt och lefvande intresse för denna sak. Den grund, på hvilken den sanna folkbildningen bör hvila, är ju ock riktig. Vi undervisa barnen, på det deras blick må vidgas till att utöfver stugans tröskel se fosterlandet, vi söka att väcka deras kärlek därför, en kärlek, som skall visa sig i trogen pliktuppfyllelse på den plats, där Gud stält en, och bortom hemlandet öppnar sig utsikten öfver den stora vida världen, full af Guds undervärk, hvilka det är en glädje att lära känna. Historien visar dem öfver alt spären af den allsmäktiges vägar och domar, hans omutliga rättvisa och hämnande straff, naturvetenskapen åter hans välde öfver materien, hans vishet i minsta masks och grästrås underfulla byggnad — en sådan kunskap måste ju gagna, men ve den lärare, som icke genom att öppna lärjungens blick för skapelsens värk, låter honom i dem återfinna Skaparen. —

Läraryn blickade öfverraskad på honom, i rösten klang stål och den senfulla, något kantiga gestalten tyktes växa — hon hade icke trott, att denne bonde skulle vara så värtalig och hans varma, rena entusiasm föll plötsligt som en förebräelse midt in i hennes passiva lugn.

— Här äro vi redan framme vid skolhuset, ljud nu Rautios djupa röst, vi hafva från kyrkan gått hit — öfver nästan så rakt som fåglarne flyga, det är en förträfflig genväg!

— Ja visst — hon nickade vänligt, men utan att räcka honom handen, och hastade uppför trappan. En mörk blodvåg sköt för en sekund upp i den unge mannens af sommarsolen brynta ansikte; han kunde

ej låta bli att såsom ett nålstygn känna den lilla tillstymmelse till förbiseende, som låg i denna hälsning. Fröken Frisk hade visserligen ofta skilts från honom blott med en kamratlik afskedsnick, och han fann det då högst naturligt, men med den nya lärarinna förhöll det sig annorlunda; för denna fina unga dam var han blott och bart en bonde, en person, som man alls icke behöfde genera sig för. Ack, huru väl han förstod detta, mycket bättre än hon någonsin kunde ana, tänkte Rautio, när han med hopbitna läppar trädde in till sig; senare blygdes han dock smått öfver hvad han kallade sin »bondfåfånga». Fröken Vinter hade ju i grunden fullkomligt rätt, han var både tölpig och tafatt, tillhörde icke den krets, där hon var hemma, och skulle troligen aldrig i världen ens med bästa vilja kunna spela rollen af fin kavaljer.

Detta var slutresultatet af hans tysta betraktelser denna söndagseftermiddag, men på andra sidan förstugan satt den nya lärarinnan ifrigt sysselsatt med brefskrifning för att för fränder och vänner skildra sin ankomst till Honkala och första intrycket af hennes nya hem. Det sista brevet gälde den gamla kära bolagisten från internatet, Tekla Vik, hon som i alt var Ellis fullkomliga kontrast, men som likväl blifvit hennes närmaste väninna under hela seminarietiden. Nu hade hon fått plats norrut och de två kamraterna hade beslutat att trots det långa afståndet dem emellan dock söka stå i förbindelse med hvarandra genom en tät brefväxling.

»Här är ganska hyggligt i fråga om bostad m. m.», skref fröken Vinter, »jag skall skicka dig en liten plan-

ritning, så får du ett klarare begrepp om, huru jag har det stäldt. Med min granne folkskolläraren tror jag mig komma ganska bra öfverens, han tyckes vara en folkskoleentusiast af renaste vatten; det är skada, käraste Tekla, att du och jag ej kunna byta plats, ty du skulle i herr Rautio funnit en verklig själafrände, då jag däremot är alldeles för passiv att rätt uppskatta en så högstämd natur. I andanom föreställer jag mig alldeles tydligt, huru ni skulle resonnerat i edra älskingsämnen, och känner mig förvissad om, att den skönaste harmoni skulle blifvit rådande mellan eder här i det stridslystna Honkala».

IV.

Den unga lärarinnan öppnade sitt fönster för att inandas den friska morgonluften, september led redan mot sitt slut, men luften var det oaktadt mild och klar, och solstrålarna glittrade öfver trädens af de första nattfrosterna brokigt målade bladvärk.

Borta på bakgården rädde ett muntert lif; där stod gamla Katrina i sin korta kjol med halfskor och blå strumpor och strödde torrföda åt skollärens talrika fjäderfä, som skrockande och galande hade skockat sig omkring henne, medan en vacker snöhvit dufva plockade ärter ur gummans skrynkliga hand. En frodig gulspräcklig katt åskådade med lifligt intresse denna förrättning från sin upphöjda plats på portstolpen, och en lurfvig hund, hvars enda skönhet utgjordes af ett par kloka ögon, sträkte sig välbehagligt framför ingångsdörren.

Rautio måste verkligen vara stor djurvän, tänkte hon, när han samlat ett sådant menageri omkring sig; dufvorna voro dock vackra och det var roligt att se dem så tama, kattor däremot hade hon aldrig kunnat tåla, och skulle man välja sig en hund, borde väl något afseende fästas vid utseendet. Hvad åter hönsen beträffade voro de riktigt odrägliga med sitt tidiga galande och väkte henne regelbundet hvar morgon minst två timmar för tidigt.

Detta hade emellertid haft det goda med sig, att miss Elli hunnit före frukosten taga sig en uppfriskande liten morgonvandring, som gaf henne både god matlust och stärkta krafter för skolan. Arbetet där gick nu sin regelbundna gång, och hon hade redan satt sig tämligen in däri, ehuru hon naturligtvis var en smula ovan i början, då det var hennes första termin som lärarinna.

Madam Andersson skötte ganska ordentligt, tyckte hon, det lilla hushållet, och om hennes kokkonst äfven lämnade mycket öfrigt att önska, var Elli tämligen likgiltig därför, hon brydde sig icke om hvad hon åt och fann de husliga göromålen högst prosaiska. Roligare var att ordna det lilla hemmet så pryddligt som möjligt, och därtill hade Elli också de mest utpräglade anlag, ingen kunde vecka ett draperi ledigare än hon eller lättare med små medel uträtta storvärk. Hennes möblemang var enkelt, men stilfullt; bakom soffan i det lilla förmaket hade hon en italiensk fiskargosse i gips — där saknades blott några gröna växter för att låta den täcka statyetten rätt väl framträda — och mellan fönstret hängde en smal antik spegel i mörk

ram. Sina vackra fotografier hade hon ännu icke fått upphängda, ty ehuru madamen vidt och bredt talat om att »Andersson var så behändig med sådant där», hade det hittills icke lyckats fröken Vinter att få engagera honom till detta arbete.

På divanbordet lågo album och väl inbundna böcker och étagèren var öfverfylld af en massa prydliga småsaker, hvilka förlänade rummet en viss prägel af elegans. I sofrummet stod ett trefligt skrifbord vid gafvelfönstret och framför det andra det lilla näpna sybordet, där Elli brukade sitta med sina vackra handarbeten och blicka ut öfver lekplatsen. Smakfulla uppsättningar af blomsterkort och solfjädrar — minnen af vänner och kamrater — och en broderad duk på det lilla matbordet vid kakelugnen vittnade äfven om egarinnans tycke för att ställa det fint och hemtrefligt omkring sig. Ja, hon tyckte nu engång icke om det fula och simpla, däruti var hon värkligen något bortskämd, men det var ju också en viktig sak att göra sitt hem så inbjudande som möjligt, när man var bosatt på en jämförelsevis ödslig plats.

Ännu litet frisk luft och fönstret drogs igen. Elli, som den föregående dagen gjort prostinnan ett längre besök, ty barnen hade haft skurlof, måste ännu korrigera några häften före skoltimmen och sålunda försaka sin morgonpromenad; i stället beslöt hon att på eftermiddagen företaga en riktigt grundlig skogsvandring, ty dagen lofvade blifva vacker. Där ljödo redan de första trippande stegen i förstugan, det var de två små städerskorna för veckan, som alltid skulle infinna sig en timme före kamraterna för att sopa skolsalen och

under vintern tända brasor i kakelugnarna. Hon måste öppna sin dörr och nicka ett god morgon till de små myrorna, som voro så viktiga och bestyrssamma vid sitt arbete. Snart infann sig den ena eleven efter den andra, skolan begynte, och arbetet pågick med lust och lif bland gossar och flickor, tils middagstimmen var inne.

Sedan Elli i hast förtärt madam Anderssons potatissallat och stadiga mannagrynsvälling, gjorde hon sig genast i ordning till promenaden; som hon aldrig haft smak för långa släp, behöfde hon icke förkorta sina fällar, men ett par starka promenadkängor kommo nu väl till pass och med hatten stadigt nedtrykt i pannan och en liten rotkorg på armen begaf hon sig småsjungande på väg.

Luften hade i dag denna egendomliga lätthet och behagliga kyla, som är vanlig för september, solen skulle ännu hafva flere timmar på sig, innan den gick ned, och ett blåaktigt töcken omslöt mjukt de aflägsnare konturerna af landskapet. Elli slog in på den lilla stig, som ledde nedåt träskstranden, men tog nästan strax af mera till höger in bland träden, där hennes lätta fot kvarlämnade knapt märkbara spår i den mjuka fuktiga björnmossan. Hon gick och sjöng altjämt och kände sig helt lätt om hjärtat; det var ändå en besynnerlig sak att så där i alt vara sin egen herre. Hon kunde gå och komma efter eget behag, ingen bad henne komma snart igen eller undrade öfver, att hon dröjde länge borta; i denna känsla af frihet och oberoende låg emellertid också någonting af öfvergifvenhet, tänkte den unga flickan. Om nu till exempel

något skulle hända henne, när hon gick här ensam i skogen, var det ingen i hemmet, som, drifven af oro, skulle hasta hit för att uppsöka och hjälpa henne. Men ingenting skulle förstås hända; Honkala var den lugnaste, mest fredliga vrå i världen, man kunde hoppas hvarken på någon fantastisk rövvarhistoria eller ett romantiskt äfventyr med någon bildskön främling. Hennes kusiner hade ofta skämtat öfver huru intressant det skulle bli för henne att bo i ett och samma hus med en ung ogift man, som hade samma lufsintressen som hon själf; Elli måste just småle åt den tanken. Ack, om de kunnat se herr Rautios långa figur i den hemväfda rocken, gjord hos byns prima skräddare, och med den fula gamla hatten. Han var ju nog en ung man, men det var alldeles omöjligt för henne att ställa honom i samma kategori med de ungherrar, som omsvärmade henne i hufvudstaden, och hon kände aldrig såsom då sitt hjärta klappa fortare, när ett par manliga ögon följde henne, ehuru det var ganska troligt att Rautio observerade hennes görande och låtande. Hon gick sin väg fram utan en tanke på att behaga, medveten om hans närvara, men också utan att känna sig på minsta vis berörd däraf.

Rautio smålog ofta öfver hennes likgiltighet, hvars innersta orsak han så väl förstod — smålog ett litet vemodigt leende.

Upptagen af sina tankar hade Elli emellertid fördjupat sig alt längre in i skogen; hon såg hvarken de smala strimmorna af himlen uppöfver sitt hufvud eller rätt framför sig, ty hon gick och rotade mellan stenar och stubbar efter olikfärgade lafvar och mossor, hvaraf

hon ville förfärdiga en fantasiram till ett fotografipor-trätt af sin aflidna mor. Hvarje liten vacker mosstapp fick beskedligt lof att krypa ned i korgen på hennes arm och så dref hon alt vidare, tils hon plötsligt fann sig stående midt inuti ett kärr och kände huru mar-ken gaf vika under hennes fötter. Hon spratt häftigt till och rykte sig med en smidig kastning af öfver-kroppen upp på en liten tufva, som erbjöd ett tillfäl-ligt stöd, och med fötterna tätt hoptrykta tog Elli härifrån en hastig öfverblick af terrängen.

Det var en af dessa ödsliga platser, man stundom finner inne i skogarna; en sträcka sumpmark, ur hvil-ken här och där en ruttan trädstam, öfverlupen med slemmig mossa, stack upp ur den gytjiga bottnen, me-dan det hela täktes af ett stridt starrgräs, visset och gult af höstfrosten. Det såg dystert och otrefligt ut, och den unga flickan mätte med en viss tvekan afstån-det mellan tufvan, där hon stod, och den fasta marken, det var alls ej behagligt att ännu engång känna jorden gunga under sig. Lyckligtvis upptäkte hon en gammal trädrot, som i sällsamma vridningar sträkte sig ut emot henne; hon satte fåspetsen på detta bräckliga underlag, som knakade och sjönk för hvarje steg, kastade sig snabt framåt och uppnådde så utan altför stor svårighet skogskanten.

Hon hade ej känt sig rädd eller orolig, men när hon nu såg tillbaka och iakttog, huru dyigt svart vatten fylde igen hennes lätta fotspår, drog hon ett djupt andedrag af lättnad att väl vara öfver.

I detta ögonblick knastrade torra grenar under hastigt framilande fotsteg och från skogssidan närmade

sig herr Rautio med stormvinds fart, åtföljd af sin trogne Truls, den raggiga hunden, hvars röda tunga hängde långt ur hans mun.

— Nå, Gud ske lof, här står ju fröken helt välbehållen, utbrast han och drog djupt efter andan.

— Hade ni då skäl att betvifla det? —

— Ja visst, när jag tillfälligtvis af madam Andersson hörde, att fröken ensam begifvit sig ut att plocka mossor, tänkte jag genast, att ni kunnat låta narra er ut på den lömska gungflyn, där tufvorna äro täkta af den yppigaste mossor, och jag vet, hvad det vill säga, ty jag har själf en gång varit nära att fastna i kärret och kunde blott med uppjudande af all min styrka rycka mig upp. Du mins det nog, gamle Truls, du som hela tiden stod på stranden och tjöt ömkeligen. — Han strök vänligt djurets lurfviga hufvud; det fanns således ändock någon, som hade tänkt på Elli med oro i dag och velat skynda till hennes bistånd.

— Nå, efter ni så nära träffat sanningen, så må jag medgifva, att jag värligen pröfvat på ett litet äfventyr af samma slag, förklarade lärarinnan skrattande och beskref sedan i raska drag, huru allt tillgick. — Då hade jag hvad man kallar förkänsla eller onda aningar, menade Rautio, jag måste ovilkorligen hit och se efter.

— Det var vänligt nog af er.

Han svarade ej. Som hon nu stod där med sin korta klädning och korgen på armen, såg hon alldeles ut som hjältinnan i sago-spelet: »Barnen i skogen»; han skulle velat säga, att hon i hans ögon just var en liten älfva till flicka, som man borde vara rädd om och

taga vara på, isynnerhet här, där hon var allena, långt skild från alla sina egna, men han teg likväl.

Elli hade emellertid börjat gå hemåt och han följde henne.

— Jag gick just och tänkte på, huru besynnerligt det är att vara så oberoende af andra, som jag nu är, sade hon, ingen lägger band på mig eller frågar efter om jag kommer eller går.

— Men fröken har ju släktingar?

— Visserligen har jag en moster, hos hvilken jag bott under ferierna, och några glada kusiner, men jag menade inte här; de där borta i hufvudstaden bry sig nog inte om, hvad jag hittar på att företaga mig i min ensamhet.

— Ja, men tänk, om fröken sjunkit i gungflyet?

— Alldeles som Ingrid i Andersens saga. Åh, flickorna skulle tykt att det varit ett högst tragiskt sätt att sluta, svarade hon sorglöst.

Stackars barn, hon var verkligen ensam, tänkte Rautio, och åter strök han tankspridd Truls på hufvudet.

— Det är ett riktigt praktexemplar till hund, ni har, herr Rautio.

— Jag förstår, huru fröken menar det, ja, stackars Truls har just ingen yttre skönhet att bjuda på, bara sitt trofasta hjärta.

— Skulle jag engång lägga mig till en hund, måste den ovilkorligen vara vacker och af god ras.

— Ja, jag fruktar verkligen, att Truls inte har någon ras alls i sig, sade skolläraren med ett godt leende, jag har inte håller valt den precis efter min egen vilja, snarare skulle jag kunna säga att den valt mig.

— Huru så då?

— Jo, jag fann den engång som liten valp halft ihjältrampad på gatan i N. och gjorde mig mödan att taga den hem för att sköta om den en smula. Sedan dess är den oskiljaktig från mig, åtminstone under terminerna; jag har ej brytt mig om att föra den hem till ferien i hundkupé, ty det gör den högst olycklig, stackars frihetsälskande Truls.

— Tacksamheten kommer visst att något försköna kräket i mina ögon, smålog Elli.

De gingo vidare och den unga flickan var ovanligt språksam, kanske för att hon fått tiga tillräckligt under sin ensliga vandring. Småningom kommo de in på skolfrågans område. Rautio blef lifvad, men häjdade sig plötsligt med ett frågande: — Det där kan kanske icke intressera fröken?

— Det borde åtminstone göra det, svarade hon, men i viss mening har ni rätt, jag är icke hängifven folkskolesaken såsom ni själf!

— Hvarför har fröken då egnat sig åt skolans tjänst, förlåt, men den frågan har redan länge bränt mina läppar?

— Åh, jag skulle nu egna mig åt något, sade hon likgiltigt. Mina föräldrar dogo, då jag ännu var barn, och min förmyndare — en gammal skolman — ville nödvändigt se mig som lärarinna; nå, jag var passiv och gjorde honom till viljes, men efter jag hade frihet att välja, önskade jag hällre lära folkets barn. Jag var en smula filantrop, ser ni, det äro de allra flesta i sin gröna ungdom. Mitt lilla kapital räckte nätt och jämt till att hålla mig vid seminariet; där försökte

jag sätta mig in i folkskoleidén och låta mig entusiasmeras af kamraterna, som brunno för den stora saken, men jag förblef tyvärr ljum. Jag har visserligen god vilja att fylla mina lärarinneplikter, och jag tycker om mina snälla flickor — men det är också alt. — Hon drog en lätt suck.

Rautio tänkte, att den sucken säkert gälde ferierna i hufvudstaden, hela hennes forna lif därborta med de glada kusinerna; en sådan där vacker liten fjärlil passade nog också bättre att fladdra omkring i sällskapslifvets solsken, än att gräfvä sig ned som folkskollärarinna på bondlandet. — Bara inte fröken kommer att vantrivas här helt förskräckligt? sade han ofrivilligt.

— Åhnej, det tror jag ej, jag har ett så lyckligt lynne, att jag trifs öfveralt, dit ödet kastar mig, jag har redan haft så många hem, för resten kan man ju resa under ferierna och samla friska intryck. Se där, hvilken vacker grå laf med sådana små söta röda bägare, den måste jag hafva!

Elli plockade ifrigt och läraren hjälpte henne beredvilligt, så att den lilla korgen var öfverfull, när de i skymningen kommo tillbaka till skolhuset.

V.

Följande eftermiddag hade fröken Vinter slagit sig ned ute på trappan med sin mosskorg för att binda ihop den påtänkta ramen. Rautio kom just från byn, där han varit för att besöka en sjuk elev, och stannade i förbigåendet för att betrakta hennes arbete.

— Tror fröken detta kommer att blifva hållbart? frågade han.

Hon höll upp den lilla slingan, som redan var hopbunden, och granskade den med pröfvande blickar. — Ni tviflar därpå, tror jag?

— Ja, jag tänkte bara, att en smula ståltråd skulle gifva mossan något mera stadga, svarade han, jag har tillfälligtvis hemma af sorten, om fröken vill göra ett försök — och utan att vänta på svar var han borta samt nästan lika fort tillbaka med den omtalade ståltråden, som han i en handvändning helt behändigt formade till en oval ram af den storlek, hon bestämde.

— Tack, det blir verkligen mycket bra att binda på den här, ni är en praktisk människa, herr Rautio!

— Min mor har ett godt handlag och blick för huru en sak bör göras, kanske jag ärft någon händighet af henne, svarade han. Han kände att nu borde han hafva gått, han hade ju ingenting mer att göra där, men likväl dröjde han kvar, ja, satte sig till och med ned på trappsteget midt emot henne och betraktade såsom förtrollad, huru de fina fingrarne flätade den grå mossan i den gröna och bruna till den allra smakfullaste krans.

— Huru vackert det blir — han kunde ej tillbakahålla sin beundran.

— Ja, jag tror verkligen det blir rätt bra, skulle bara den där välsignade Andersson engång komma sig till med något, kunde jag få upp både denna ram och alla mina vackra fotografier och känna att hemmet ändtligen vore i ordning.

— Om fröken tillåter, skulle jag oändligen gärna

stå till tjänst i det afseendet, inföll Rautio ifrigt, jag är försedd med både spikar och hammare.

— Nå, om det icke skulle bli för mycket besvär, så vore jag er värkligen förbunden; seså, nu är mitt arbete färdigt, har ni kanske tid att hjälpa mig redan i dag?

— Det har jag! — Han skyndade hastigt bort för att uppsöka sina verktyg och trädde så med klappande hjärta öfver lärarinnans tröskel. Huru många gånger hade han icke härinne med fröken Frisk diskuterat skolans angelägenheter, han hade ännu i färskt minne de svarfvade trädstolarna, från hvilka man alltid hade en sådan benägenhet att skrinna ned, det gamla rankiga bordet, där hon hade sina tarfliga skrif-tillbehör, och den rödmålade byrån, som madamen lånat henne. Fröken Frisk var en förträfflig flicka och en bra lärarinna, men saknade helt och hållet förmågan att ställa det trefligt omkring sig; hos henne kändes det alltid en smula kallt och obebodt, alldeles som på ett gästgifveri. Nu var han nästan färdig att stiga tillbaka af öfverraskning, så elegant och tillika hemvarmt föreföll det lilla hemmet nu, ordnadt af Ellis mjuka händer.

— Hvad här är nätt! utbrast han ovilkorligt.

— Tycker ni, nå det var bra; ni är den första främling, som satt sin fot inom mina dörrar, men se nu hit om inte den nya ramen kommer att taga sig väl ut här i hörnet?

— Alldeles utmärkt, kanske får jag genast begagna min hammare?

— Tack, om ni vill, det är min mors fotografi,

tagen efter ett oljefärgsporträtt, som moster äger. Hon dog i lungsot.

— Det kan man ana, hon ser så lidande ut.

Rautio betraktade vördnadsfullt det fina aftärda antalet.

— Här på längdväggen tänkte jag hafva denna stora fotografi efter Edelfelts »På hafvet» och på ömse sidor dessa efter Munsterhjelm och Lindholm. Den där lilla akvarellen har min kusin målat, här stå hans initialer V. M. Viktor Mellgrén — han är dilettant, ser ni, vi skola hänga den nedanom de andra — ja, så blir det bra.

Skolläraren visste inte hvarför, men han tykte ej rätt om akvarellen, den var alldeles för bjärt.

— Ännu den här lilla medaljongen, Thorvaldsens änglar, så har jag hela mitt galleri uppsatt och stor tack skall ni hafva, herr Rautio. Nej, men se, huru trefliga de se ut, alla mina kära, gamla vänner — och hon slog ihop händerna i barnslig förtjusning. — Hade jag nu endast några vackra gröna växter till fond åt min lilla fiskargosse, då vore alt bra.

Rautio betraktade uppmärksamt den karaktäristiska statyetten. Ja, väggen var ovedersägligen för ljus. — Huru männe par tre pyramidformiga enar skulle taga sig ut där i hörnet? undrade han — här finnes några ganska prydliga alldeles i närheten.

— Det vore förtjusande, utropade Elli lifligt; ni är då verkligen ypperlig med edra påhitt, nej, nej, gå inte ännu, fortfor hon, då han samlade ihop sina verktyg och ville säga farväl, madam Andersson tänker

bestå oss en kopp té, det blir den allra första gången i mitt lif, jag leker värdinna.

Rautio bugade sig tacksamt; han stannade mycket gärna och började på Ellis uppmaning bläddra i hennes album samt beskåda massan af kort, som fylde flere små eleganta korgar och fat på bordet. Så många minnen af vänner och bekanta hon hade och albumet var helt och hållet fylldt af fotografier, mest unga damer och eleganta ungherrar, helt säkert hennes forna umgängeskrets, där hon otvifvelaktigt varit omtykt och beundrad.

Han såg plötsligt bort till den lilla smärta gestalten, som sysslade vid tebordet, en så näpen ung husmor man gärna kunde se. — Nu är teet färdigt, klingade i detsamma hennes röst. Där sutto de midt emot hvarandra vid det lilla runda bordet, och oafbrutet måste han följa de små rörliga händerna, som skuro brödet och lade socker i kopparna; hvarenda rörelse var full af kvinligt behag, det kunde ej förnekas, och hela tiden pratade hon oafbrutet. Han skulle omöjligt efteråt kunnat erinra sig, hvad hon berättade, blott att det ljud som ett mjukt fogelkvitter vid hans öra.

När han sedan om aftonen satt i sin ensliga kammar, stod denna lilla tafla framför honom som en behaglig dröm, och han erfor plötsligt en känsla af obeskriflig ensamhet. Gamla »Mippan», den gula katten, satt visserligen som vanligt och spann på skrifbordet framför honom, och Truls hade krupit ihop vid hans fötter, men detta sällskap ville i kväll icke rätt tillfredsställa honom.

Tankfull såg han sig omkring, rummet var snygt

och ordentligt och det välfyllda bokskåpet tydde på hans smak för intellektuella sysselsättningar, men ingen nätt prydnadsartikel, ingen elegant småsak förlänade det någon slags artistisk anstrykning. Hittills hade han aldrig upptäkt denna brist eller märkt att någonting fattades; nu var det annorlunda, nu förstod han med ens att detta hemlighetsfulla något, som utgjorde ett hems största behag, måste härstamma från en förfinad smak, kanske nedärfd från bildade förfäder och — det kunde ju således han, bondeättingen, aldrig komma i besittning af. Han tänkte på sitt barndomshem, de stora, ljusa, snygt tapetserade rummen med sina målade byråar och högt uppbäddade sängar, allt var så ordentligt och väl hållet, men vackert var det icke, nu först visste han hvad som brast där — skönhetssinne. Det var som om poesins breda gyllene flod plötsligt utbreddt sitt skrimrande perspektiv för honom, för att ett ögonblick blända hans ögon med sin glans och sedan låta verkligheten omkring honom synas ännu naknare än förut.

Rummet var mörkt, innan Rautio kom sig för att tända lampan, han hade eljes ej för vana att sålunda drömma bort tiden; nu kände han sig också ganska missbelåten med sig själf. Han var dessutom förstämnd och det utan någon värklig orsak. Energiskt grep han efter en packe blå häften, som lågo tillreds på skrifbordet; då föll hans blick på ett bref med brutet sigill, det hade kommit i postväskan samma dag, och de stora tydliga bokstäfverna i utanskriften härledde sig från modrens stadiga, men något tunga hand.

Han tog kuvertet och såg länge därpå, sedan förde

han det med vörndnad till sina läppar, medan en klar tår ur hans manliga öga tyst gled ned på pappret. Det låg för honom någonting obeskrifligt rörande i dessa barnsligt stora bokstäfver, ty de buro honom hvarje gång han såg dem på nytt vittnesbörd om hans mors stora kärlek till sitt enda barn. Huru mycken möda hade det icke kostat de af arbetet styfnade fingrarna att lära sig skrifkonstens hemlighet, men huru tåligt och ihärdigt hade den goda gumman icke likväl suttit vid skiffertaflan och ritat och ritat, tils hela armén af bokstäfver marscherat in i hennes minne, medan handen långsamt formade dem med griffeln. Hon hade icke kunnat fördraga den tanken, att en främmande skulle skriva för henne till sonen, sedan fadren som alltid skött brefväxlingen dem emellan var borta, och därför hade hon energiskt gripit det stora värdet an under sonens ledning, när han var hemma till ferien. Karaktär och beslutsamhet fattades henne således ej. Nu skref hon en fulkomligt läsbar, om ock något egendomlig stil och var därtill ännu helt road af att sätta sina tankar till pappers. Hvad är det som en älskande moder icke kan, då det är fråga om hennes barn, tänkte Rautio och en känsla af djup tacksamhet fylde i denna stund hans hjärta, jagande på flykten alla oroliga och missnöjda tankar. Under natten drömde han däremot oafbrutet om de vackra enarne, som han följande dagen skulle hugga af och ställa upp i fröken Vinters förmak.

VI.

Läseterminen hade gått sin regelbundna gång under de mörka höstmånaderna, och julen stod för dörren. Rautio och lärarinnan hade haft många och långa öfverläggningar angående en julfest för barnen. Skoldirektionen var icke synnerligt tillmötesgående, och först då läraren på sitt saktmodiga vis länge bearbetat den samma, offrades en liten summa, som nätt och jämt förslog till att rekvirera de i hufvudstaden utkommande små jultidningarna, afsedda särskildt för folkskolelever, och att köpa ljus; det öfriga finge lärarepersonalen själf sörja för, »om de nödvändigt ville göra skolan till en lekstuga», som Östergårds rusthållaren uttryckte sig.

Han hade inga barn själf, de öfriga gubbarna voro något mera vekhjärtade, ehuru de ej vågade opponera sig, vid tanken på någon liten Kalle eller Lotta, som där hemma redan i veckotal gladt sig i hoppet om julnöje. Hvarje år hade Rautio kämpat samma strid med ungefär samma resultat; oftast hade festen blott bestått uti ett kafekalas, hvilket han själf bekostat och därvid barnen fått leka och tumla om några timmar i skolsalen. Aldrig hade han af motståndet låtit nedslå sitt intresse för barnens trefnad, äfven när fröken Frisk modlös uppgaf kampen; nu hade han däremot i den nya lärarinnan en hurtig bundsförvandt, villig att bistå med både råd och dåd.

Prostinnan, som alltid var välmenande, hade lofvat baka hvetebullar åt hela sällskapet, och kaffet med

öfriga tillbehör jämte namnam till julgranen åtogo sig läraren och fröken Vinter att ombesörja.

Ända från morgonstunden på den stora festdagen rådde en ifrig värksamhet i skolsalarne; i den ena reste sig granen, ett jätteträd, som Rautio och hans gossar egenhändigt fält i prästgårdsskogen och sedan i triumf hemfört. Nu gälde det att smycka den riktigt vackert och därvid visade sig lärarinnan vara en fullkomlig mästarinna. Af brokigt silkespapper förfärdigade hon de allra näpnaste prydnader, små korgar, nät för karameller och sviskon och flaggor i alla upptänkliga färger. Rautio fann henne alldeles beundransvärd, ehuru han själf var lika nitisk att stående på sin trappstege upphänga granlåten.

I den andra skolsalen åter skulle kaffebordet dukas, något som fröken Vinter med Katrinas tillhjälp åtagit sig, under det läraren satte upp ljusen öfver dörrkarmar och fönsterposter i improviserade stakar.

Ändtligen var allt i ordning; det såg så festligt ut, att till och med Katrina, som sällan lät förbluffa sig af något, vid anblicken af den strålande julgranen tillstod, att hon aldrig förr sett något så vackert.

Nu begynte också gästerna anlända, till först prostinnan, försedd med en duktig korg vinteräppel och åtföljd af pastor Stähle; båda ville gärna åse barnafrojden och Rautio hade dessutom äfven bedt pastorn inleda festen med en kort julbön.

Adjunkten Stähle var en lång, mycket smärt herre, som såg betydligt yngre ut än han i själfva väret var genom sin benägenhet att vid alla möjliga och omöjliga tillfällen växla färg; han hade en hy så skär

som hos en sjuttonårig ungmö. När han blef generad ville också orden lätt fastna honom i halsen, och han måste noga gifva akt på sig, särskildt i Elli Vinters närvara, ty hon hade en oemotståndlig lust att jaga upp rosenskyar på hans kinder och fann en hemlig fröjd i hans förvirring.

För resten var han en bra och samvetsgrann ung man, som gärna ville frigöra sig från slentrianmessiga ovanor och som därigenom samt för sin ovanligt vackra mä SSRöst hade utsikten att framdeles bli va en omtykt och god predikant. I alla skolfrågor stod han afgjordt på lärarens sida, ehuru han ännu var för främmande i Honkala och äfven för skygg att våga uppträda alt för beslutsamt.

Klockan var nu precis fyra och barnen strömmade in med glädjen tindrande i ögonen, pastorn steg i katedern och yttrade några enkla ord till dem, därpå tog Rautio med sin kraftfulla bas upp julpsalmen, och ungdomen stämde in, så att det gaf eko i salen.

Andra numret i programmet utgjordes af kaffeserveringen, därvid det var en lust att se, huru snart prostinnans pösiga russinbullar försvunno mellan skinnande hvita tänder, och därpå följde dansen kring granen, omväxlande med lekar, i hvilka Rautio var outtröttlig som anförare. »Höga bärg och djupa dalar», »Skära, skära hafre», »Gossen gick ut i grönan lund» m. fl. togos om och om igen, ingen blef hes och på trötthet var ej att tänka; det var en julfest utan all like, och midt i de ungas krets reste sig som tallen i småskogen Rautios högväxta gestalt. Han var likväl den medelpunkt, kring hvilken alla samlades, och aldrig

tog sig den senfulla figuren bättre ut till sin fördel, än i kretsen af dessa gossar och flickor, hvilkas tankar och känslor han så väl förstod och som äfven så förtroendefullt tyktes sluta sig till honom.

När kvällen slutligen var inne och uppbrott måste ske, samlade han alla barnen omkring sig och talade till dem om julens betydelse, i det han bad dem tänka på, hvilken oskattbar gåfva genom Frälsarens födelse blifvit skänkt åt mänskligheten och huru enhvar ur hjärtats djup borde fröjdas öfver julbudskapet och jublande falla in i änglarnes lofsång: Åra vare Gud i höjden, frid på jorden, människorna en god vilja. — Och medan han så talade, spred sig ett stilla allvar öfver de unga ansiktena, och mångt öga hängde fuktigt vid den älskade lärarens läppar.

Prostinnan och pastorn skyndade nu att taga farväl, hjärtligt tackande för en god afton, och barnen troppade af efter ideliga knixar och bockningar för läraren och lärarinnan. Det blef tyst i de stora skolsalarna, ljusen hade redan brunnit ned, och endast i julträdet flämtade ännu några slocknande lågor. Rautio hade följt de sista små gästerna ut i förstugan och sett dem alla stillsamt och fredligt aftåga; han höll alltid strängt på ordningen, och, så god han än var, visste hvarenda elev, att det icke gick an att huttna med honom i sådana saker.

När han återkom in, stod Elli Vinter försänkt i tankar vid den sköflade julgranen. — Vår fest var ju riktigt lyckad och treflig. — Rautio närmade sig gladt den unga flickan.

— Ja visst, svarade hon tankspriddt.

— Barnen voro så förtjusta, ingen fröjd är renare och högre än deras och isynnerhet får den sitt bästa uttryck vid julhögtiden!

— Tror ni då att barnen uppfatta julens egentliga glädjeämne?

— Mången gång kanske bättre än de vuxne, svarade han.

— Kanske är det så, då afundas jag dem, likasom jag äfven i dag hyst samma känsla gentemot er, herr Rautio, när ni stod där midt inne i barnklungan och frambar julens glada budskap för dem.

Han såg förvånad på henne: — Jag tror jag inte fullt förstår fröken nu?

— Jag menar, att en sådan bärgfast öfvertygelse, som jag kände låg till grund för edra ord i dag, föreföll mig som någonting mycket afundsvärdt, svarade hon. — När jag ännu var en liten flicka, berättade min mor för mig den gamla julhistorien från Betlehem, och jag tog emot den på barnavis och gömde den äfven i minnet, men det är många år sedan dess, och tid och förhållanden hafva fördunklat detta minne; jag är som en rotlös planta, jag drifver omkring på de andliga strömningarnas vidder och söker förgäfvets ett fäste. Ibland kommer den känslan skildt pinsam öfver mig under religionstimmarne i skolan, jag fruktar att min goda vilja inte är nog för dem, därför afundas jag er den enkla barnatron. —

— Om ni är en sökande ande, då, fröken, har bibeln ett ord enkom för er, sade Rautio lågt; den säger: »Hvar och en, som söker, han finner.»

Hon stod länge tyst, sedan sade hon litet kärft: —

Jag är väl ej fattigare än tusende andra, god natt, herr Rautio.

— God natt! svarade han. Inom sig tänkte han på, huru litet andras fattigdom eller rikedom i andligt afseende båtar en själ, som famlar efter ljuset; Kristus allena är världens ljus och förer människorna därtill, men det förstod denna unga varelse ännu icke.

Följande dag följdes de båda åt till järnvägsstationen och färdades äfven tillsammans på tåget några stationer framåt. Rautio kunde ej låta bli att tänka på den föregående aftonens samtal, men Elli var glad och liflig som vanligt.

— Ni är lycklig, som får tillbringa er hälg på landet, sade hon, när de närmade sig den station, där han skulle stiga af, det är inte någonting alls med att fira jul i staden.

— Jag tänker ändå, att fröken skulle finna vår jul hemma i Rautjärvi trist nog, svarade han småleende, mitt hem är ju, som fröken vet, en bondgård, och där består hälgfirandet för det mesta i godt kalas och frihet att gå i kyrkan alla gudstjänster. För mig ha likväl alla de gamla bruken och sedvänjorna sin särskilda hälgd, ty de äro omgifna af barndomsminnas skimmer. Jag kan aldrig glömma min fröjd öfver det tjocka tregreniga talgljus, min mor hvarje jul stöpte åt mig, julgåfvor visste jag intet om, men min högsta glädje var att få följa med i julottan, till hvilken far väckte alt husfolket klockan fyra om morgonen, för att vi icke skulle komma för sent i kyrkan. I det hela tyckte föräldrarna icke om något spring under »tjocksta hälg», som det hette, de voro strängt

allvarliga, isynnerhet gamla farmor, som lefde till närmare nittio år, och funno sin största förnöjelse uti att läsa och betrakta Guds ord.

— Blef ni inte som liten gosse trött och led däråt?

— Eget nog ej, men kanske kom det sig däraf, att föräldrarna aldrig tvingade mig till boken; dessutom torde jag varit ett stilla inåtvändt barn, som tyckte om att lyssna till de gamlas utläggningar af skriften.

— Således kan man i fråga om er religiösa öfvertygelse tala om auktoritetstro, sade fröken Vinter med lätt ironi.

— Nej, svarade han allvarligt, när jag blef äldre, kom det också för mig en tid, då det gällde ett antingen — eller — i fråga om de högsta trossanningarna. Ingen tänkande människa kan, tror jag, undgå att någongång tvifla både på sig själf, himmel och helvete, men därpå beror det, om man stannar kvar i mörkret eller låter Guds nåd lysa en igenom till klarhet.

— Det låter så öfvertygande, sade hon tankfullt.

Rautio såg vänligt och trohjärtadt på henne: — Man får bara icke stå Herren emot, sade han sakta.

Nu ljöd en hvissling och tåget saktade farten, han fattade sin nattsäck och räckte henne hjärtligt handen: »Farväl fröken, och lycka till en glad jul!»

— Tack, äfvenså — hon smålog vänligt emot honom, men redan när han passerade kupéfönstret, invid hvilket hon satt, hade hon fördjupat sig i sin reslektyr.

Kanske var hon på det hela taget riktigt belåten att vara af med honom; det stack litet till i hans

hjärta vid den tanken, reflektera däröfver hann han dock icke, ty där stod redan gamle David där hemifrån med Brunte för nya slädan. Han gaf den gråhåriga trotjänaren ett kraftigt handslag, slängde nattsäcken på slädbotten och grep efter tömmarne. Brunte vände sig om och kråmade stolt sin breda bringa till alla kringståendes beundran, sedan satte den af i raskt traf. — »Min präktige gosse», nickade den unge husbonden och svepte den mjuka, varma fällen omkring sig; alla barndomsminnen strömmade lifligt in på honom, och med lätt hjärta och stadig hand styrde han sin eldige springare i vinterkvällens mörker mot hemmets härd.

VII.

Rautio vände åter till skolan med nya, friska intryck. Han beskref för fröken Vinter, huru de i hans hemort åter inrättat två nya folkskolor och huru tanken på en folkhögskola var förherskande hos de allra flesta; man skulle spara hvarken på uppoffringar eller mödor för att i en snar framtid förvärkliga den, och folkskolläroverkåren i hela omnejden förberedde med lifligt intresse sina elever därpå.

Den som finge vara med där! kunde han stundom utropa. Här i Honkala känner man sig ofta som en fånge, bunden till händer och fötter. En andra skola skall det likväl blifva min ifrigaste sträfvan att få till stånd; nog vet jag, att stora svårigheter möta detta förslag, men jag har dock länge förberedt saken. En gång skall väl äfven här den nya tidens mäktiga vind

sopa ned fördomarnes bålverk, droppen urholkar ju stenen, och med tålmod öfvervinner man alt.

— Jag tror verkligt det sistnämnda är ert valspråk, herr Rautio, sade lärarinnan leende.

— Jag har alltid varit ihärdig, svarade han, i min barndom ville jag engång gräfvä en dam i bäcken, som flyter nedanom vår trädgård; tolf gånger rasade jorden, men den trettonde gången höll den ihop.

Elli skrattade. — Det var den finska envisheten.

— Ja, min mor kändes nog vid den — Rautio smålog äfven. — Hon påstod att jag ovilkorligen måste slå hufvudet i väggen och det rätt eftertryckligt ändå, innan jag gaf vika, men i fråga om mitt lufs arbete känner jag att folk snarare finge tillintetgöra min kropp, än få mig öfvertygad om, att jag sträfvat för någonting orätt.

— Det synes nog, att ni icke skall sky en strid för den nya skolan.

— Nej, för ingen del, det måste ju dock vara klart äfven för motståndarne, att en enda folkskola i en kommun på flere tusen personer icke kan vara tillräcklig, särskildt då man placerat den alldeles i ena ändan af socknen. Flere fäder och mödrar hafva hos mig öfverklagat detta förhållande och omtalat sina barns läslust, men man kan ej gärna fordra att eleverna skola färdas flere mil för att gå i skolan. Östergården är väl nog som vanligt min värsta motståndare, men han har sjuk fot och hinner kanske ej komma i rörelse tils det blir stämma om saken.

— Små orsaker, stora värkningar.

— Åhja, så tyckes det.

De suto inne hos lärarinnan och samspråkade under den soliga vårvintereftermiddagen; det hände nämligen numera rätt ofta, att fröken Vinter bad Rautio om ett godt råd eller en praktisk handräckning och vanligen bjöd hon honom då sitta kvar och prata en stund med detsamma. Hon hade funnit, att man verkligen kunde hafva rätt mycket sällskap af »den där bonden», som hon skref till kusinerna.

Rautio å sin sida mottog oändligen gärna hennes inbjudning och medan samtalet löpte helt lätt och obehindradt mellan dem, fann han alltid ett nytt nöje uti att se henne syssla med ett eller annat fint handarbete, i hvilket hon var ovanligt skicklig, eller betraktade han den unga arbeterskan själf, som vände mot honom sina fina profil med de vackert hvälfda ögonbrynen, den raka näsan och de svällande läpparne. Öfver hela hennes varelse ända från det uppstrukna bruna håret låg någonting käkt och modigt; hon var alltid ytterst enkelt klädd och Rautio förstod sig icke häller det minsta på en fruntimmerstoalett, men det visste han, att hvad Elli Vinter än bar på sig, var det alltid någonting fint och smakfullt, som på ett alldeles särskildt sätt smekte hans synnerver.

För honom, den enkle mannen, uppvuxen i vardagliga, ytterst prosaiska förhållanden, stod denna unga flicka plötsligt i hans väg såsom en uppenbarelse från en okänd värld, däri han fått blott flyktiga inblickar — ja, än mer, som den personifierade poesin.

Han tykte att vintern aldrig ilat så snabt sin kos, att solen aldrig kommit så tidigt med ljus och förhoppningar som detta år, och genom hans allvarliga lef-

nadsväg slog nu hvarje dag någon ny gyllene tråd. Aldrig hade häller hans arbete varit honom kärare; hvar morgon, när han uppsteg, tyckte han sig genomströmmas af en obeskriflig känsla af lefnadsfriskhet, han var lycklig, men omedvetet och utan att fråga sig, hvarför han var det.

En förmiddag kom lärarinnan under frikvarnten ut till Rautio, där han stod och öfvervakade gossarnes lekar. — Nu har också jag fått pröfva på de konservatives orättvisa mot oss skolfolk, sade hon ironiskt. Kan ni tänka er, de hafva helt plötsligt på en bråd-störtad kommunalstämma beslutat att indraga den summa, som genom sköldirektionens beslut tillfallit lärarinnan här i Honkala såsom vederlag för hö och halm m. m. Jag skulle inte bry mig om de lumpna markorna, dem kan jag lefva förutan, men deras falska tillvägagående förtretar mig; naturligtvis förlorar jag på att sålunda få min aflöning in natura, gubbarna däremot slippa en utgift och det, ser ni, är pudelns kärna.

— Ha de värkligen kunnat tillåta sig någonting sådant? — läraren blef mörkröd och ådrorna i hans tinningar begynte svälla — man måste genast vidtaga mått och steg för att ställa dem till ansvar!

— Tar ni saken så allvarsamt?

— Ja, det gör jag; i hvarje fråga står jag afgjordt på rättvisans sida, och här föreligger otvifvelaktigt en olaglighet, som vi få lof att taga reda på, sade han energiskt. Under hela skoltiden kunde han ej få denna angelägenhet ur tankarna, och ju mer han grubblade, dessto mer förbittrad kände han sig. Om det gält honom själf, skulle han antagligen tagit saken lugnare,

men att de ville beröfva lärarinnan, en värnlös kvinna, en del af hennes ingalunda stora och därtill välförtjänta lön, upprörde inom honom alla för »de svagares rätt» ömmande känslor. Så fort timmarne voro slut, skyndade han genast till en närboende medlem af skolstyrelsen och erhöll af denna genom skickligt framställda frågor en klar uppfattning af det mullvadsarbete, man förberedt gentemot fröken Vinter, samt äfven visshet om, att den stämman, där förslaget således blifvit väkt, varit olaglig. Där fanns således genast en hake att hålla sig vid.

När han återvände från sin exkursion, knackade han på hos lärarinnan för att låta henne få del af sina nyheter: — Som de nu blifvit varskodda, menade han, har fröken troligen gubbarne här en af dagarna med många ursäkter och förklaringar, men mitt råd vore att ej ingå på någon talan med dem, utan att låta alt gå sin lagliga gång med inlaga till höga vederbörande. Det är vår rättighet att värna oss med alla tillåtliga medel mot orättvisans angrepp.

Rautio spådde sannt, fröken Vinter fick värligen mottaga besök af flere af bönderne, men höll sig reserverad; man insåg nu, att det hela var oöfverlagdt handladt, och skulle gärna ingått förlikning på bästa möjliga vilkor. Nu var det emellertid för sent, och tack vare Rautios energi blef det lilla trasslet snart utredt till lärarinnans fördel.

Östergården, som varit själen i företaget, harmades emellertid af hjärtans grund, och det vissa var, att Rautio genom sitt kraftiga ingripande ådragit sig ökad ovilja hos såväl honom som sina öfriga motståndare.

Fröken Vinter åter hade fått erfara, att under lärarens lugna yta bodde en eld, hvarom hon hittills haft blott en svag aning. Några vänner hade det lilla upproret väl också förskaffat skolan och dess personal, man hade förtörnats öfver den begångna orättvisan och sporrades däraf till varmare intresse för den förföljda saken.

— »Strid är lif», menade den unga lärarinnan skrattande. — Efter hvarje liten ny skärmytsling känner jag mig blott ifrigare att kasta mig in i kampen.

— Ja, om man blott själf lyckats bibehålla lugn och sans, i annat fall erfar man endast ånger och ruelse, och enligt min åsikt värka slika tvistigheter alltid menligt på skolans arbete. Där två partier stå hvarandra emot, väpnade ända till tänderna och redo att vid minsta orsak skrida till anfall, där bor ingen trefnad, och Guds välsignelse hvilar aldrig öfver split och osämja. Strid mot det onda i världen måste väl alltid pågå, så framt ett friskt andelif skall kunna tillväxa och bära vittne om sin tillvara, men denna kamp har en alldeles särskild betydelse.

Hon såg utan att svara bort till honom, där han stod vid fönstret och lät blicken ila bort mot skogen; den stängde nog för hans yttre öga utsikten öfver slättbygdens vidder, men hans själsblick lätt sig ej stängas, hon kände i denna stund, att den gick både högre och djupare än hennes, och en känsla af tyst högaktning för den enkla bondesonens steg omedvetet upp inom henne.

— Jag tänker, att jag får mången nyttig lärdom af er, herr Rautio, sade hon och knäpte ihop händerna i sitt sköte — ni undervisar icke blott edra gossar!

— Nej, jag fruktar skolmästaren sitter fast i mig äfven utom timmarne, svarade han med sitt godmodiga leende.

— Så var icke min mening — Elli såg altjämt uppmärksamt på honom — för en varelse, hvilken såsom jag hittills lefvat i kretsar, där man aldrig hyllt några skildt allvarliga åsikter, ja, knappast haft några andra intressen alls, utom att äta och dricka och sköta sina nöjen, måste det redan genom den skarpa kontrasten ligga någonting väckande i umgänget med en människa, som egnat hela sitt lif åt uppnåendet af ett stort mål. Om någonting godt fastnar vid mitt fjärlslätta sinne, har jag bestämdt er att tacka därför!

Rautio vände sig häftigt om och såg bort till henne; var det verkligen möjligt att han kunnat göra någonting för henne? En känsla af liflig glädje genomströmmade honom plötsligt och hans hjärta slog häftigt.

»Man mötes på sin vandring genom lifvet utan att dittills ha haft en aning om hvarandras tillvara och utan att söka hvarandra, omärkligt beröras kuggarne i tvänne ödens hjul, man känner det ej, man förstår det ej, men värkningarna skola likväl engång blifva uppenbara», citerade han sakta.

— Besvär och förtret har beröringen med mig åtminstone nu senast förskaffat er, sade hon muntert, jag tror inte min försiktige kusin Viktor skulle utsatt sig för obehagligheter, om det ock gäلت att skaffa mig en fördel.

Rautio bugade sig, klangen af den där okände kusinens namn värkade alltid märkbart afkylande på

honom; nu erinrade han sig också med ens eftersatta arbeten och tog hastigt farväl, men när han sedan lutade sig öfver skrifbordet, kunde han likväl hvarken arbeta eller tänka, ty från skolsalen invid klingade åter och åter den glädtiga flickrösten friskt och förtrollande in till honom: »In questa luna, tutta stellata» — när hon var riktigt glad och lätt om hjärtat, sjöng hon alltid den sången.

Om han än velat tillträpa sina öron, skulle de dock uppfångat dessa jublande toner från hennes vackra röda läppar, och till och med bakom slutna ögonlock såg han ständigt ånyo den lilla sylfidiska gestalten med sitt käkt burna hufvud och de klara bruna ögonen, i hvilkas djup helt visst gömdes en lefnadslycka — för hvem?

VIII.

Den stora salen i kommunalhuset var öfverfull, solen gassade in genom de sju stora fönstren och gubbarne torkade gång på gång svetten ur pannan med de röda bomullsnäsdukarne. Stämmans ordförande, en ung, något korpulent possessionat, föredrog raskt de frågor, som förelågo; för öfrigt voro inga andra herremän närvarande utom pastor Ståhle och skolläraren, men uppe vid fönstret sutto fröken Vinter och ordförandens pigga unga fru, som med vaket intresse följde alla sin mans åtgöranden.

Man diskuterade ett förslag angående reparation af prästgårdens ladugårdstak, granskade komitébetänkanden och uppsköt frågan om en tidsenligare fattigvård »till härnäst». Diskussionen drog ut på tiden,

bönderna gjorde betänksamt sina inkast, isynnerhet då det gälde penningfrågor, och Östergården, nämndens ordförande, satt den sjuka foten till trots bred och grötmyndig vid bordsändan, färdig att försvara sin rätt mot enhver, som ville göra intrång däri. Det blef alt hetare och hetare, fröken Vinter såg bort till sin kollega; i dag gälde det nämligen afgörandet af hans älsklingstanke, den nya skolans vara eller icke vara. Han satt till det yttre lugn, men en uppmärksam granskare kunde dock se, att han med en viss väntan motsåg hvad som komma skulle. Ändtligen upptogs skolfrågan. Ordföranden inledde den med några väl valda anmärkningar angående skolans nytta och nödvändighet m. m., utvisande hans egen ställning till saken.

Nu reste sig Rautio och talade med sin fulltoniga djupa stämma.

Han kände, sade han, nogsammt alla de strider, den första skolan här haft att bestå för att tillkämpa sig en tillvara; den var någonting så nytt på den tiden, och man är vanligen rädd för det nya, emedan det icke alltid medför hvad som är godt. Fordom var det ju icke häller brukligt, att allmogens barn undervisades i annan kunskap än kristendomsläran; led efter led hade man lefvat och dött utan att förstå eller längta efter någonting mer i lärdomsväg, dock gåfvos undantag äfven då. En och annan vaken själ sträkte nog med ifrig åtrå blicken upp mot vetandets höjder, men utan att äga något medel för att nå dem. Då kom en ny tid med förlossningens budskap till dessa sökande andar, och med ens var det som om en frisk lifsläkt vidrört hela det unga släktet bland folket. Öfver alt

begynte man spörja efter upplysning, öfver alt höjde sig ropet: Gifven oss kunskap!

Det var den tiden, som här och hvar i bygderna skolhusen reste sig mot höjden, samlande i sina salar dessa folkets efter vetande törstande barn, för att de där kärleksfullt och vist måtte läras att dricka ur kunskapens rika källa. Alt detta var emellertid idel nyhetsmakeri för de gamla, de, som vuxit upp ur en annan tids jordmån och ärft dess tankar och åskådningssätt. De räddes för dessa nya idéer, de hyste fruktan, att barnen genom skolan skulle blifva skilda från föräldrarne och begynna i högmod öfver sin lärdom ringakta far och mor.

Det var fullkomligt naturligt, att de skulle så tänka och så känna; skolans vänner förstodo dem väl och gingo därför fogligt och vänligt till väga för att så småningom öfvertyga dem om sin saks rättvisa, om att kunskap är en större rikedom än all världens guld och silfver.

— Jag vet, att det stått hårdt till, sade han, jag är ju själf af gammal bondstam och kan således bättre än mången herreman förstå, hvad skolfrågan betydde för bonden, men jag vet också, att hans motstånd så småningom skall gifva vika, när för honom klart uppgår alt hvad skolan skänker det uppväxande släktet.

— Här i Honkala har motståndet varit segt nog. Vi veta det alla, att mellan kommunens styresmän och oss lärare rådt ett förhållande, som varit långt ifrån tillfredsställande. Jag för min del har djupt känt tyngden däraf, jag har bidat och hoppats, att detta motstånd slutligen skulle låta sig öfvervinnas, hoppats äfven, att

vårt tysta, trofasta arbete bland socknens barn skulle medvärka till samdräkt mellan partierna. Ett och annat bevis därpå har jag äfven fått erfara, många fäder och mödrar hafva nämligen just för sina barns skull blifvit skolans vänner och — jag uttalar det här fritt och med glädje — äfven gifvit läraren sitt erkännande. De hafva insett frukterna och fördelarne af den undervisning, som meddelats ungdomen, och det ständigt tilltagande elevantalet vittnar kraftigt om hvad den uppväxande generationen själf känner i denna fråga. Af dessa och andra noga öfverlagda skäl yrkar jag därför nu med eftertryck på en andra fast folkskolas inrättande i kommunen. —

Rautio hade talat ut och satte sig ned, medan entusiasmens eld, som besjälade honom hela tiden, ännu genomlyste hans energiska anletsdrag.

Enstaka röster läto höra sig dels för, dels emot: nog var det sannt, att barnen i andra ändan af socknen hade för lång väg till skolan, hette det.

Andra åter framhöll, att de ambulatoriska skolorna gjorde samma nytta för vida mindre kostnad. Östergården lät sin lurfviga mössa glida fram och åter mellan de tjocka fingrarne, han visste nog, att bara han lade sitt ord i vågskålen, skulle de alla falla till såsom en man, och när han slutligen reste sig, kände enhvar att nu hängde skolans öde på en hårfin tråd.

— Här har nu talats både mycket och grannt, sade den mäktige mannen och blinkade menande bort mot läraren, jag har inte sådana ord på min olärd tunga, för se jag har aldrig druckit ur den där kun-

skapskällan jag, som skolläraren talade om. — Starkt bifall och smågrin bakom afvigsidan af handen!

— Hvad jag vet är, att den slår i sten, som påstår, att inte skolan gör barnen högmodiga, eller hvad är det annat, när hvarenda torparunge, som gått i skolan, håller sig för god att tjäna piga och när pojkarne sturskas mot att gå efter plögen som en hederlig dräng. Far och farfar och de som voro före dem lefde i ro i denna socknen, de skötte sitt, och drängar och pigor skötte sitt, men ingen bekymrade dem med skolor och lärdomstal, det var en god tid! — Östergården såg sig myndigt omkring likasom för att öfvertyga sig, om någon skulle ha lust att öfverbevisa honom om motsatsen, men intet skäl till oro förefanns. — Jag har inte sett något särdeles, som skolan här skulle utträttat, nog har man utskylder tillräckligt ändå, därför röstar jag, att frågan om den nya skolan må förkastas!

— Ja, ja, ja — dånade det som en bifallsstorm rundtomkring honom. Rautio reste sig ögonblickligen: Jag vågade värligen hoppas, att rusthållarn skulle komma på andra tankar, utbrast han något kärft.

— En karl står väl vid sitt ord, tänker jag! —

— Ja, men en karl kan också genom förnuftsskäl låta öfvertyga sig om, att han haft orätt.

— Nej, si, jag är envis som en getabock, och så är lärarn med, och när vi komma ihop, blir det nappatag i skäggen, he, he, he! — — Ny bifallsstorm. Nu tog Rautio emellertid eld, Östergården gaf fortfarande svar på tal, och några minuter senare voro de två jämnogoda motståndarne »hår ihop», som ordstäfvet heter. Den gamle försvarade sin position med en viss

säker öfverlägsenhet, som var oändligen retsam, men Rautio med en glödande värtalighet, hvilken värkade entusiasmerande på hans anhängare; ordföranden, herr Timgren, tog icke blicken ifrån honom, till och med pastor Stähle rykte djärft upp sig, och Elli Vinters kinder glödde i klaraste purpur.

När de stridande ändtligen tystnade, ljödo här och där spridda röster bland de öfriga gubbarne: — Jag håller med Östergården, jag. — Ja, ja, nog har han rätt, vi ha redan en skola för mycket, inföll en annan knipslugt.

— Inte skall mina barn läras upp till herrskap, menade en tredje.

— Världslig visdom kan väl vara bra, men den förhindrar kunskapen om det enda nödvändiga, sade kyrkovärden salvelsefullt. Paulus säger: »Låter eder icke omföras med mångahanda och främmande lärdom».

— Apostelen Paulus var en lärd man, ja, så pass vis, att vi lekmän kanske göra klokast uti att lämna uttydningen och tillämpningen af hans ord åt präster och skriftlärde, sade Rautio förargad.

Kyrkovärden satte sig och kastade förgrymmade blickar på den dristige unge läraren.

Nu begynte emellertid omröstningen, och med många rösters pluralitet föll förslaget om den nya skolan hopplöst igenom. Östergården och konsorter kunde knappast dölja sin triumf; Rautio åter hade bleknat ända till läpparne; nu steg han upp och begärde ännu en gång ordet.

— Det förslag, som jag sedan lång tid med värme omfattat, har nyss blifvit förkastadt, började han med

lätt vibrerande röst. Det skulle göra mig ondt om någotslags hänsyn till min person medvärkat till detta nedslående resultat. Från första början hafva vederbörande här i Honkala bemött mig med ovilja utan skäl och mottagit alt, hvad jag till kommunens eget bästa velat uträtta, med misstänksam afvoghet. Fäder hafva till exempel nekat sina söner att ingå i den lilla nykterhetsförening jag bildat, ehuru hvarje förnuftig fader tvärtom borde tillstyrka sin son att taga ett sådant steg; med ett ord, trots all min kärlek till skolan och mina lärjungar, all värme för deras framtid, ser jag mig ingenting kunna uträtta, ingenting förmå värka. Jag tänker därför hos styrelsen anhålla om mitt afsked i det hoppet, att en annan på min plats bättre skall lyckas försona kommunens älste med skolans intressen. Vi äro en talrik kår; där den ene viker, finnes genast en efterträdare, som lika modigt griper värdet an, hufvudsaken är, att arbetet aldrig hvilat, utan oafslåtligen går framåt och — det skall så äfven. Kärlek har byggt folkskolan, och en sådan grundval ger institutionen bestånd för evärdliga tider. —

Med högt buret hufvud trädde Rautio tillbaka. Stämman upplöstes nu, och det mumlades starkt inne i hopen bland motståndarne, hvilka skockat sig tätt tillsammans. Herr Timgren åter jämte pastorn och några vänligt sinnade husbönder hade samlats kring läraren och uppmanade honom ifrigt att afstå från tanken på att taga afsked, men Rautio stod tyst och med hårdt sammanpressade läppar; man kunde se, att han var förbittrad och föga böjd för medgörlighet. Han

skyndade sig också så fort som möjligt att taga afsked och aflägsnade sig med snabba steg.

Då fröken Vinter på eftermiddagen återkom från prästgården, där hon med prostinnan och adjunkten grundligt diskuterat förmiddagens uppträden, mötte hon skolläraren på den lilla genvägen inne i skogen. Han gick långsamt med sänkt hufvud och hängande armar, som en människa, hvilken förlorat ett slag, tänkte hon och kände sitt hjärta slå af uppriktigt deltagande. Då de närmade sig hvarandra, rakte hon honom därför genast handen och sade hjärtligt: — Det gör mig så ondt om er, herr Rautio, ni har haft en het dag.

Han såg upp, och Elli blef förvånad öfver det lugn, hans ansikte utvisade, det låg blott i blicken ett uttryck, som hon icke rätt förstod: — Tack för frökens vänliga medkänsla, sade han.

Hon log: — De odrägliga gubbarna, jag skulle riktigt gärna gifvit den myndige Östergården en knäpp på hans breda näsa; men så ni talade, jag lyckönskar er till ett så glänsande försvar för den sak, hvars förkämpe ni är!

Han sänkte åter hufvudet och gick tyst framåt vid hennes sida.

— Det har grämt mig så, började Elli åter på sitt lifliga sätt, grämt mig att er hjälpsamhet mot mig i den där lönefrågan senast säkert i hög grad har bidragit till ert nederlag i dag. Edra fiender ville hämnas.

— Oroa er ej därför, fröken, det var visserligen ledsamt, att skolförslaget föll, men — det kommer nog

upp igen; det är någonting annat än detta nederlag, som i dag så djupt förödmjukat mig! —

Elli såg frågande på honom.

— Icke det att jag blef besegrad, men att jag ej förmådde segra öfver mig själf, svarade han lågt. Jag har gått och gått härute i skogen och böjt mig alt djupare och djupare under sanningens skarpa dom. Tänk, att låta sig så bortföras af sin harm, tänk, hvilket exempel inför desse män på den ringa makt, vår så kallade bildning öfvar öfver det lägre i naturen, detta, som just uppfostran borde tygla. Trots all sträfvan att blifva herre öfver mitt häftiga lynne får jag blott altför ofta känna, att min möda är liksom bortkastad. Man måste visserligen taga upp arbetet på sig själf på nytt hvarenda dag i sitt lif, det vet jag, men dock kan en stund som den, jag upplefvat i dag, bringa en riktigt ned i misströstans dy!

Hon betraktade honom med öfverraskning. Var det verkligen alt hvad han kände efter förmiddagens kamp, bara ånger öfver några vredgade ord, som tykts henne alldeles på sin plats, när de uttalades; icke en stafvelse om den missräkning, han erfarit, tillintetgörelsen af ett hopp, som hägrat ljust för honom hela året.

— Ni är en fantast, herr Rautio! sade hon ofrivilligt.

Han skakade på hufvudet: — Det onda inom mig är åtminstone ingen fantasi, utan en sorglig verklighet, svarade han.

— Nå, så är ni då den mest samvetsömmaniska, jag träffat på, sade hon, om en liknande mötgång drabbat mig, skulle jag rasat som en furie!

— Med bibehållen själfaktning? —

Elli skrattade hjärtligt: — Ni borde vara mitt samvete, herr Rautio, men för att återgå till ämnet; ni har således på fullt allvar beslutat att inlämna er afskedsansökan?

— Ja, jag anser mig handla rättast så, svarade han suckande, man bör alltid söka undvika split och kif, där man det kan.

— Åh, det är nog inte ert fel, att dessa tvistigheter förefallit, menade lärarinnan, de konservative skulle helt visst med samma misstro mottagit hvem hälst, som åtagit sig lärarebefattningen här i Honkala.

— Kanske jag dock visat för stor ifver och för liten moderation; man kan ej vara nog försiktig, då det gäller att eröfra ny mark för skolan. I alla fall blir det mig tungt att lämna Honkala; där man liksom kämpat sig fram tum för tum, där blir platsen en dyrbar.

— Ja, ser ni, att ni ändå till sist hyllar mitt valspråk: strid är lif!

Han måste småle, smittad af hennes friska glädighet; det varma deltagandet, som strålade i de vackra bruna ögonen, skingrade också alldeles märkvärdigt hans nedslagenhet, och när de anlände hem, tyckte han att alla de moln, som nyss förmörkat hans himmel, helt och hållet försvunnit.

IX.

Dyningarna efter det stormiga sammanträdet i kommunalhuset läto ännu känna af sig. Några dagar senare infunno sig nämligen hos Rautio några medlem-

mar af skolstyrelsen, hvilka bådo honom att åtminstone icke så brådstörtadt inlämna den ifrågasatta afskedsansökningen; de medgafvo, att man litet förefrat sig och framförde en något osammanhängande ursäkt. Rautio förhöll sig lugn, han visste nämligen, att det icke var någon nyvaknad sympati för hans person, som låg till grund för deras anhållan om hans vidare kvarstannande, utan ett alldeles särskildt motiv, härledande sig från gubben Östergården i egen person. Denne hade nämligen en systerson, som mot morbrodrens begifvande ingått vid seminariet; han skulle nu om något år utdimitteras och den sluge rusthållaren hade längesedan utsett honom till Rautios efterträdare i Honkala, därvid det dubbla resultatet skulle uppnås, att systersonen genast erhöll en inbringande fast anställning och de styrande en tjänsteman, som de kunde böja efter sin önskan och vilja.

Alt detta hade läraren klart för sig, och på deputationens förnyade uppmaningar svarade han således blott något reserveradt, att han skulle betänka sig på saken, innan han afgaf sitt svar.

Länge grubblade han sedan däröfver; det var ej en ögonblicklig harm, som förmått honom att tala om afskedstagande; tvärtom hade han redan tidigare inom sig tänkt därpå, men, såsom han nyss sagt till fröken Vinter, var han i alla fall mest böjd för att kvarstanna i Honkala åtminstone ett år — längre önskade man ju ej håller att han skulle dröja. Ett år, blott ett enda kort år, den tanken klart uttryckt tyktes med ens låta honom känna styrkan af de band, som fängslade honom här med en underlig trollmakt, hvars ursprung

han icke förstod. Sålunda kom det sig, att vågskålen sänkte sig till förmån för gubbarne, som voro hjärtans belåtna att så lätt hafva nått sina önsknings mål. Hufvudorsaken låg dock kanske däri, att Rautio djupt led af att hafva förgått sig mot Östergården, en man, gammal nog att vara hans far, och ehuru han ej personligen, utan genom ombud framfört sin önskan om att läraren måtte stanna kvar, ville denne dock genom visadt tillmötesgående i denna angelägenhet ådagalägga sin ledsnad öfver den öfverilning, hvartill han gjort sig skyldig.

Den våldsamma orkanen slutade så småningom med en fullkomlig vindstill, alla tvister afstannade efter hand, och till och med Östergården skakade på kyrkbacken hand med läraren såsom ett tecken till nyvunnen endräkt eller, såsom Rautio själf uttydde det, »i glädjen öfver den framtida utsikten att blifva af med honom».

Våren hade emellertid skridit långt framåt, i bakkarne skiftade det redan en smula grönt, trädens knoppar svälde bruna, och sipporna stucko upp sina blå ögon i det bländande solskenet.

— Skulle vi icke ställa till en gemensam utflykt med alla barnen första maj? föreslog Rautio en dag, då lärarinnan och han som vanligt samspråkade, jag tycker de varit så flitiga hela terminen, att en liten uppmuntran nu kunde vara behöflig.

Det tycker jag också, sade fröken Vinter instämmande, blott att ni, som är mera hemmastadd på orten, väljer festplatsen.

— Mer än gärna, jag har redan tänkt på en vacker plan här i skogen på andra sidan träsket, som skulle

lämpa sig väl till lekplats och vid stranden kunde man koka kaffe.

— Det blir präktigt!

Förslaget möttes naturligtvis af ungdomen med stormande bifall, och när första maj uppgick med klar himmel och strålände solsken, klappade mångt barnahjärta högt af jubel vid tanken på det väntade nöjet. Klockan precis tio erbjöd skolgården en glad och liffull anblick, där stodo nu mer än sjuttio barn samlade, gossar och flickor, uppställda led vid led, och under muntert stäm, men i fullkomligt mönstergill ordning aftågade skaran med läraren och lärarinnan i spetsen för hvar sin flock bort mot skogen.

De starkaste gossarne och de största af flickorna buru två om två stora blankskurade kaffepannor och väldiga korgar fyllda med hvetebröd; det behöfdes nog ett anseeligt parti furage för ett sådant matfriskt ungt sällskap. Efter en half timmes vandring var man framme vid den utsedda festplatsen; alla korgar och pannor buros till stranden, där Elli Vinter med några utkorrade biträden öfvertog kaffekokningen, medan läraren arrangerade lekar för de öfriga och själf stälde sig i spetsen för dem.

Snart ljödo muntra rop och glada skrattsalfvor vida omkring, man lekte »hök och dufva», sprang »enka» och dansade ringdanser på den jämna backslutningen, och under tiden steg röken från kaffeeldarne hvirflande upp i den ljumma vårluften. Pannorna puttade och kokade helt hemtrefligt, och när man tröttnade att leka och ville andas ut en stund, var också kaffet färdigt att serveras.

Varm och röd satte sig den unga lärarinnan på en sten ett stycke högre upp från barnen och åsåg med nöje, huru de läto trakteringen sig väl smaka. Rautio kom och kastade sig ned på marken vid hennes fötter.

— Det var ett godt förslag af er att tänka på denna utflykt, sade hon, barnen se så glada och belåtna ut; jag tror visst de haft förtjusande roligt, isynnerhet då deras lärare själf anført leken. Är ni inte helt trött, herr Rautio?

— Icke det minsta, men hur är det med er, fröken, det är mindre angenämt att stå och bränna sig vid eldbrasan?

— Åhnej, flickorna voro också så behändiga och hjälpsamma, att jag ej hade något bråk alls, sade Elli godmodigt, men betrakta nu den vackra taflan framför oss!

Rautio följde riktningen af hennes framsträkt hand. Där på den jämna sluttningen satt i spridda grupper hela skaran af barn under muntert sorl; många af gossarne hade kastat rockarne ifrån sig under lekens hetta, och deras hvita skjortärmar och flickornas granna hufvuddukar togo sig pittoreskt ut mot den mörka granskogen, som bildade fonden, men nedanför låg träsket lätt krusadt af vårvinden och infattadt med löfträd, hvilka jungfruligt höljde sig i sina ljusgröna slöjor.

— Det är härligt! hviskade Rautio och drog ett djupt andetag. I hela luften omkring dem tyktes ligga ett onämbart något af fullhet och välbehag, som man greps af längtan efter att sluta inom sig; han lade armen under hufvudet och följde svalornas flykt in i det

intensiva blå högt, högt upp öfver deras hufvuden, sedan vände han långsamt blicken mot den unga flickan vid sin sida och lät den en minut hvila på hennes täcka, friska anlete. Han kände sig med ens så out-sägligen lycklig, så underbart lätt om hjärtat och liksom frigjord, han skulle velat sträcka ut armarna och famna hela världen i sin stora, tysta hänförelse.

I hela omgifningen fanns häller intet, som störde hans stämning; barnens glada sorl ljud en smula dämpadt hit upp och fogelkvittret inne i skogen påminde om att det var vår — ljusets och förhoppningarnas löftesrika tid.

Lärarinnan satt tyst, men i hennes klara öga låg intet uttryck af svärmande ljuft drömmeri; hon erfor väl vårens tjusning, men ingen känsla inom henne gaf gensvar åt dess fina stämningar, hennes rörliga sinne lefde hela tiden värlighetens lif, och den vakna blicken gaf oafbrutet akt på barnaflocken framför dem.

Så kunna hjärtan klappa hvarandra nära och dock i själfva värlket långt, långt åtskilda, men det visste Rautio ej, ty i denna stund var alt för honom blott en skön och full harmoni.

Några minuter senare voro de unga åter midt uppe i lekarne och läraren med dem, det ljuftva ögonblicket var förbi, men han visste, att han aldrig skulle förgäta det, att han skulle gömma denna värlfest i skogen bland sina värlkraste minnen.

När solen långsamt begynte sänka sig mot väster, gjordes slutligen uppbrott, och något trött af dans och lek tågade ungdomsskaran tillbaka till skolgården, där man åtskildes efter många blyga tacksägelser och en

enstämmig försäkran, att alla firat en glad första maj. Nästa dag återgingo både lärare och elever med friska krafter till arbetet, man måste ju också nu vara trången, ty examen närmade sig med stora steg. Knapt par tre veckor därefter skulle skolans dörrar öppna sig för att låta de små fåglarna flyga ut till frihet och sommarferier.

Rautio tykte att de sista dagarne svunno som en dröm, han hade mycket arbete, men allt gick så lätt, äfven examen aflöpte alldeles förträffligt. Gossarne hade hittills alltid tagit lofven af flickorna, men i år gingo äfven de senare med glans från saken. Fröken Frisk, som själf lidit af examensfeber, hade vanligen äfven meddelat något af sin nervösa rädsla åt eleverna; Elli Vinter däremot visste ej hvad blyghet ville säga, hon stod så hurtig för fronten »som en general», sade gubbarne, och gummorna tykte, hon var »så ljuslätt och glad». Med sitt glädtiga lynne och sin frispråkighet hade hon tagit hela socknen med storm.

— En oförtjänt seger, påstod hon själf.

— Åh, sade Rautio, fröken är ju söndagsbarn, och de besitta hemligheten af att vinna allas hjärtan.

Elli log. Ja, kan ni tänka er, till och med Östergården kom efter sången på examen och slog mig på axeln: »det är en duktig skolfröken vi fått, hon kan sjunga både hela och halfva tonerna», sade han.

Följande morgon reste Rautio; lärarinnan åter hade lofvat dröja en vecka hos prostinnan. Farväl, fröken, ha vi inte haft en bra termin och en härlig vår? sade läraren vid afskedet.

— Ni har då redan glömt alla edra motgångar? frågade hon.

— Det kännes alldeles så, svarade han leende, fröken har med sitt glada lynne lyst upp hela skolhuset och mina bekymmer äfven, det måste jag få tacka er för. — Han tog hennes hand med en viss öm varsamhet och höll den ett ögonblick i sin, medan hans blick sökte hennes.

— Lycka till en glad sommar! sade Elli.

— Ja, och till ett gladt återseende! svarade han, i det han lät hennes hand sakta falla och raskt svingade sig upp i åkdonet — farväl, farväl! — Han svängde sin hatt och hon viftade med näsduken — så skildes de.

Rautio kunde icke förklara den sinnesstämning, som på senaste tiden beherskat honom, blott det visste han, att han aldrig känt sig bättre till mods. Allting föreföll honom angenämt under hemresan ända från ruskningen på kärra till stationen och resan på det af skolbarn öfversvämmade bantåget, huru mycket mera då färden hemåt i den ljusa sommarkvällen med favoriten Brunte för den lätta trillan och gamle David på baksätet, hvars saktliga meddelanden från hemtrakten lågmäldt ackompanjerade hans tankar.

Hvad gården låg fridfull och vänlig däruppe på backen, hjärtat slog alltid högre i hans bröst, när han körde upp för den välbekanta vägen under de gamla pilarne, som knotiga af ålder stodo där på ömse sidor. Nedanföret gulmålade huset bredde sig trädgården med sina fruktträd och bärbuskar ända till mors blekplats vid bäckstranden, där det sällan på vårar saknades ändlösa längder ypperligt lärft, och på andra si-

dan lågo fälten, ängar och åkrar i fullgodt skick. Här var icke en storartad natur eller pittoreska vyer, men den trefna prägel, som låg utbredd öfver gården, förlänade den ett utseende af välstånd och prydlighet, hvilket gjorde ett oemotsägligt godt intryck. Brodden såg grön och lofvande ut på åkrarna, en lätt hvit dimma uppsteg från bäckmynningen långt borta på ängarne, och från skogen kom den friska doften af nylöfvade björkar, som en första välkomsthälsning mot den hemvändande. Nu körde han genom grinden och ända fram till den öfverbygda trappan; där stod modren trots den sena timmen och nickade god afton åt honom. Hon var stöfvad som sonen och något korputent, en ovanligt duktig, bredaxlad kvinna med ett af tidiga omsorger fåradt ansikte, kloka ögon och någonting hurtigt öfver hela sin person.

De första hälsningarna mellan mor och son uttryckte på allmogevis föga af den ömhet, som båda hyste för hvarandra, men det var naturligt för dem att så beherska sina känslor. Man kunde dock trots modrens lugna väsende se, huru genomträngd hon var af glädjen att ha fått återse sin son, och hvarenda småsak i huset vittnade på ett eller annat sätt om, huru allt var förberedt till hans ankomst:

— Kom nu in och tugga en bit, du kan väl vara hungrig efter resan, hette det, och inne i farstukammaren stodo alla hans favoriträtter på bordet, skålbröd, kärnfärskt smör och filmjök samt i det tunga blankskurade tennstopet, som redan far och farfar begagnat, skummande hembrygd dtricka. Rautio förde med välbehag den gammalmodiga kannan till sina läppar och

drack i väldiga drag: Tack, mamma, sådant här stark-dricka får man aldrig smaka annorstädes än här hemma, sade han.

— Ja, Lisa brygde just i går, svarade modren, jag bad henne inte spara på maltet.

Det var nog för hans skull, det visste han.

Rummet innanför den stora ljusa salen hade alt-sedan han blef vuxen varit hans; det stod nu nymå-ladt och med brokiga mattlängder, som modren själf väft, lagda i kors öfver det bländhvita golfvet. Om det var någonting Rautjärvi värdinnan excellerade uti, så var det att få ett golf hvitt; till och med i det stora köket glänste plankorna lika snygga som i paradrum-men. Hon hade ett starkt utprägladt ordningssinne, och den tjänare, som icke rättade sig därefter, blef säl-lan långvarig i gården.

Rautio öppnade fönstret i sofrummet och blickade ut öfver den slumrande naturen; det var så tyst och lugnt öfveralt i den ljumma vårnatten, som om hem-met inbjudit den återkomne att hvila ostörd i sitt sköte.

— Hvilken välsignelse är det icke att hafva ett godt hem tänkte den unge mannen, och hans fuk-tiga blick sökte med en stum tacksägelse himladömen öfver hans hufvud.

Tidigt nästa morgon var han redan uppe och i rörelse; han hade så mycket nytt att se, så många att hälsa på och tala med. I redskapslidret snickrade gamle David träkärl för gårdens behof, dit måste Rau-tio för att berömma den trots sina år ännu så flinke slöjdaren. De två yngre drängarne gingo ut på åkern med arbetshästarne; ena paret hade blifvit köpt sedan

han senast var hemma, de sågo starka och duktiga ut, och där kommo ladugårdspigorna med sina blanka mjölksåar på väg till mejeriet nere vid bäcken.

Han hade ännu god tid på sig före frukosten att taga ett slag nedåt fälten för att se på årsväxten. Morgonluften böljade frisk och upplifvande omkring honom, där plöjde redan karlarna i full fart den bruna jorden, mullen såg så präktig och lucker ut. Gässen tågade med den majestätiske gårdskarlen i spetsen ned till putten för att taga sig ett morgonbad, svalorna flögo ifrigt fram och åter och sökte sig frukost; öfver alt tedde sig dagens nyvaknade lif morgnadt och friskt härute i naturens sköte. Nu tog han vägen förbi de rödmålade riorna, därifrån han som barn så ofta med nöje hört slagornas taktmässiga ljud, och in i en dunge ljusgröna björkar med skimrande hvita stammar. Det var den täckaste lilla naturliga park, man kunde se; vägen slingrade sig fram under oafbrutna hvalf af skir grönska och mynnade ut uppe på backen, där solen sken blank öfver nybyggnaden. Arbetet därpå hvilade i dag, timran stod där öfvergifven, inbäddad bland löfträden, täck och löftesrik. Det var modrens blifvande lilla undantag, som hon i julas talat om, att hon skulle låta bygga på våren; det var alltid bra att hafva i ordning för framtiden, menade hon.

— Jag är inte mera ung, hade hon sagt, jag kan tröttna på att sköta jordbruket, då flyttar jag in i min lilla nya stuga, och du får öfvertaga gården och se till att du skaffar hit en ung rask värdinna.

Det klack till i honom, när han nu däruppe erinrade sig dessa ord — en ung värdinna — han måste

trycka handen mot hjärtat! Det var blott en bild, en enda, — nu kände han det klart, — som han kunde ställa i samband med begreppet hustru. Han stödde sig mot det närmast framskjutande hörnet af den nya byggnaden, lade armarna i kors öfver bröstet och försjök i drömmar, framtidssyner, sådana hvarje ung man drömt dem åtminstone någon gång i sitt lif, medan den unga dagen segrande strödde sin fulla solglans öfver bygden rundtomkring honom. Lycklige drömmare!

X.

Hösten var inne, och Rautio hade återvänt till Honkala några dagar före terminens början. Fröken Vinter var där redan före honom alldeles sig lik, »frisk som en äppelblomma», sade gamla Katrina, som nu begynt omfatta den unga damen med synnerlig välvilja och bevågenhet. Det var en vacker morgon, och allt i naturen såg ännu helt sommarlikt ut. Rautio höll på att kvista upp ungskogen innanför skolans område och kastade därunder altjämt förstulna blickar bort mot ett öppet fönster i skolhuset, där Elli Vinter satt uppkruken på fönsterposten och småsjöng vid sitt arbete. Han kunde se henne blott från sidan, ty hon satt halft bortvänd från honom, men morgonsolen sken som fångadt guld på det korta bruna håret och smekte den fint formade nacken; hon föreföll honom alldeles som en tafla med fönsterkarmen såsom ram, draperad med rika rankor af konvolvulus, som trängde sig ända upp mot taket. Plötsligt såg han henne rycka till och hörde ett litet gladt utrop; tre steg från fönstret stod

såsom vuxen ur jorden en ung man i elegant resdräkt och sjöng med armarne sträkt mot den unga flickan: »Jag hälsar dig, jag hä—älsar dig!»

— Åh Viktor, ljud Ellis glada röst, fy, hvad du skrämde mig, att komma så här och slå ned som en bomb, tänk om jag skulle dånat!

— Ingen fara, min tappra kusin, får jag stiga in?

— Naturligtvis, men inte genom fönstret, annars tar madam Andersson dig för en stråtröfvare; det här var då en riktigt förtjusande öfverraskning!

De friska ungdomliga rösterna trängde klart till Rautios lyssnande öra; han stod där nästan bedöfvad; hvilken motvind hade nu så där oföväntadt drifvit den där kusinen in på skådeplatsen? I hemlighet hade han alltid hyst en tyst antipati för den okände unge mannen, men utan att kunna förklara detta mystiska sakförhållande, nu visste han med ens orsaken, han var svartsjuk, riktigt rasande svartsjuk! Alt fortfarande sfod han kvar vid sitt arbete — hvad hade han annat att göra — men det var ingen kraft och värf i yxhuggen; hela tiden lyssnade han omedvetet efter röster och blicken ilade dit bort, där han visste att de två kusinerna nu muntert glammade tillsammans.

Där kom Anderssonskan flåsande utför trappan och skyndade bort till Katrina, som sköljde sina potä-ter vid brunnen; naturligtvis skulle hon hafva färsk kaffegrädde och kanske par kycklingar till middag åt den oväntade gästen. En liten stund senare trädde Elli med kusinen ut på gården; hon hade på sig sin spetshatt med blommorna, det vackraste, Rautio kunde föreställa sig i fråga om fruntimmershufvudbonader,

och pratade och gestikulerade ifrigt. Plötsligt fick hon sikte på skolläraren, och båda kommo nu raskt fram till honom.

— Här får jag presentera för er min kusin, inge-
giören, sade hon, han passerade Honkala på en tjän-
steresa och var nog vänlig att offra några timmar på
mig här i min enslighet. Nu skall jag visa honom
omkring i omgifningen, medan madam lagar till mid-
dagen.

Hon nickade, Rautio bugade sig stelt för främlin-
gen; den elegant klädde ungherrn mönstrade genom
sin pincenez tämligen oförsynt hans simpla lärftsrock
och den grofva halmhatten, och när de så vände om
för att gå vidare, kunde läraren alldeles tydligt känna
på sig, huru han med en nonchalant axelryckning
beklagade kusinen, som måste härda ut i så tarfligt
sällskap.

Det sjöd och kokade i honom, svartsjukan gaddade
sig ihop med den återstod af ärfd bondestolthet, som
låg honom i blodet, han ville icke låta förödmjuka sig;
var väl den redlige arbetaren trots sin enkla dräkt
sämre än denna hufvudstadssprätt, som i sina slappa
drag bar tydliga spår af lastbara vanor? Han for vid
dessa stormiga tankar så häftigt fram bland tallarne,
att kvistarne haglade ned rundtomkring honom. Slut-
ligen blef hettan ute i solgasset honom för starkt, han
slängde yxan på axeln och gick in.

Där kom Katrina helt ifrig emot honom. Tänk
bara, sade hon, en sådan slampa den Anderssonskan
är, inte en smörbit ha de i huset att sätta fram för-
den fine främmande herrn, nog är det synd och skam,

att fröken måste dras med henne. Jag har just kärnat och jag tänkte jag skulle föra in en klimp för frökens skull, om herrn inte har emot det, och så ha vi en riktigt präktig gräddost? . . .

— Gör som du vill, Katrina, det kvittar mig lika. Rautio drog igen dörren med en så mörk blick, att gumman helt häpen såg efter honom, men där inne satte han sig som spindeln på lur och vaktade ända tills det unga paret skrattande och språkande återvände från skogen. Elli sprang in i köket och kom åter nästa ögonblick med en handfull ärter, som hon frikostigt strödde ut åt det alltid hungriga dufsällskapet. Är det inte trefligt det här? ropade hon till kusinen, som stod på trappan.

— Charmant! — utropade han med en kraftig applåd, som ögonblickligen jagade de flaxande foglarna på flykten.

— Fy, så oskickligt — Elli gjorde en missnöjd grimas, du glömde att du inte var på teatern.

— Förlåt, men illusionen var fullständig, bedyrade han patetiskt; sedan gingo båda leende och arm i arm in i huset.

Rautio reste sig, han erfor plötsligt en nästan oemotståndlig lust att på ett brutalt sätt gifva luft åt de stridiga känslor, som våldsamt rörde sig inom honom; rummet blef honom för kvaft och med hatten djupt nedtrykt skyndade han ut, följd af Truls, som liksom undrande blickade upp i sin husbondes ovanligt upprörda ansikte.

Ända från barndomen, sedan Rautio lärt sig fatta, att den förnuftiga människan, om hon vill känna sig

såsom djurets herre, måste öfva själfbeherskningens konst för att sålunda öfvervinna sina lägre drifter, hade han hälst allena ute i naturen genomkämpat striderna med sitt uppbrusande lynne. Också nu gjorde den häftiga promenaden ned till sjöstranden honom godt; kommen dit, kastade han sig ned under några lummiga alar och strök med handen undan hatten, så att luften fritt fick svalka hans heta panna. Långe dröjde han kvar med Truls vid sina fötter och i stillheten rundt omkring honom återvände äfven lugnet till hans sinne, på samma gång en känsla af djup blygsel öfver att hafva för så ringa anledning låtit rubba sig ur sin jämnvikt smärtsamt fylde hans själ. Då han några timmar senare återvände hem, skulle man af hans lugna ansiktsuttryck aldrig kunnat sluta till det uppror, som nyss förut rubbat friden inom honom. Gården såg så fredlig och stilla ut, den främmande »stormfågeln», som Rautio skulle haft skäl att benämna honom, var borta, och Elli satt ensam på gungbrädet under fönstren med sitt arbete.

— Där kommer ni då äntligen, herr Rautio, ropade hon emot honom, jag har sökt er öfver alt för att be er äta middag tillsammans med min kusin och mig, men ni var försvunnen.

— Jag tog mig en grundlig skogspromenad, sade han, det var ju fägningsamt för fröken att få mottaga besök af en anförvandt.

Hon smålog. Ja, kusin Viktor är en rätt munter fyr, men i vanliga fall bruka vi mest småtvista med hvarandra, ehuru vi nu för det ovanliga i sammanträffandet höllo vapenhvila, sade Elli muntert. Jag kan

ej lida hans sprättmanér, det riktigt äcklar mig att se en karl så strängt följa alla moder.

Rautio såg öfverraskad på henne.

— Viktor brukar alltid skänka mig förtroenden om sina flammor, fortfor hon, han påstår att alla flickor äro betagna i honom, men jag sade honom sist i dag, att ingen annan än en fjolla förälskar sig i en sådan narr till pojke. Nu är mitt garn slut, skall ni inte gå in, herr Rautio, och få er något till middag?

— Ja, jag tror värkligen, att jag nu har lust att äta, svarade han med ett eget tonfall; det föreföll honom plötsligt som om en centnertyngd, hvilken hittills nedtyngt honom, blifvit aflyftad, och med lätta steg skyndade han in. Den följande natten kunde han icke sofva, det brann som en feber inom honom, och när han nästa dag satt med lärarinnan på gungbrädet, såg han så besynnerligt upprörd ut, att hon förundrad betraktade honom.

— Det är någonting åt er, herr Rautio, sade hon och bet af en tråd med sina små hvita tänder, är ni sjuk eller hvad kan det vara?

Han sänkte blicken en sekund, sedan såg han plötsligt upp som om han fattat ett oryggligt beslut. — Fröken Vinter — hans röst ljöd sällsamt hård och sträf — fröken Vinter, jag älskar er, jag kan inte gå här längre dag efter dag och bära på det utan att få tala ut, vill ni bli min hustru?

Han kände att ingen kärleksförklaring hvarken i romaner eller i värkligheten kunde vara torrare och mera på sak gående, men han skulle icke för sitt lif kunnat tala om sina känslor i andra ordalag.

Elli såg upp, och det låg i hennes blick en så omätlig, så ousäglig förvåning, att där icke fanns rum för någonting annat. Sedan började hon plötsligt att skratta, skratta så häjdlöst, att arbetet sjönk ur hennes händer och klara tårar pärlade i ögonen. Rautio rykte till; hvad han än väntat sig å hennes sida såsom svar på sitt frieri, hade han aldrig föreställt sig, att hon skulle bemöta det på ett sådant sätt; han stirrade nästan förskräkt bort till henne och frågade tonlöst: — Huru bör jag fatta detta?

— Ack, det är ju så löjligt! utropade hon och tor-kade tårarne ur ögonen.

Det stack till i hans hjärta: Ligger det verkligen någonting löjeväckande däri, att en man öppet bekänner för en kvinna sin kärlek? frågade han sakta.

— Nej, nej, inte i allmänhet, hon kväfde med ansträngning en ny skrattparoxysm.

— Jaså, inte i allmänhet, upprepade Rautio, således blott i fråga om mig? — Ja, jag känner också själf, huru förskräckligt tarflig min kärleksförklaring måste förefallit, men jag tror att där hjärtet är altför fullt, finnas inga ord för att uttrycka hvad man känner.

— Jag vet inte, det var blott någonting så otroligt, så otänkbart och lustigt i den tanken, att ni gått här och blifvit kär i mig, jag vill inte kunna fatta det!

— Skall jag då kanske upprepa mina ord, så att fröken rätt måtte förstå hvad jag menar? sade Rautio, och tonen i hans röst ljöd så allvarlig, att Elli plötsligt blef en smula häpen.

— Nej, nej! svarade hon hastigt.

— Vill fröken tänka på hvad jag sagt? — hans stämma vibrerade nu af undertryckt rörelse, och plötsligt, som om dammarne för en länge tillbakahållen ström brustit, grep han lidelsefullt hennes händer och hviskade: Om du visste, huru dyrbar du är för mig, jag tror att jag älskat dig från första stunden, jag såg dig!

— Det har jag alls inte haft någon aning om, svarade den unga flickan litet kärft och drog sina händer ur hans, huru som helst beklagar jag att detta samtal ägt rum mellan oss, emedan — emedan jag inte besvarar edra känslor. Förlåt, men nu går jag, det tjänar till ingenting att förlänga denna högst oangämnäma samvara.

Hon steg upp, samlade ihop sina arbetstillbehör och gick. Det var ett förskräckligt ögonblick för Rautio!

Bedöfvad, som om han drabbats af ett våldsamt slag, satt han kvar orörlig på samma ställe, huru länge visste han ej själf; när han åter kom till besinning och mekaniskt reste sig för att gå in, såg han borta vid grinden en karl med häst och kärra. Det var en bonde, som kom för att aflämna inköpt tort virke för skolans slöjdbehof. Läraren gick med honom för att se på bräderna och hjälpte sedan till att få dem under tak, allt med en känsla som om han handlat i drömmen. När kvällen kom, satt han länge vid skrifbordet med hufvudet tungt stödt mot handen, sedan tände han sin lampa och framtog brefpapper och penna.

»Ni blir säkert förvånad öfver dessa rader från mig, fröken Vinter», skref han med sin fasta tydliga handstil, »jag ber er emellertid vara öfvertygad om,

att jag ingalunda ämnar upprepa, hvad jag tidigare i dag yttrat, ej håller vill jag hvarken plåga eller besvära er. Orsaken hvarför jag skrifver är blott den, att jag sålunda lättare kan försäkra er om mitt fasta beslut att i alt hvad på mig beror söka bibehålla förhållandet mellan oss sådant det hittils varit, samt om min uppriktiga önskan att tjäna er i alt, hvad jag det kan och förmår. Om mina ord i dag förolämpat eller sårat er, ber jag er af hjärtat att förlåta mig och hoppas, att tiden skall utplåna dem ur ert minne. Först nu i den lugna eftertankens stund inser jag äfven själf, att det var djärft af mig att anhålla om er hand; det finnes en mur emellan oss, samhällsförhållandenas, ståndsskilnadens mur, som jag nu vet, att ni ej skulle vilja öfverstiga och som det därför var mer än dristigt af mig att söka nedbryta».

Han förseglade brevet och stack det innanför pärmen af en bok, som han nyss förut lånat af Elli och genomläst, samt lät Katrina ännu samma kväll bära in det till lärarinnan. Längre därefter satt han ännu stilla kvar vid skrifbordet försjunken i tankar; han kände nu klart, att han liksom vändt ett nytt blad i sin lifsbok, att ungdomstiden med sina ljusa förhoppningar med denna dag var förbi, och han föreföll sig själf redan betydligt äldre.

Och sålunda hade då de gyllene trådarna i hans lefnadsroman plötsligt alla på engång brustit.

XI.

Tiden gick sin jämna gång och timmarne i skolan aflöste hvarandra med vanlig regelbundenhet; detta arbete var Rautios glädje, och han välsignade det nu mer än någonsin, då hans tankar behöfde jämn sysselsättning för att icke förirra sig in i ett drömlif, som icke stämde öfverens hvarken med hans lynne eller lefnadsriktning. Han var icke någon dådlös natur, hvilken en hjärtesorg, om än så bitter, kunde försätta i ovärksamhet; tvärtom grep han sig nu ifrigare än förr an med undervisningen och sysselsatte sig äfven utom skolan med gossarne, hvilka han började samla omkring sig på lediga stunder, dels för att läsa någonting nyttigt för dem, dels för att sedan diskutera om det lästa och sålunda utbilda deras tanke och omdömesförmåga.

Han fruktade visserligen att äfven häri röna motstånd af sina gamla vedersakare, men dessa tyktes nu tröttnat på att strida; i stället erhöll han till sin innerliga glädje nu till och med erkännande, där han minst väntat det. En af hans mest hårdnackade antagonister hade en son, som i hela omnäjden gick och gälde för en odåga af första rang, en riktig skälm och tjufpojke, för hvilken det gröfsta själfsväld var såsom dagligt bröd. Gossen var enda barn af rika föräldrar och hade i alt fått följa sina egna önsknigar, hvarför det ej var att förundra sig öfver de mindre goda frukter en sådan slapp uppfostran bar. Till en början såg också fadren genom fingren med sonens oarter, ja, var till och med stolt öfver hans hurtiga, tilltagsna väsen, felen skulle nog falla bort med åren, menade han.

Så blef dock icke fallet, utan gossens uppförande vardt snart en visa i bygden och bragte skam och nesa öfver den stolte, bonddryge fadren. Just denne man var nu emellertid bland lärarens ifrigaste motståndare; i hvad han kunde, sökte han motarbete Rautios intressen och bemötte honom personligen på ett drygt och öfvermodigt sätt, och således ej af öfvertygelse om skolans uppfostrande betydelse, utan snarare för att straffa läraren genom att skaffa honom på halsen ett vanartigt barn, som han själf icke mer kunde tygla, samt för att bevisa att skolgången lika litet som någonting annat tjänade till att förbättra honom, sände han sin gosse till skolan.

Rautio fann saken ytterst brydsam. Nämndeman Vikström var en af socknens förnämste och mest inflytelserike husbönder, det var svårt att djärft stöta honom för hufvudet; hans eget hjärta manade honom ock att mottaga det okynniga barnet för att med tålmod och kärlek söka förädla den stackars lilla »vildanden», men å andra sidan kände läraren det nästan som ett brott mot de öfriga eleverna att bland dem införa en odåga, som kanske genom sitt exempel skulle depravera hela andan i skolan. Han rådförde sig med skoldirektionen, alla kände till gossens odygder, men ingen ville genom en vägran stöta sig med den ansedde nämndemannen.

Slutligen efter samvetsgrann öfverläggning med sig själf beslöt Rautio att på prof mottaga den nye eleven, hvars nogranna öfvervakande han gjorde sig till en dyr plik. Resultatet af detta försök blef mot all förmodan det bästa.

Genom hvilka medel läraren lyckades väcka gossens hederskänsla var och förblef en gåta för alla, som icke likt den hängifne unge pedagogen gjort till sin uppgift att studera pojkljunnets brokiga sammansättning. Altnog, Anton Vikström blef med tiden en af skolans snällaste elever och sin lärare trofast tillgifven.

Denna sonens fullständiga förvandling föreföll fadren till en början så otrolig, att han satte ingen lit därtill, men då tiden skred framåt, märkte nämde mannen, att den värkligen var allvar, och vissheten, att förbättringen värkats genom läraren, trängde sig med sanningens ofafvisliga makt in på honom. Han var en styf karl, som hade svårt att frångå en ingrodd öfvertygelse, men hans karaktär var likväl i botten redbar och nästan storslagen till sin anläggning; det räckte länge, innan han inför sig själf kunde erkänna den orätt, han genom sin visade misstro begått mot läraren, men när han engång insett detta, fordrade också hans rättskänsla, att han gjorde denne afbön, och så kom då den stolte storbonden — en af dessa ståtliga urtyper för den fria odal mannen — en dag till Rautio och uttalade i några enkla ord både sin tacksamhet och sin ånger. Det var ett stort erkännande, större än läraren någonsin kunnat vänta, och med försonlig öppenhet räckte han sin forne motståndare handen. Från denna stund, det visste han, var nämde man Vikström vunnin för folkskolan. Mången gång sedan sutto dessa två i allvarligt samspråk tillsammans, och medan Rautio aktningfullt lyssnade till husbondens fritt uttalade åsikter, hans nedärfda konservatism, gaf han på sitt lugna, lättfattliga sätt den andre en klar öfverblick af

de nya humanistiska idéerna, som i många fall hade en uppfostrande betydelse. Hvardera lärde sig där- under bättre uppskatta och förstå den andre och Rautio vann, sig själf omedvetet, uti nämndemannen en be- undrare och vän för lifstiden, medan han å sin sida egnade denne sin fulla högaktning. Detta förhållande äfvensom hans värksamhet bland de unga värkade väl- görande på lärarens sinne.

Om Elli Vinter tänkt sig att få se honom som en personifikation af den obesvarade eller missförstådda kärleken, blef hon fullkomligt besviken. Icke håller behöfde hon befara ett återupprepande af de känslor, han engång förrådt för henne; hvad han än tänkte, tyktes de vara begrafna djupt i hans bröst, och i hela hans uppförande mot henne låg samma lugna välvilja som förr. Ehuru han ej mera sökte hennes sällskap undvek han det ej håller, och endast Ellis egen skarp- synthet och fina känsla lätt henne ana, att det fanns en klyfta mellan dem, som vidgades dag efter dag.

September var ovanligt mild denna höst, det var »indiansommar» med en förtärande torcka och kvaf tryckande luft, och de gamla spådde, att det skulle taga en ända med förskräckelse.

— Det blir bestämdt åska, menade den unga lä- rarinnan en lördag, då Rautio och hon tillsammans åskådade gossarnes gymnastikuppväsning, jag har en sådan panisk fasa för åskväder, det gör mig formligen sjuk!

— Det ser en smula hotande ut, svarade han och betraktade pröfvande de egendomliga molnbildningarna på den västliga himmeln, kvalmet och den långvariga

torkan lära väl knappast sluta utan uppror i naturen, men vi vilja hoppas att utbrottet inte blir alltför våldsamt.

Söndagen uppgick tung och gråmulen. Rautio hade ämnat sig till kyrkan, men Katrina låg i feber och han ville ej lämna gumman allena hemma. Madam Andersson åter hade redan den föregående dagen begifvit sig bort till släktingar i grannsocknen och var att vänta tillbaka först söndag kväll.

Elli skulle för första gången vara sin egen köksa, hushållerska och alt i allo, och det var ej utan sitt lilla intresse, tyckte hon, att ensam residera i köket. Under bestyret med middagstillredningen glömde hon äfven bort att oro sig för vädret, som tidigare på morgonen ingifvit henne farhågor, men när hon spisat och stökat undan måltidstillbehören samt just kände sig lifvad för en liten skogs promenad för att fördrifva köksångorna ur sin lilla fina näsa, blef hon förskräckt öfver himlens hotande utseende och vände helt beklämd om tillbaka under tak.

Hon tog en bok och försökte läsa, men tankarna ville ej följa med orden; dessutom blef det tidigt skumt i rummen och hennes hufvud begynte värka. Elli var ej den som i vanliga fall kände sig missmodig; i dag smög emellertid en känsla af enslighet helt ofrivilligt öfver henne, och hon saknade till och med madam Anderssons tunga tramp i köket, som eljes ofta förtröt henne. Småningom smälte bokstäfverna samman till ett oreddigt virrvarr, hon måste lägga bort boken och gick och satte sig vid fönstret. Därute såg det dystert ut, molnen lågo i hopade massor öfver hvarandra, nederst

kantade med kopparfärgade strimmor, och plötsligt delade sig skyarna som genom ett trollslag, en blixtplyste firmamentet, och omedelbart därefter skakades huset af en väldig åskknall.

Elli sprang upp som en fjäder, nu var det värsta där, åskvädret, och hon var helt allena. Några minuter senare kom en ny blixtplyst af en ännu skarpare knall, därpå en och så åter en. Elli vred sina händer aldeles utom sig, hon tyckte att luften i rummet höll på att kväfva henne, och halft bedöfvad rusade hon ut i skolsalen och stötte upp ett fönster, men i samma ögonblick kom en orkanlik vindil, ryckte fönstret ur hennes hand och kastade det mot väggen, så att glasskärfvorna med ett klingande ljud stötte mot stenfoten i sitt fall till marken.

Då ljödo snabba steg genom förstugan, dörren öppnades, och Rautio stod på tröskeln: Hvad har här skett? Hans fråga förblef utan svar, Elli hade lutat sig mot fönsterkarmen och tryckt händerna mot ögonen, men med en enda blick uppfattade han förhållandet, och, i det han raskt närmade sig, grep han ett stadigt tag i det söndriga fönstret och stängde det åter säkert. Detta hade knapt skett, förrän en i purpur och guld skimrande ljungeld klart upplyste rummet och en åskskräll, väldigare och mera majestätisk än någon föregående, genljöd genom den stora toma skolsalen.

— Hjälp, hjälp! ropade Elli förtviflad och hakade sig krampaktigt fast vid Rautios arm; därpå gömde hon full af fasa för en ny blixtplyst sitt hufvud vid hans bröst.

Det fanns i denna stund hos henne icke en glimt af redig besinning, rädslan hade fullkomligt beröfvat

henne det vanliga modet, och skälfvande i hela kroppen trykte hon sig tätt till honom, blott medveten om att här var ett mänskligt väsen, hos hvilket hon kunde söka tillflykt.

Och Rautio, han stod ju ock där i den rasande stormen såsom en reslig fura, i hvars skygd den lilla fågeln trygt må gömma hufvudet under vingen; vänligt stödjande lade han sin arm omkring henne och hviskade lugnande i hennes öra, medan hon darrande och bönfällande om beskydd hvilade vid hans hjärta. Att detta hjärta nu slog varmare än någonsin för henne, gjorde intet till saken; i denna stund var hon för honom tillika inbegreppet af alt det svaga och värnlösa på jorden, som det är den starkares rätt och plikt att skydda och vårda.

Det blef alt skummare i rummet, åskan mullrade småningom altmera aflägsset, och orkanen hade urladdat sin våldsamhet. Rautio såg ned på den unga flickans spöklikt bleka ansikte, som var honom så nära, att hvartenda andedrag flyktigt berörde hans kind, det var en sällsam belägenhet, och tusen stridiga känslor rörde sig samtidigt inom honom; sedan tog han sakta hennes hand och sade: Nu, fröken Elli, är ovädret förbi, regnet faller sakta därute, och vi få säkert en lugn natt. Jag skall tända lampan åt er, så blir det ljust därinne, ni är ju lugnare nu, icke sannt?

Hon svarade ej, men gjorde icke heller motstånd, när han vänligt förde henne in i det lilla förmaket och satte henne bekvämt tillrätta i soffhörnet. Snart brann lampan på bordet, Rautio fälde rullgardinerna och gjorde det så hemtrefligt som möjligt.

Nästa minut skramlade nyckeln i kökslåset, och madam Andersson störtade in andfådd och alldeles genomblöt af regnet: Gud förbarme sig, ett sådant väder! utropade hon med sin vanliga patos, jag var just på hemvägen, och midt i mörka skogen började åskan dundra rundtomkring mig. Jag trodde rakt det var domsens basuner, och öronen slogo i lås på mig, sedan började det regna, jag har inte en torr tråd på mig, och när jag såg ljuset härifrån skolhuset, tänkte jag falla på mina knän och prisa min skapare, att jag äntligen var hemma igen hos min söta, rara fröken — — —

Madamen gjorde en sirlig knix mot soffan, där Elli ännu satt orörlig, men från fällarne på hennes söndagskjol föll i detsamma en hel liten kaskad af vattendroppar omkring henne.

— Det har värkligen varit en hemsk afton, sade läraren, men nu är all fara naturligtvis förbi, och regnet faller som en välsignelse på den torra jorden. Se nu till att madam får andra kläder på sig och koka sedan litet varmt té, det skall göra både fröken och er godt, tänker jag.

Han kastade ännu en blick bort till Elli, som hade lutat hufvudet mot soffkanten och slutit ögonlocken, hon såg trött, men lugn ut; därpå skyndade han bort för att se om Katrina, som sofvit godt öfver ovädret och nu kände sig betydligt bättre. I dag hade han i sanning genomgått en liten samaritkurs uti att öfva barmhertighet mot sina medmänniskor.

Det var redan sent, Rautio gick in till sig och öppnade fönstret; därute föll regnet alt ännu stilla och lugnt, men en kylig vind dref dock långsamt undan

molnen och längst i väster skimrade aftonstjärnan på djupblå grund. En stjärna, den förde tanken bort till vinterns frostkalla nätter och strålande himmel! Ja, sommarn hade varat länge nog detta år, det nyss öfverståndna ovädret utgjorde säkert öfvergången till en ny årstid och den kyliga luften tyktes bebåda, att hösten var inne, hösten med sina stormar, sitt mörker och sin sköfling af all naturens fågring.

Förr hade han alltid gladt sig vid tanken på de kommande arbetsdagarne, nu i denna stund, när han stod där och stirrade upp till den ensamma stjärnan, låg framtiden så vemodig grå och kulen framför honom. Hvarifrån kom denna känsla nu så plötsligt? Han hade ju redan kämpat ut sin stora strid, striden mot sitt hjärta, och lärt sitt oförnöjda sinne att icke söka lyckan i kärlekens sällhet, utan i träget arbete och trogen pliktuppfyllelse, ty man lefde ju icke här blott för sig själf, utan för ett stort mål — att tjäna Gud i sina bröder.

Den praktiske mannen, den ifrige arbetaren, som städse så klart såg sin väg och aldrig slösade bort tiden på toma drömmier, han hängaf sig denna kvälls-stund ohäjdadt däråt, endast och allenast därför, att ett minne oafbrutet förföljde honom, minnet af det ögonblick, då den smärta flickgestalten likt en skälfvande fågelunge sökt skydd vid hans bröst och då han haft rättighet att värna om henne. Han kände ännu så lifligt den lätta fläkten af hennes flygande andedrag smeka sin kind och såg det kära bleka ansiktet förtroendefullt smyga sig intill honom. Det alltid vaksamma förnuftet bannades visserligen och kallade ho-

nom en dåre, men det var så ljuft att få helt försjunka i denna drömvärld, han kunde ej motstå det.

— Blott dessa några flyende ögonblick, ljudet det bönfallande inom honom; sedan, sedan vill jag åter modigt taga upp mitt lefnadsvärf och aldrig drömma mer.

XII.

Rautio hade som vanligt tillbringat julferierna i sitt hem, men återvände icke omedelbart efter dem till skolan. Hans mor hade nämligen haft oturen att skada sin fot och var dömd att hålla sig stilla; sjukdom bland tjänarne hade dessutom minskat arbetsstyrkan på gården och gjorde den unge husbondens närvara högst behöflig. Lyckligtvis hade han fått en äldre, tillfälligtvis ledig kamrat att vikariera för sig, och gamla Katrina stod troget kvar på sin post.

Mellan gumman och den unga lärarinnan hade under denna tid uppstått ett mycket godt förhållande, isynnerhet sedan madan Andersson måst uppsäga sin tjänst i och för mannens oförmodade bortflyttning till annan ort; »en hustru måste ju följa sin make i lif och död, i lust och nöd», bedyrade madamen patetiskt, i det hon tillika vidt och bredt ordade om sin saknad att lämna »sin rara fröken». Elli tog emellertid skilsmässan med största lugn, Katrina hade ju längesedan öppnat hennes ögon för Anderssonskans små knep och tilltag, hennes tillgjorda och krypande väsen hade dessutom aldrig behagat den unga matmodern.

På Katrinas inrådan tog hon nu en halfvuxen skolflicka, som var förtjust att få blifva frökens »passopp», och med god vilja å både Ellis och hennes lilla

tjänsteandes sida samt kloka råd af gumman Katrina gick hushållet snart i välsmorda gängor. Den unga lärarinnan hade för resten på allra senaste tiden fattat ett ovanligt lifligt intresse för husliga göromål och gröfre handslöjd; det var ju en skamm att icke kunna hvad den enklaste bondkvinna ansåg som en bagatell, menade hon; också måste Katrina ställa upp en väf åt henne, och i sitt sinne föresatte hon sig att nästa termin skulle spinnrockarne surra i kapp under flikornas handarbetstimmar i skolan.

Först mot slutet af april återvände Rautio; han ville dock trots sin långa frånvara ännu en gång se sina gossar samlade omkring sig och hålla afskeds-examen med dem.

Elli satt i sin väfstol, när han körde upp på gården, och hon visste ej huru det kom sig, men hennes hjärta började plötsligt klappa helt häftigt, medan skottspolen stannade i handen och hon ifrigt böjde sig framåt för att uppfånga en skymt af den resande. Ofrivilligt flög Rautios blick nu såsom ofta förr till lärarinnans fönster, och när han såg henne där, tog han af sig hatten och hälsade vänligt, men hon drog sig djupt rodnande tillbaka, smått förargad öfver sin nyfikenhet. Rautio hade hon ju sett så många gånger förr, att hon nog borde minnas, huru han såg ut!

Följande dag kom han under kvarten och hälsade på henne, hvarvid det egna inträffade, att all blyghet och tafatthet i motsats mot fordorm nu öfverflyttats till Elli. Läraren såg stark och kraftig ut. och hans händer voro hårda af tungt arbete; han hade denna vinter på fullt allvar försökt landtmannens sträfsamma lif.

Nu var modren återställd, tjänarne ock längesedan friska, och till sommarn planerade han en utlandsresa för att besöka ett stort norskt skolmöte; man behöfde lära och samla nya intryck, blott så kunde ens egen väksamhet blifva gagnelig. — Han berättade alt detta på sitt lugna, vänliga sätt, gjorde sig också underrättad om skolförhållandena under terminen med mera och det utan att i hans sätt spordes någonting brydsamt. Det som engång varit, kunde ej gro upp igen, det var försvunnet som fjolårets snö.

Elli å sin sida kunde däremot ej mer känna sig otvungen i Rautios närvara, hon bannades på sig själf däröfver, men trots detta kände hon att redan blotta vissheten om att han fanns i huset irriterade hennes nerver. Hon sjöng aldrig mer, och hon gick icke häller ut att promenera af fruktan att sammanträffa med honom på tumanhand, men från sitt fönster följde hon ofta i smyg hans raska, smidiga rörelse, då han deltog i gossarnes gymnastiköfningar eller som förr anförde deras lekar.

Han såg därvid så nöjd och glad ut, tyckte hon, föreföll värligen såsom en man, den där hoppfullt och med trygt lugn blickade mot framtiden. Tänkte han väl någonsin mer på det, som förefallit mellan dem, undrade Elli, tänkte han på henne? Det föreföll ej så, och denna tanke tryckte dag efter dag alt djupare i hennes hjärta ett aggande litet törne.

Så förgingo vårdagarne hastigt som en dröm, och terminafslutningen med den viktiga examensdagen var inne. Våren var ovanligt långt framskriden detta år, så att man hade riklig tillgång på grönska och blom-

mor. Barnen hade därför smyckat skolsalarne på bästa sätt, och isynnerhet voro gossarne ifriga på sin sida för att äfven härigenom hedra sin älskade, nu afgående lärare. Största glädjen beredde de dock honom genom sina raska, väl genomtänkta svar under förhöret, hvilka bevisade att hans arbete bland dem ej varit utan frukt. När han slutligen, sedan examen var ändad, uppsteg i katedern och yttrade några hjärtliga afskedsord, såg man tårar i månget ögonpar hos de unga, och äfven bland de äldre var rörelsen allmän.

— I beråd att lämna en plats, där jag i sex år arbetat, sade Rautio med sin djupa, sonora stämma, känner jag mig manad att uttala några ord som mitt farväl till skolan och Honkala kommun. Till först då ett tack till eder närvarande och forne elever för den värme, hvarmed ni mött er lärare alt från skolans första begynnelse, den villighet, med hvilken ni städse gått mina önskningar till mötes och som gjort vårt arbete både lätt och, såsom jag säkert hoppas, äfven fruktbringande. Då jag stått midt i eder krets och sett allas blickar riktade upp till mig, då har jag känt mig glad, men på samma gång har jag äfven insett lärarekallets vikt och ansvaret af att vara satt liksom till de ungas föresyn och ledare.

— Gud, som ransakar människornas hjärtan, Han har också sett ned i mitt, har sett den fröjd, jag haft i mitt kall, men ock den bäfvan, jag ofta erfarit vid tanken på egen ofullkomlighet, egna brister i utöfningen däraf. Viljan har varit god — jag tror att ni, kära gossar, känt det — äfven om kraften stundom ej räckt till, men om jag ock ej kunnat föra er längre än i

vetandets förgårdar, så har jag i mitt arbete med och för eder dock inlagt hela min själ, jag har skänkt er min kärlek, Gud vet det, och mera kan man icke gifva!

— För det andra vill jag också tacka de föräldrar och målsmän, som sändt sina barn till mig, samt öfriga personer inom kommunen, hvilka visat skolan välvilja, jag tackar dem af hjärtat för det förtroende, de skänkt mig, ett förtroende, som är oundvikligen behöfligt för att kvarhålla läraren på hans plats och uppmuntra honom i hans ansvarsfulla, om än glädjande arbete.

— Till sist måste jag äfven, drifven af en inre maning, upprepa för mina motståndare här i Honkala, de som kanske trots alla mina bemödanden till försonlighet ännu hysa groll mot mig och glädjas öfver min bortresa från denna ort, att jag å min sida aldrig velat dem annat än godt, på samma gång jag ber dem ursäkt och förlåta alla de gånger, jag öfverilat mig emot dem. Mitt minne gömmer vid skilsmässan härifrån ingenting bittert. I hafven kämpat mot mig såsom en representant för hvad den nya tiden bjuder folket — kunskap och upplysning, och se, jag går undan, men väcket afstannar ej; det skrider altjämt framåt, drifvet af sin egen inneboende hemlighetsfulla makt. Ljuset kan ej slockna, Gud har själf tändt det i världen! Han har bjudit människan att i ödmjuk vördnad för Hans lagar forska och ransaka, och där skolan bygger sitt arbete på den enda rätta grunden, där skall Herrans välsignelse hägna lärarens sående, så att det en dag bär gyllene skördar. —

Det blef en minutlång tystnad i den öfverfyllda skolsalen, sedan Rautios manliga röst förklingat; där-

på trängde sig alla både elever och föräldrar omkring honom för att trycka hans händer och under tårar framföra sina tacksägelser, ja, Östergården själf steg fram och förmenade att sist och slutligen hade de nog förstått, att läraren menade väl med dem i alla fall.

Det var ett medgifvande i sista stunden, som Rautio lugnt uppskattade till hvad det var värdt, då han kände gubben Östergårdens enträgna önskan om hans aflägsnande för efterträdarens skull. Djupare berörde det honom, när nämndeman Vikström med fuktig blik yttrade: Hade skolläraren bara stannat här ett år till, då skulle jag nog varit man för att den nya skolan kommit i stånd.

— Tack för det, nämndeman, sade Rautio hjärtligt, men om ni hyser vänskap för mig och intresse för skolfrågan, så ställ ni er i ledet för den goda saken här i Honkala, då skall jag känna att vår bekantskap inte varit fögäfvets. Vill ni det?

— Se här min hand att jag håller ord!

De båda männen skakade kraftigt hvarandras händer och Rautio visste, att han nu i Honkala vunnit en bundsförvandt för skolans intressen, som hade både makt och god vilja att strida för dem. Hos nämndeman Vikström stod där en man bakom ordet.

Till allra sist kom den unga lärarinnan alldeles utan sin vanliga käckhet och med tårar i de klara, bruna ögonen. — Låt också mig få tacka er i dag, sade hon med vidbrerande röst, icke blott för hvad ni värvat här, utan för hvad ni gjort för mig särskildt, ty ni måste veta, att jag står i skuld till er! Då jag kom hit, tog jag mitt arbete lätt, tog det utan något egent-

ligt allvar; jag kände ej vikten däraf och uppgick icke med hela min själ i undervisningen, med ett ord jag såg icke målet, till hvilket hvarje sann folkskolans vän och lärare borde syfta. Ni, herr Rautio, har visat mig det, ni har med er varma entusiasm förjagat min ljumhet och öppnat blicken, så att jag nu ser vägen klart framför mig. Att jag lärt mig älska arbetet för dess egen inneboende betydelse, det är ert värk!

— Medvetandet därom skall följa mig, då jag går, såsom ett ljust minne, svarade han hjärtligt och tryckte stadigt hennes framsträckt hand, vi kamrater i folkskolans tjänst bilda öfver hela världen ett internationellt förbund och hafva den ömsesidiga plikten att inbördes stödja och uppmuntra hvarandra i arbetet, men i fråga om enhvar personligen äro vi blott små kuggar i ett stort maskineri, hvilka måste se till att tjäna väl, enhvar på sin plats, så att det hela får värka i ostörd harmoni. Gud hjälpe oss att alltid minnas vår heliga plikt!

— Amen, hviskade den unga flickan med djupt allvar.

Följande morgon skulle Rautio resa. Elli var ovanligt nervös; hon hade ej sofvit under natten och tog nu modlöst till arbetet. Det kraftrade på dörren; naturligtvis var det Truls, som kom in för att hälsa god morgon, såsom den nu tagit för vana hela vintern; de hade ju blifvit så goda, förtroga vänner, flickan och hunden, under husbondens frånvara, och aldrig mer tänkte Elli på att den var ful. Stackars käre Truls, du den trognaste af vänner, nu kom du för sista gången; hon böjde sig ned och lutade sin fina kind

mot hundens sträfva päls, och i detsamma inträdde läraren för att säga farväl. Elli såg skygt på honom, han var mycket blek, men såg lugn och beslutsam ut. — Adjö, fröken Vinter sade han och rösten ljöd litet hård, lycka till, det kan väl falla många vintrars snö, innan våra vägar åter korsar hvarandra.

Elli hade inga ord till svar, hon gaf blott handen, men i hennes uttrycksfulla blick låg det som en bön om tillgift.

Det ljusnade till i Rautios ögon. Mätte lifvet fara mildt fram med er, sade han vekt, Gud vare med er! Han bugade sig, lockade på Truls och gick.

Nu var han borta, dörren slöts igen efter honom, och några minuter senare trängde ljudet af hjuldons knastrande mot sanden på gårdsplanen in till henne, men alt ännu stod hon med sammanprässade läppar där han lämnat henne, och först när hvarje buller därute dött bort och tystnadens omätliga tomhet trängde sig in på henne, tryckte Elli händerna mot ögonen och hviskade ljudlöst: Det måste vara inbillning, det kan ju omöjligt vara en verklighet, att han — att jag . . .

· Löse den, som kan, ett flickhjärtas gåta!

XIII.

Augustisolskenet strömmade klart ned öfver landskapet och bantåget, som just rullade fram därigenom. I en nästan tom tredje klassens kupé satt ett fruntimmer vid fönstret, fördjupadt i läsning; den ljusa regnkappan slöt sig smidigt kring hennes fina gestalt, en ljusgrå mössa täkte det kortklipta håret och såväl hon

själf som hennes reseffekter buro en viss prägel af förfining och elegans.

Tåget hvisslade, man närmade sig en station och konduktörens monotona: »K., fem minuters uppehåll» återljöd i vaggonen, när han hastigt passerade därigenom på sin sedvanliga rond. En gammal herre i ett hörn for förskräkt upp från sin tidning, men de två madamerna på bänken vid kaminen nickade ännu litet djupare öfver sina korgar och bylten.

Nu stannade tåget, och ögonblicket därefter öppnades dörren af en stadig hand; en jämförelsevis ännu ung man i sommaröfverrock och studentmössa trädde in, och sedan han kastat en flyktig blick öfver den glest besatta kupén, slängde han sin nattsäck upp på hyllan vid dörren samt intog platsen midtemot den unga damen.

Hon hade en sekund sett upp från tidskriften, däri hon läste; sedan syntes hon ännu ifrigare fördjupa sig i den, och medan hon hastigt drog ned mösskärmen i pannan, tyktes hon likasom vilja dölja sig bakom tidskriftens blad.

Hennes granne hade emellertid rest sig upp, luften i vaggonen var något kvaf till följd af värmen ute, och han hyste synbarligen stark benägenhet att öppna fönstret. Några ögonblick stod han obeslutsam, sedan grep han efter remmen för att lyfta upp fönsterramen, i det han på samma gång vände sig till damen med ett artigt frågande: Tillåter ni?

Elli Vinter, ty det var hon, mumlade ett halfhögt ja, men i detsamma gled tidskriften, fattad af det friska vinddraget utifrån, ur hennes hand, och hon be-

fann sig plötsligt och oundvikligt ansikte mot ansikte med sin forne kollega Karl Rautio.

Ett ögonblick föreföll det som om öfverraskningen skulle bringat honom ur fattning, men också blott ett ögonblick; sedan bugade han sig för henne med vänligt igenkännande i ton och blick: Det var ju ett fägnasamt sammanträffande, huru befinner fröken sig?

— Tack, mycket bra och ni själf?

— Alldeles förträffligt. Är fröken fortfarande kvar i Honkala?

— Ja, ännu för det pågående året, sedan har jag tänkt söka mig plats vid någon folkskola i hufvudstaden.

— Värkligen, nå huru lefver nu världen i det goda Honkala?

Han satte sig åter ned midt emot henne och lät sin lugna blick pröfvande glida öfver det välbekanta flickansiktet, som de två mellanliggande åren icke beröfvat något af dess skära friskhet.

— Åh, jag tänker Honkala är sig tämligen likt, svarade Elli, som ofrivilligt rodnade under hans granskning, endast att gamle prostens dog redan i fjol och att prostinnan flyttat till Haga, sitt lilla enkesäte, som hon kallar det.

— Då blir väl Virolin kyrkoherde? sporde Rautio.

— Nej, eget nog har församlingen enhälligt kallat pastor Ståhle till fjärde profpredikant.

— Värkligen, då gryr säkert en ny tid upp öfver orten?

— Ja, det tror äfven jag; pastor Ståhle har numera med mycken ifver antagit sig skolans sak och understödes ifrigt af nämdekan Vikström.

— Det var glädjande att höra — är den praktige Ståhle kanske redan gift?

— Nej, icke ens förlofvad, svarade hon och rodnade på nytt; han kunde ju icke veta att hon, Elli själf, länge varit föremål för pastorns ömma låga, ehuru han tyvärr fått sucka förgäfves.

— Och gamle Östergården, huru är det med honom? frågade Rautio åter.

— Jo, han sitter nog lika myndig som förr på stämmorna, sade hon leende, men tack vare släktskapen med den nuvarande skolläraren har han betydligt begynt jämka med sig; man grälar visserligen ännu som förr i några skolfrågor, men »strid är lif», ni mins kanske mitt gamla valspråk? Det döda lugnet allena lämnar alt stillastående.

Han log. Hvad hon var sig lik, när hon talade och blef ifrig, aldeles densamma som förr.

— Hvad läraren, herr Karlsson, beträffar, fortsatte hon, hör han till de stilla i landena, som mera i åsikter än i ord och handling värka för folkskolesakens framgång; för öfrigt går han nu i giftastankar och skall fira bröllop till hösten med en dotterdotter till prostinnan, som vistats hos henne dessa år. Nu tror jag mig hafva redogjort tämligen noga angående personer och förhållanden i Honkala; till gengäld bör ni berätta mig något om min gamla vän Katrina.

— Tack för efterfrågan, gumman är ganska kry, svarade han, hon sköter också därhemma om hönsgården, och det är rätt lustigt att se henne i sitt rike omgifven af de bejädrade favoriterna, som alla vidkännas sina särskilda namn.

— Och er mor, är hon ännu rask?

— Ja, Gud ske lof, trots sina sextiofem år har hon icke en enda ålderdomskrämpa och står ännu vid styret som förut. Jag har haft skollof dessa två år, jag har studerat, tillade han med lägre röst.

— Ack, sade Elli, jag ville genast hafva lyckönskat er till lyran och den hvita mössan, är det nu ert allvar att vilja öfvergifva oss?

— Aldrig! utropade han varmt, folkskollärarens kall är mig altför dyrbart, och med Guds hjälp skall jag aldrig svika min fana; men jag tror ej att dessa två års studier varit utan frukt för mitt lifsarbete; jag har också rest och studerat skolväsendet i andra länder, man lefver ju för att lära!

Elli nickade bifall.

— Därhemma, fortfor Rautio, hafva min mor och jag upplåtit mark och hjälpt att resa ett nytt folkskolehus för vår trakts barn; där blir jag från hösten lärare, men nästa år få vi i socknen inviga den länge beramade folkhögskolan. Ungdomen är förberedd därför och skall med glädje träda in i dess lärosalar, och vi äldre, som i tålmod förtröstansfullt bidat därpå, vi skola hälsa detta nya tidens tecken med innerlig tacksamhet. Min uppfattning af ert valspråk bekräftar sig således också hos oss, tillade han med ett litet leende, hvarje nytt ljusets fäste står ju alltid där som en protest mot mörkrets makt, denna makt, mot hvilken vi skola strida hela vårt lif!

Han såg ut genom fönstret långt bort i fjärran, som om han med blicken velat famna hela det dyra fosterlandet, för hvars framtid han arbetade och det

kom därvid ett ljusst, vackert uttryck i hans ögon, som nästan förklarade det manliga ansiktet.

Elli vände sig bort och ett bittert leende stal sig kring hennes läppar. Ja, så kunde mannen känna det, han kunde fylla sitt lif med värksamhet, så att där icke mer fanns rum hvarken för saknad eller längtan, kanske icke ens för något gammalt minne, som dock engång bringat hjärtat att slå så fulla slag. Huru anorlunda var det icke med kvinnorna! Det stockade sig i halsen på henne, kunde det vara tårar? Ack, dem måste hon gömma på nu i alla fall, det skulle nog i det kommande finnas mången enslig stund för dem.

Tåget hvisslade vid en ny station, Rautio reste sig skulle de väl redan skiljas? Nej, icke ännu; han tog blott fram en bok ur nattsäcken och satte sig att läsa, finkänsligt fruktande att störa henne med fortsatt prat, då hon plötsligt blifvit så tyst och förstämd. Hon grep åter efter sin tidskrift, men ej för att läsa, utan för att i skydd däraf få betrakta mannen där midtemot, »den där bonden», från hvilken hennes hjärta nu bäfvade för att skiljas. Hon måste ju få det klart för sig, om han var sig lik.

Naturligtvis hade han blifvit äldre, hyn hade fått en starkare nyans i brunt, och skägget var längre och tätare, i hans breda panna tecknade sig ock redan några lätta fåror; således kunde man ej gärna kalla honom en vacker karl, men ögonen hade ett sällsynt klokt ock tänkande uttryck och öfver hela den resliga gestalten låg så som förr någonting manligt och kraftfullt, som ingaf förtroende och aktning, det var vilja

och karaktär hos honom ända ut i fingerspetsarna. Men hvad han satt där lugn, anade han då alls icke, att ett hjärta här tätt invid honom klappade af kärlek och längtan? Huru kunde han efter två långa års skilsmässa taga återseendet så, så förskräckligt sansadt! Det kom en ny vindpust utifrån och rasslade om bladen i Ellis reslektyr.

— Kanske drar det ändå för starkt, sade Rautio och reste sig för att stänga fönstret; Ellis blick föll därunder på boken, som han lagt ifrån sig på soffan, och en sällsam, utsäglich känsla af jubel stormade plötsligt genom hennes hjärta, han hade hållit den upp och ned! Således var han ändå icke någon stenbild.

Lätt och utan att säga ett ord lade hon sin lilla fina hand öfver hans på fönsterkarmen; det var blott en obetydlig, för alla andra omärklig rörelse, men den hade dock en alldeles märkvärdig makt, ty den dref nästa sekund Rautio på knä till hennes fötter, där han med skälfvande läppar hviskade: Elli, Elli, säg mig att det icke är en dröm!

Slumra nu ljuft, ni goda madamer där borta; ensamme, gamle ungar, häng din långa, röda näsa riktigt djupt öfver tidningen, och du, hederlige konduktör, fördöj ronden för denna gången, — två hjärtan, som funnit hvarandra för att aldrig skiljas mer, behöfva inga vittnen!

Och Rautio fick svar på sin fråga, det var ingen dröm utan en lefvande, lycklig verklighet, att han några minuter senare satt vid sin reskamrats sida och berättade henne, att han aldrig upphört att älska henne, att hon varit och skulle förblifva hans kvinliga ideal.

Hvad de pratade om, huru mycket de hade att säga hvarandra, det fick ingen annan någonsin veta, men i framtidens leende panorama rullades många vänliga bilder fram. Den lilla nybyggnaden på kullen i björkhagen vinkade så inbjudande, Elli kände att hon, den hemlöse, där skulle finna en fridfull tryggande hamn och hon prisade ljudlöst den Herre, hon nu lärt sig älska och tjäna.

— Du kan knappast tro det, sade hon och såg ifrigt upp till sin trolofvade, men jag har blifvit riktigt huslig, jag kan både baka och brygga, spinna och väfva, du skall icke behöfva blygas för mig inför din mor!

— Ja, arbete skämmer ingen, jag fruktar blott att min mor altför gärna skall önska taga möda och omsorger från dina skuldror, barn, sade han med ett skälmskt leende, hon skall tycka att du är en riktig »Tummelisa»; jag ser redan huru hon lägger sin stora starka hand på ditt kära hufvud och ler öfver att just hon fått en så barnsligt liten dotter.

— Åh, jag är ganska stark, protesterade Elli och lyfte som förr modigt sitt bruna hufvud.

— Liten, men käck, ja, det har du rätt uti, men se här, nu äro vi framme vid stationen, där jag skall stanna. Där står redan gamle David med trillan; du kommer med, inga protester. Terminen börjar ju först om fem dagar, och innan dess måste du hafva sett den gamla gården, där jag är född och vuxen, min mor, Katrina och — ditt blifvande hem. Gud ske lof, i går, när jag for denna väg, var jag fattig, i dag är jag rik som en kung. Kom, kom, min älskade, och låt

mig visa dig den fläck af jorden, där vi med Guds hjälp och Hans välsignelse skola lefva och arbeta för våra medmänniskor. Från denna dag blir du min deltagarinna i den stora kampen för ljuset och tillsammans skola vi förvärkliga ditt valspråk »strid är lif», såsom jag fattat det. Icke en strid med världsliga vapen och världslig makt, utan med andens mäktiga kraft, som i Guds namn bringar frid fram ur ofriden och harmoni ur söndringen, så vidt det kan ske här nere på den bristfulla jorden, ty här förblir dock den ädlaste lifsytring blott någonting halft, blott ett löfte, som skall fullbordas i evigheten, där lifvet först når sin sköna, rika fulländning!

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET

18. OKT. 1974

UMEA

1972

AINA, Vid Aftonlampan II. Berättelser och skizzer.

CANTH, *Minna*, Arbetarens hustru. Skådespel i fem akter.

Fria blad. Uttalanden i dagens frågor.

GÄNGE ROLF, Klubbekriget. Diktecykel.

IBSEN, *Henrik*, Kärlekens komedi. Skådespel i tre akter.

v. NUMERS, *G.*, Bakom Kuopio. Komedi i tre akter.

” ” Striden vid Tuukkala. Skådespel i åtta tablåer.

Onkel Toms stuga.

Skildring från negerlafvarnes lif i Amerika med teckningar
af Jenny Nyström.

PÄIVÄRINTÄ, *Pietari*, Bilder ur lifvet I--IV. Berättelser.

REIJONEN, *Juho*, Noveller.

TURGENJEW, *Iwan*, *Faust*. Berättelse i nio bref.

WESTERMARCK, *Helena*, Ur Studieboken I och II. Berättelser och utkast.

ZILLIACUS, *KONNI*, Utvandrarehistorier.

